

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

**Konkrétní situace v kázání – na
příkladu významných svátků či
událostí:**

**Druhý svátek vánoční
(Památka mučedníka Štěpána)**

Martin Sabo

Katedra praktické teologie
Vedoucí práce: Ladislav Beneš, Dr.
Studijní program: Teologie M6141
Studijní obor: Evangelická teologie (jednooborová)

Praha 2013

Prehlásenie

Prehlasujem, že som túto diplomovou prácu s názvom „Konkrétnej situace v kázání – na příkladu významných svátků či událostí: Druhý svátek vánoční (Památka mučedníka Štěpána)“ písal samostatne a výhradne s použitím uvedených prameňov.

Súhlasím s tým, aby práca bola zverejnená pre účely výskumu a súkromného štúdia.

V Prahe dňa 13.6.2013

Martin Sabo

Bibliografická citácia

Konkrétni situace v kázání - na příkladu významných svátků či událostí: [rukopis] : Druhý svátek vánoční (Památka mučedníka Štěpána) : Diplomová práce / Martin Sabo. vedoucí práce: Ladislav Beneš, Dr.. -- Praha, 2013. – 66 s.

Anotácia

Témou diplomovej práce, ktorú držíte v rukách je konkrétna situácia v kázni pri príležitosti Druhého sviatku vianočného so špecifickou témou prvého kresťanského mučeníka Štefana.

Cieľom práce je v diskusii s odborníkmi i súčasnými protestantskými kazateľmi preskúmať homiletické možnosti ako k tejto konkrétnej situácii pristupovať.

Diplomová práca má štyri hlavné časti.

Prvá časť mapuje ako dostupná odborná literatúra pracuje s kľúčovými pojmami: kázeň, sviatok a Štefan, pričom spracováva tiež novozákonné biblické texty súvisiace so Štefanom.

Praktická, druhá časť sa zaoberá konkrétnymi kázňami súčasných slovenských a českých kazateľov a pozýva ich do rozhovoru o konkrétnej situácii jednak mučeníka Štefana a jednak poslucháča, ktorému je kázeň určená.

Tretia časť práce ponúka zhrňujúci záver.

Príloha je dôležitou súčasťou práce. Slúži ako zbierka tematicky vhodných kázní.

Kľúčové slová

Biblický text

Druhý sviatok vianočný

Kázeň

Mučeník

Poslucháč

Situácia

Svedok

Štefan

Particular situation in preaching on the example of important holidays or events:

December 26th – St. Stephen's Day

Summary

The theme of the thesis, which you hold in your hands is particular situation of sermon on the occasion of December 26th with its specific topic about the first Christian martyr St. Stephen.

The aim of this work is to explore, in discussion with experts and current Protestant preachers, the homiletic possibilities of how such specific situation should be addressed.

Master thesis has four main parts.

The first part investigates how available homiletic literature operates with the key terms: preaching, celebration and Stephen. New Testament biblical texts associated with Stephen are processed in this part as well.

The second, more practical part, deals with particular sermons of contemporary Slovak and Czech ministers, and invites them into a conversation about a particular situation of both St. Stephen and the listener who is being addressed with these sermons.

The third part of the thesis provides conclusion.

The annex is important as well, for it provides a collection of sermons on this particular subject.

Keywords

Biblical text
Listener
Martyr
Sermon
Situation
St. Stephen
St. Stephen's Day
Witness

Pod'akovanie

Rád by som touto cestou poďakoval pánu doktorovi Ladislavovi Benešovi za usmernenie pri výbere témy diplomovej práce ako aj za jeho vedenie a konzultácie počas doby písania práce.

Podobne patrí moja vďaka homiletickým hľadačom súčasnosti i tým, ktorí nás predišli a zanechali po sebe vskutku podnetné čítanie. Bolo mi potešením.

Tiež by som rád poďakoval autorom kázni za ich odvahu „ísť s kožou na trh“. Moja vďaka patrí jednak tým, ktorí svoje kázne publikujú buď v knižných alebo elektronických zbierkach kázní a jednak tým, ktorí po osobnom rozhovore prejavili ochotu pomôcť, prehľadali svoje kázňové pokladnice a tiež prispeli do balíka kázni, ktoré sa stali základom praktickej časti tejto práce.

Takisto ďakujem všetkým respondentom, ktorých odpovede sú zachytené v dotazníku.

V neposlednom rade úprimne ďakujem mojej drahej manželke Elenke Sabovej za jej nekonečnú trpezlivosť, lásku, podporu a starostlivosť nie len v dobe písania práce.

Práca je venovaná všetkým, ktorí hľadajú cesty ako podať evanjelium ďalej.

Obsah

Úvod	9
1. Konzultácia s odbornou literatúrou	11
1.1. Kázeň	11
1.1.1. Všeobecne o kázni. Čo je kázeň?	11
1.1.2. Stred kázne	12
1.1.3. Cieľ, zmysel kázne	12
1.1.4. Zdroje kázne	13
1.1.5. Biblické pozadie	13
1.1.5.1. Prečo kázať na biblický text?	14
1.1.5.2. Zástup svedkov. Rozkošatená rozmanitosť	16
1.1.5.3. Hermeneutika biblického svedectva	17
1.1.6. Kazateľ	17
1.1.7. Výber textu kázne, aké má kazateľ možnosti	18
1.1.8. Exkurz: Sloveso „kázať“	19
1.1.9. Písaná forma kázne	20
1.1.10. „Správnosť“ výkladu	21
1.1.11. Kázeň (len) ako súčasť bohoslužieb	21
1.1.12. Konkrétna situácia, špecifická príležitosť - kazuálna kázeň	22
1.1.12.1. Ako voliť text na kazuálnu (napr. sviatočnú) kázeň	23
1.1.12.2. Poslucháči kazuálneho (sviatočného) príhovoru	24
1.1.12.3. Dva extrémny kazuálneho príhovoru	24
1.1.12.4. Má kazateľ vychádzať z biblického textu, alebo z konkrétnej situácie, ktorú človek zažíva?	25
1.1.13. Kazateľ sa musí orientovať v konkrétnej situácii svojich poslucháčov	26
1.1.13.1. Nová homiletická situácia – konkrétny adresát kázne	26
1.1.14. Spätná väzba, kontrola produktu	28
1.1.15. Otvorený výmer dôvodov, prečo kázeň neosloví	28
1.2. Svedectvo biblickej tradície – svedok Štefan	30
1.2.1. Úvod. Kto bol Štefan?	30
1.2.1. Jeden zo siedmich	30
1.2.2. Štefanov príbeh. Preklad relevantných biblických textov z gréckeho jazyka	31
1.2.2.1. Skutky apoštolov 6, 8-15	32
1.2.2.2. Skutky apoštolov 7, 54-60	32
1.2.2.3. Skutky apoštolov 8, 1-3	33
1.2.3. Údajný rúhač	33
1.2.4. Rečník. Štefanova rozsiahla reč v skratke	33

1.2.5. Domnelá urážka Božej svätosti, kameňovanie, misia.....	35
1.2.7. Modlitba?	36
1.2.8. Exkurz: kameňovanie.....	36
1.2.9. Mládenec, pri ktorom si odložili šaty.....	37
1.2.10. Exegetické poznámky dôležité pre homiletické použitie textov o Štefanovi	38
1.2.10.1. Skutky apoštolov 6, 8-15	38
1.2.10.2. Skutky apoštolov 7, 54-60	41
1.2.10.3. Skutky apoštolov 8, 1-3	45
1.2.10.4. Náčrt homiletických možnosti textu	46
1.2.10.5. Podrobnejšie o slove μάρτυς.....	48
1.2.10.5.1. Mučeníci dnes	49
1.2.11. Legenda.....	50
1.2.12. Úcta a tradícia	50
1.2.13. Exkurz: Vyobrazenie.....	51
1.3. Sviatok	52
1.3.1. Sviatok v náboženstve.....	52
1.3.2. Špecifikum kresťanského sviatku – pamiatka spásnych činov	52
1.3.3. Cirkevný rok? Liturgický rok? Rok Pánov!.....	53
1.3.3.1. Svätí a sviatky, (katolícky) jazýček váh.....	54
1.3.3.2. Korekcia	55
1.3.3.3. Liturgický rok, svätí a reformácia.....	56
1.3.4. Vianoce – Veľká noc – Nedeľa.....	56
1.3.4.1. Štefan ako súčasť vianočného okruhu.....	56
1.3.4.2. Perikopy určené na Druhý sviatok vianočný (26.12) pre rok 2013	57
2. Praktická časť. Konkrétna situácia v kázni.....	59
2.1. Stručný prehľad praktickej časti	59
2.2. Dotazník a Respondenti	60
2.2.3. Krátke zhodnotenie dotazníka.....	61
2.3. Práca s kázňami.....	62
2.3.1. Otázky položené jednotlivým „vzorom“.....	63
2.3.1.1. Okruh č. 1: Ako kazateľ pracuje so zdrojom?	63
2.3.1.1.1. Aký má kázeň/kazateľ vzťah ku Slovu?	63
2.3.1.1.2. Ponúka kázeň evanjelium? Čo je zvesťou, posolstvom? Prezentuje kázeň „alternatívu“?	64
2.3.1.1.3. Aká je nosná téma kázne? Ako by sa dala zhrnúť do jednej minúty?	65
2.3.1.2. Okruh č.2: Ako kazateľ pracuje s tým, že Druhý sviatok vianočný je určený cirkvou ako pamiatka mučeníka Štefana.	66
2.3.1.2.1. Prečo Štefan a prečo dnes?.....	66

2.3.1.2.2. Ako sa v kázni zrkadlí konkrétna situáciu Štefana?	67
2.3.1.3. Okruh č.3: Ako kazateľ pracuje s konkrétnou situáciou poslucháča.....	68
2.3.1.3.1. Konkrétna situácia poslucháča? Dnešná situácia?.....	68
2.3.1.3.2. Aký má kazateľ vzťah ku poslucháčovi? Je mu pastierom? ...	70
2.3.1.3.3. Opis dnešného svedka.....	70
2.3.1.3.4. Na čo kázeň nadväzuje, s čím pracuje? Situačná analógia, existenčná analógia?	71
2.3.1.3.5. Upozorňuje kázeň na súčasnú situáciu prenasledovanej cirkvi?	72
3. Slovo na záver.....	73
Zoznam literatúry.....	75
Rukopisy	78
Internetové zdroje	78
Iné	79
4. Príloha: Zbierka vzorových kázni.....	81
Vzor 1.....	81
Vzor 2.....	84
Vzor 3.....	87
Vzor 4.....	89
Vzor 5.....	91
Vzor 6.....	94
Vzor 7.....	97
Vzor 8.....	99
Vzor 9.....	101
Vzor 10.....	104
Vzor 11.....	107
Vzor 12.....	110
Vzor 13.....	113
Vzor 14.....	115

Úvod

Kazatelia čelia počas vianočných sviatkov neľahkej úlohe. Radosť z narodenia Ježiša Krista cirkev drasticky pretína zaradením Druhého sviatku vianočného do liturgického kalendára. V tento deň (26.12.) by sme si mali každoročne pripomínať prvého kresťanského mučeníka Štefana. Konkrétna situácia je svojou témou veľmi špecifická. Nejedná sa ani o bežnú nedeľu, je to sviatok: pripomienka. Čo si pripomínáme? Umučenie Štefana?

Kazateľ sa musí rozhodnúť, ako k tejto situácii pristupovať. Čo má byť základom kázne? Situácia? Tá vianočne radostná alebo tá trpká smutná? Kázať o Štefanovom živote alebo na text? Kde je evanjelium v tejto tragickej udalosti? Téma je to neľahká. Vyhráva preto väčšinou vianočná nálada, ktorú kazateľ nechce poslucháčom kaziť.

Keď sa kazateľ predsa len odhodlá poslúchnuť hlas liturgického kalendára, aké má pred sebou možnosti? Aké homiletické motívy sa mu týmto otvárajú? Ako túto konkrétnu situáciu preklenie tak, aby poslucháča oslovil? Kto však je tento poslucháč? Aká je jeho konkrétna situácia? Ako ho v nej môže kazateľ osloviť? Ale hlavne, čím ho môže osloviť? Ako teda kázať na Štefana?

V tejto neľahkej úlohe kazateľa prinášať evanjelium i v špecifickej situácii chce táto práca svojou troškou podať pomocnú ruku. Tento text kladie otázky týkajúce sa práve tejto špecifickej problematiky, a v konzultácii s odbornou homiletickou literatúrou i jedenástimi kazateľmi, ktorých kázne sprítomňujú ich rady a skúsenosti, chce na tieto otázky hľadať odpovede.

Text si dáva za cieľ rozšíriť kazateľovo povedomie o možnostiach kázania na tento konkrétny sviatok.

Prvá kapitola podáva akési pripomenutie kľúčových pojmov kázeň, Štefan a sviatok (a tiež ich širších súvislostí) tak, ako ich vykladá dostupná homiletická literatúra. Pracuje tiež exegeticky s novozákonnými textami, ktoré úzko súvisia s postavou Štefana, so zameraním na ich homiletické využitie.

Druhá časť je praktická a ponúka niekoľko príkladov kázni, ktoré boli napísané a prednesené súčasnými kazateľmi v rôznych cirkevných zboroch pri príležitosti Druhého sviatku vianočného. Výber kázni je však striktno oddaný cieľom diplomovej práce. Zámerom bolo vtiahnuť kázne do diskusie a zachytiť, ako kazatelia pracujú s konkrétnou situáciou – jednak Štefana a jednak poslucháčov. Ku kázňam bolo pristupované kriticky. Cieľom však nebolo posudzovať kvalitu kázni či ich nejako hodnotiť. Cieľ bol pozitívny: vynášať z týchto nie dokonalých „vzorov“ homiletické možnosti používania biblických oddielov zaoberajúcich sa Štefanom – vo vzťahu ku konkrétnej

situácii poslucháča. A tým podať kazateľom, dúfajme, pomocnú ruku pri práci na budúcich kázňach (aj) s touto tematikou.

Text chce slúžiť ako homiletická pomôcka. Práca si však nedáva za cieľ tému vyčerpať.

Príloha diplomovej práce slúži tiež ako zbierka kázní.¹

¹ Vid' prílohy

1. Konzultácia s odbornou literatúrou

1.1. Kázeň

1.1.1. Všeobecne o kázni. Čo je kázeň?

Na začiatok je nutné zodpovedať otázku, čo je to kázeň? Pavel Filipi vo svojej homiletike *Pozvání k naději* upozorňuje, že odpoveď na otázku, čo je kázeň nebude jednoduchá. Existujú, totiž, rôzne definície kázne.² Najprv negatívne, čo kázáním nie je: „Kázání není řečnickým projevem na náboženské téma, není to vykládání abstraktních nebo etických pravd a idejí, není to lidské slovo, jehož objektem je Bůh nebo Kristus – ale naopak: Bůh je zde a mluví, a já člověk jsem jen jeho tlumočником.“³ Vyjadrené J. Smolíkom pozitívne, kázeň je „svědectví Boží a svědectví kazatele.“⁴ „V homiletických pojednáních z posledních desetiletí se opakovaně setkáváme s výměrem, že kázání je komunikace, komunikační dění.“⁵ Avšak prvým komunikátorom nie je kazateľ, ale Pán Boh. „O Bohu nevíme nic jiného anebo vyššího, než to, co on sám o sobě sděluje.“⁶

Najhlbším zdôvodnením kázne je teda zvláštna skutočnosť, že „Bůh komunikuje s lidmi, že se jim ukazuje, dává poznat své jednání a své záměry.“⁷ Je však treba hned doplniť, že toto Božie zjavovanie samého seba sa „děje tak, že je uchopitelné a reprodukovatelné lidskou řečí.“⁸ Od samého počiatku bolo hlavným nástrojom poslania kresťanskej cirkvi živé hlásateľské slovo.⁹

Slovo je najdôležitejším nositeľom svedectva. Tak ako Boh oslovuje človeka, aby sa mu dal poznať, tak oslovuje veriaci človek svojho blížneho, aby v ňom zapálil vieru a vstúpil s ním do spoločenstva.¹⁰ Čas, kedy sa má kázanie odohrávať je pri tom vymedzený vzkriesením Ježiša Krista a jeho

² FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2006, s. 102

³ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. 1. vyd. Praha: Blahoslav, 1992, s. 11

⁴ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1983, s. 78

⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 103

⁶ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 103

⁷ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 103

⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 103

⁹ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání : (homiletika)*. 1. vyd. Praha: Blahoslav, 1952, s. 3

¹⁰ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 4

druhým príchodom.¹¹ „Kázání je jen jakási nápodoba, nikoli uskutečnění Božího sebe-sdělení.“¹² Podstatný je však vzťah kázne k Božiemu slovu, Božiemu zjaveniu, vzťah kázne k cirkvi, ktorej je určená a tiež vzťah k povolaniu kazateľa.¹³

1.1.2. Stred kázne

Josef Smolík vo svojej homiletike *Radost ze slova* krásne vykresľuje „stred“ každej kázne, ktorým je základná zvesť o odpustení a milosti v Kristovi a v zákone, ktorý nám ukazuje, že bez Krista sme stratení. Každá kázeň, ktorá nie je zakotvená v tomto strede skĺzava do popisu „všeobecných právd“, rozprávania o histórii, ktorá sa dnešného človeka nijak nedotýka, či popisu dnešnej situácie bez toho, aby jej text kládol otázky.¹⁴

1.1.3. Cieľ, zmysel kázne

Čo je ale cieľom kázne? Pavel Filipi upozorňuje, že kázanie neodkazuje len na históriu Božieho konania, ale i k jeho budúcnosti. k tomu, že táto budúcnosť existuje v novej kvalite, ktorú novozákonná a vyznávačská tradícia označila metaforou – Božie kráľovstvo.¹⁵ Najprv negatívne: cieľom kázne nie je, aby bol poslucháč konfrontovaný s biblickou minulosťou, ale aby svedectvo minulosti bolo podnetom a povzbudením, aby vykročil a vydal sa na vlastnú cestu viery.¹⁶ Podobne tiež *Slovník biblické teologie* tvrdí, že „kázání je skutečným Božím činem a vyžaduje obrácení posluchače.“¹⁷

Zmyslom kázne teda je umožniť vstup Božieho slova do príbehu jednotlivca, tak aby ním bol oslovený a uveril mu v priestore veriaceho spoločenstva.¹⁸

¹¹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 104

¹² FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 103

¹³ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 102

¹⁴ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 113-114

¹⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 104

¹⁶ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 19

¹⁷ LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Vyd. 2., reprint 1. čes. vyd. Praha: Academia, 2003, s. 169

¹⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 102

1.1.4. Zdroje kázne

Na otázku, čo je zdrojom kázne, profesor Filipi odpovedá, že kresťanské kázanie nemá svoj zdroj, svoje zdôvodnenie ani svoju normu samo o sebe. Kázanie netryská z osoby kazateľa, nevyjadruje jeho vlastné pochopenie seba či cirkvi. Ten, kto nám ide v kázni naproti je Boh vo svojom slove.¹⁹ Otto Rutrle túto myšlienku rozvíja a tvrdí, že: „Dobré kázání vzniká z nárazu Božího slova na dílnu kazatelovy osobnosti.“²⁰ Podľa neho, kresťanská kázeň pramení z vnútra osobnosti, ktorá je uchvátená Božím Duchom, z hlboko prežívanej viery, zo živého vzťahu k Bohu a poznania jeho pravdy.²¹ „Odkazovaním k biblickému textu, který vykládá, dává kazatel najevo, že nečerpá své kázání z vlastních zdrojů, ani ze zdrojů své vlastní duchovní zkušenosti, nýbrž že sám je osloven a zůstává v rozhovoru se svým „protějškem“, který zde byl před ním a je nad ním.“²²

Otto Rutrle usporadúva pramene kázní podľa významnosti takto: „Na prvém místě klademe Písmo, dále křesťanskou církev s její tradicí, s křesťanskými osobnostmi jako svědky Božího slova, život církve s jejími řády /věroukou, liturgií, praxí církevní/, pokračujeme vlastním životem kazatelovým, jeho problémy, životem jeho náboženské obce a konečně ostatním životním proudem, se životem kulturním, mravním, sociálním, politickým a hospodářským.“²³

1.1.5. Biblické pozadie

Kresťanská kázeň má však svoje biblické pozadie. Korene novozákonného kázania nachádzame v kázaniach starozákonných prorokov, ktorí ohlasovali Boží súd. a ktorých slovo sa teda stáva Slovom Božím. Tiež v Novom zákone hlásajú kazatelia Božie Slovo, ale od okamžiku, keď sa Slovo stalo telom, je rozhodujúcim kritériom ich jednaní a života sám Kristus. Všetci novozákonní kazatelia, od Jána Krstiteľa, cez Ježiša, Petra až po Pavla sa zhodujú v tom, že volajú po obrátení a ohlasujú prichádzajúcu spásu človeka.²⁴

¹⁹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 102

²⁰ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 237

²¹ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 5

²² FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 18

²³ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 239

²⁴ LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. s. 167

Pavel Filipi píše, že homílie zachytené v Novom zákone nevychádzajú z nejakého textu, ale z udalosti vzkriesenia. Starozákonné texty, ktoré sú pritom používané, sú kombinované v horizontálnom priereze dejinami spásy.²⁵ Smolík zmiňuje, že obsahom zvesti Nového zákona, ktorá je ďalej misijne šírená do sveta je jednorazový Boží zásah do sveta v Nazaretskom Ježišovi. Zmierenie v Kristu je jednorazová dokonaná udalosť. Vzkriesený, na základe tejto udalosti, uvádza do dejín zvestovanie, ktorého je subjektom v Duchu svätom a ktorým privádza k životu a udržuje cirkev. Cirkev žije z udalosti kríža a vzkriesenia, ktoré majú kozmický dosah. Táto udalosť sa aktualizuje vo viere z moci Ducha prostredníctvom zvestovania.²⁶

Podobne ako od 5. storočia pred Kristom po návrate z babylonského zajatia čítali a vykladali Zákon a Prorokov, podobne kresťanský kazateľ vykladá Starý a Nový zákon. Zvest', ktorá znie, nie je len akýmsi pripomenutím, odkazom na Božie činy kedysi v minulosti. nie je len informovaním o histórii. Je sprítomnením. Z dávnej biblickej udalosti je dôležité zachytiť, započuť hlas Boha, ktorý hovorí do prítomnosti. Ako píše ďalej Jiřina Kubíková: „Z minulého děje vnímam Ježišovu přítomnost v současnosti.“²⁷ Kázeň je nie je repetíciou biblického textu, ale výkladom zameraným k prítomnosti a budúcnosti poslucháčov.²⁸ „Dnešní kazatel si ovšem musí uvědomit, že jeho role je přece jen trochu skromnější než úloha kteréhokoli z Biblických svědků. Nikdo z nás není přímým nástrojem, skrze nějž by k lidem promlouval Bůh.“²⁹

1.1.5.1. Prečo kázať na biblický text?

Profesor Filipi sa pýta, či je kresťanským kázaním len taký príhovor, ktorý sa opiera o výklad konkrétneho biblického textu. Otázka je namieste, veď sú i iné možnosti, z ktorých vychádza homiletický príhovor: kalendár svätcov, výroky konfesií, či katechizmu, alebo duchovná pieseň.³⁰ Avšak veríme, že „Bůh promluvil dříve, než kazatel.“³¹ Preto „v evangelickém (a nyní i římskokatolickém) prostředí platí zásada, že kázání by mělo být výkladem

²⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 17

²⁶ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 14

²⁷ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 12

²⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 19

²⁹ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 12

³⁰ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 15-16

³¹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 18

biblického textu.³² Filipi uvádí, že „biblické texty mají výhodu svou dynamičností, dialektičností, barvitostí a výpravností.“³³

Biblia ale nie je „Boží slovo v čisté podobě, nýbrž obsahuje svědectví o Božím slovu. svědectví toho, jak lidé v různých dobách a situacích Boží oslovení vnímali, přijímali, ve víře i nevěře, poslušnosti i neposlušnosti, ve zkušenosti Boží blízkosti i opuštěnosti Bohem.“³⁴

Smolík vidí spojenie autority a Písma tak, že „kázat z Písem znamená dodávat Písmu v církvi autority, které mu patria.“³⁵ Autorita Starého zákona je odvozená od živého, vzkrieseného Pána.³⁶ Zvlášť v reformácii sa Písmo stáva autoritou. Vzkriesený sa ho zmocňuje v Duchu a prostredníctvom Písma odkazuje sám na seba, na svoju obeť, na jedinečnosť svojho diela a na jeho eschatologickú povahu.³⁷ Autorita Písma sa nepresadzuje ako nejaký zákon, ale ako evanjelium o ospravedlnení (len) z milosti, ako veľký dar slobody k láske a k prorockému slovu.³⁸ Smolík dokonca tradične tvrdí, že bez autority Písma, sa protestantizmus „ocitá na písku.“³⁹ Na čom je tá autorita založená? Smolík odpovedá: „je založena v přítomnosti a moci Vzkříšeného.“⁴⁰

Avšak i Josef Smolík vníma zrušenie autority Písma a dôvod vidí v tom, že kazatelia nachádzajú v Písme to – súhlasne dodajme, že často len to - čo si sami prajú.⁴¹

Pavel Filipi vedome vynecháva argument, že viazanosť kázne na biblický text dodáva textu autoritu. Argument „je to pravda, lebo je to v Biblii“ neobstojí jednak kvôli tomu, že kazateľ poslucháčom predkladá Bibliu prostredníctvom vlastného výkladu. a jednak preto, že nie je možné predpokladať, že poslucháči vnímajú Bibliu ako autoritu.⁴² Na problematickú námietku mnohých, vyjadrenú Edwardom Farleyom, že kázanie je predovšetkým zvestovaním evanjelia a nie zvestovaním biblického oddielu, odpovedá Filipi, že kresťanská kázeň nepozýva k viere v Bibliu, ale k viere v evanjelium. Preto obsahom kázne je evanjelium, nie „kus biblické

³² FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2011, s. 192

³³ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 15-16

³⁴ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 18

³⁵ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 138

³⁶ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 137

³⁷ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 137

³⁸ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 56

³⁹ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 138

⁴⁰ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 138

⁴¹ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 136

⁴² FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 18

literatury.⁴³ Tiež uvádza tri dôvody pre vychádzanie z biblického textu: verbum externum, oblak svedkov a diferenciácia a koncentrácia.⁴⁴

1.1.5.2. Zástup svedkov. Rozkošatená rozmanitosť

Človek potrebuje cítiť, že aj iní veria podobne ako on, že i tí druhí majú rovnaké problémy či názory. Práve preto ho svedectvo druhých posilňuje.⁴⁵ Tým, že kazateľ vychádza z biblického textu, radí seba i poslucháčov do zástupu svedkov – tých, ktorí mali skúsenosť s Božím slovom nezávisle na tom konkrétnom kazateľovi. Títo svedkovia sú kazateľovi pomocníci. „Naše křehké pokusy tlumočit poselství o spáse jsou podepírány tisícero rukou.“⁴⁶

Karl Barth píše, že v Písme je zachytené nie monotónne, ale polyfónne svedectvo o Božom diele a slove. Táto diferencovanosť súvisí z rozmanitosťou biblických svedkov, s psychologicky, sociologicky a kultúrne rozdielnou podmienenosťou ich záujmov a pohľadov, jazyka a vždy zvláštnej teológie. Barth píše, že dôvodom rôznosti je: tvárnosť a kontrastnosť dynamiky dejín zmluvy, protikladu a spoločenstva medzi Bohom a človekom. a konečne, plnosť Boha v jeho existencii, konaní a zjavovaní.⁴⁷

Podobne aj Filipí tvrdí, že práve viazanosť kázne na biblický text pomáha vyjadriť bohatstvo priemetov evanjelia do rôznych smerov. Ústredná téma Biblie (J 3, 16) je v Biblii rozkošatená do ohromného množstva individuálnych i kolektívnych príbehov, životných situácií, „poloh, dejinných konstelácií, vyznavačských výzev, špecifických pokušení, typických projevů“⁴⁸, ktoré sú vyjadrené skrze rôzne žánre: „narace (ty najčastejši), adorace, parénéze, prorocké kázání, mudrosloví, vyznání, apokalyptika, žalmy různého druhu atd.“⁴⁹

⁴³ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 17

⁴⁴ Podrobnejšie: FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 18-19

⁴⁵ KAŠPARŮ, Jaroslav Max. *Homiletické trivium*. Vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2001, s. 42

⁴⁶ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 19

⁴⁷ BARTH, Karl. *Cesta Karla Bartha: Uvedení do evangelické theologie*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1988, s. 196

⁴⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 19

⁴⁹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 19

1.1.5.3. Hermeneutika biblického svedectva

Biblické texty chápeme ako svedectvo. Z toho vyplýva i spôsob ako s nimi musíme pracovať.

1, Svedok – rôzni biblickí svedkovia majú či prezentujú rozdielne záujmy, či úmysly a ponúkajú rozmanité uhly pohľadu. Sú tiež v rozličnej miere zaujatí, či nezaujatí.

2, Svedectvo nie je samoučelné – smeruje k adresátovi, ktorý si na ich základe môže urobiť záver, zorientovať sa.

3, Svedectvo sa zo svojej podstaty musí vzťahovať k udalosti, k realite. Ak by vzniklo v mysli svedka, nešlo by už o svedectvo.⁵⁰

1.1.6. Kazateľ

J. Smolík píše, že prvým predpokladom práce na kázni je „dostať sa prosbou o dar Ducha na rovinu, na ktorú vím, o čo vlastne v povereň kázať jde.“⁵¹ V samom základe kazateľskej služby stojí totiž povolanie šľachty. Jestliže si Bůh človeka zavolá, pak mu k danému úkolu daruje i potřebné vybavení.⁵² Otto Rutrle dopĺňa, že na to, aby Písmo živo prehovorilo ku kazateľovi a jeho prostredníctvom k človeku, je treba, aby kazateľ pristupoval k Písmu s veriacim srdcom a s vedecky vyzbrojenou, teologicky školenou myslou.⁵³ Ján Petřík to vyjadril takto: „Aby svojej úlohe mohol kazateľ najlepšie vyhovieť, vyžaduje sa od neho stále štúdium Písma, potrebnej teologickej literatúry, znalosť pomerov v rodinách zboru a vytrvalý modlitebný život.“⁵⁴

Josef Smolík kazateľovo poverenie upresňuje. Je to „povereň Kristem, hlavou cirkve prostredníctvom konkrétneho lokálneho zboru.“⁵⁵ Kubíkova dodáva, že tomu, kto ich k tejto službe vysiela, teda Ježišovi Kristovi, sú kazatelia zodpovední za svoju službu. Jeho Duchom majú napĺňať všetku svoju mravnú snahu i pracovné úsilie. Avšak „slovo ľudské má povahu formy a nástroje, slovo Boží tvorí sám obsah.“⁵⁶

⁵⁰ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 108

⁵¹ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 90

⁵² KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 9

⁵³ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 242

⁵⁴ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktické teologie*. Lipt. Mikuláš, 1969. s. 155-156

⁵⁵ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 21-22

⁵⁶ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 11

Profesor Halík upozorňuje, že keď chceme dnes hovoriť o Božích veciach, musíme niektoré slova uzdravovať a kriesiť, pretože už sú vyčerpané, preťažené mnohými významami, ktoré do nich ľudia po stáročia vkladali.⁵⁷ Jozef Vrablec vo svojej homiletike hovorí, že je dôležité vravieť o Bohu v kontexte ľudského života. Radšej svetsky a zrozumiteľne, než jazykom vedeckých systémov alebo jazykom neaktuálnym. Lepšie je prehlbovať naliehavé otázky než dávať pochybné odpovede. a s odvahou a opatrne pomáhať pri hľadaní riešení tak, aby kazateľ zbytočne nezaťažoval poslucháča.⁵⁸

Smolík ďalej pripomína kazateľovo postavenie: kazateľ je v prvom rade pastier, až potom teológ. Z kazateľne preto nemá znieť teologická exhibícia. Základným znakom kazateľa, ktorý kazateľňu antikristovsky nezneužíva je láska k poslucháčom, čerpaná z nevysychajúcich zdrojov Božieho odpustenia v Kristu.⁵⁹ Ako pastier má tiež dôležitú úlohu byť veriacim osobným príkladom, tak ako je to zjavné z Pavlových epištol.⁶⁰

Na záver doplníme Kubíkovej návrh poradia závažností v kazateľskej činnosti, ktoré je treba mať neustále pred očami:

- 1, Najdôležitejší je ten, kto posolstvo posiela, a to je Boh, je to Ježiš Kristus.
- 2, Zvest'
- 3, Ľudia, ktorým je dobrá správa adresovaná
- 4, Kazateľ⁶¹

1.1.7. Výber textu kázne, aké má kazateľ možnosti

Na otázku aký text má kazateľ použiť Josef Bohuslav Jeschke odpovedá, že biblický text môže byť vzatý z určenej perikopy, alebo z lectio continua, alebo to môže byť text vybraný slobodne.⁶² poprípade môže kazateľ ovplyvnený konkrétnou situáciou hľadať adekvátny biblický text, ktorý by do tejto situácie tlmočil Božie slovo. V každom prípade by kazateľ pri výbere textu nemal ustrnúť na nejakej vonkajšej šablóne.⁶³

⁵⁷ HALÍK, Tomáš. *Vzdáleným nablízku: vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. [2. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 31

⁵⁸ VRABLEC, Josef, *Homiletika II*. Trnava: SSV, 1987, s. 69-81

⁵⁹ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 79

⁶⁰ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 77

⁶¹ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 19

⁶² JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. 2. vyd. Praha: Kalich, 1971, s. 134

⁶³ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 248-249

Prečo použiť perikopy zdôvodňuje Filipi takto:

1, Kazateľ sa musí vystaviť i tým textom, ku ktorým by sa prirodzenými sklonmi neodhodlal.

2, I zdanlivo neaktuálne texty sa môžu stať aktuálnymi.

3, Pre začínajúceho kazateľa sú dobrým sprievodcom.

4, V rovnaký deň celá cirkev zdieľa tú istú biblickú zvesť.⁶⁴

Historicky bežnou praxou a nadviazaním na prax židovskú je tzv. postupné čítanie a vykladanie biblických oddielov. *Lectio continua* používali napríklad Ján Kalvín v Ženeve, Ulrich Zwingli v Zürichu. Tento výber textov cyklicky z jednej knihy Písma umožňuje kazateľovi a zboru prenikať do hĺbky jej celkového svedectva a tým aj do zvesti jednotlivých oddielov. Avšak nevýhodou tohto prístupu je, že voľba textu je ohrozená subjektívnym zúžením.⁶⁵

Ďalšou možnosťou je voľný výber textu. Pri takomto spôsobe výberu textu Jeschke upozorňuje hlavne na to, aby bol zvolený zodpovedne, dostatočne včas,⁶⁶ a aby bol pre danú príležitosť vhodným biblickým základom pre zvesť Božieho Slova.⁶⁷

1.1.8. Exkurz: Sloveso „kázat“

Neproblematickým tiež nie je, sloveso kázat. Dnes v sebe zahrňuje jednak ohlasovanie spásy, tak aj napomínanie (*paraklein*) a učenie (*didaskein*). V Novom zákone výrazy *keryssein* a *euangelizesthai* zužujú dosah kazateľského pôsobenia na *kérygma* - slávnostné prehlasovanie toho, že Ježiš je Pán a Spasiteľ. Toto zúženie však neznamená zmenšenie kazateľského priestoru, ale zdôraznenie toho, že zdrojom všetkého učenia a napomínania je veľkonočné posolstvo.⁶⁸

Niektorí bádatelia⁶⁹ však upozorňujú na to, že hoci je termín *kérygma* v novodobej teológii najobľúbenejším termínom, v Novom zákone sa vyskytuje len osemkrát. Michael Green prisudzuje kristocentrickosť i termínom *euangelion* a *martyrion*. Podľa Jiřiny Kubíkovej sústredenosť

⁶⁴ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 68-69

⁶⁵ *Agenda českobratrské církve evangelické: bohoslužebná kniha*. 1. vyd. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1988, s. 15

⁶⁶ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 134

⁶⁷ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 248-249

⁶⁸ LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. s. 167

⁶⁹ GREEN, Michael. *Evangelism in the early church*. 1. ed. London: Hodder & Stoughton, 1970, s. 159

teológov na termín kérygma ako na jediný pojem vystihujúci jadro kresťanskej zvesti nie je na mieste, pretože všetky termíny pre kázanie mali rovnakú hodnotu, rovnaký obsah: Boh v Ježišovi Kristovi.⁷⁰

1.1.9. Písaná forma kázne

J. Smolík doporučuje nemať kázeň pripravenú len v bodoch ale napísanú ako súvislý text. Svoje odporúčenie posilňuje dôvodmi, ktoré preberá od O. Webera. Ten potrebu písanej kázne vysvetľuje takto:

„1, Rukopis konfrontuje kazateľa s jeho vlastnými myšlenkami a formulaciami, ktoré pokladá za správne.

2, Zpravidla nabýva to, čo myslím, na žiadoucu jasnosť a prűhlednosť teprve v písanej podobe.

3, Rukopis je možno uložiť.

4, Rukopisy je možno mať v prűklepe a dať poslucháčom.

5, Rukopis je dokladom v kritických situáciách.“⁷¹

Avšak ako kázeň písať? Smolík tvrdí, že „základní postup je dán pastýřským zájmem, aby posluchač mohl kázání pozorně sledovat. To mu usnadní logický postup myšlenek, zejména jejich logická závaznost při přechodu z odstavce do odstavce nebo z jednoho myšlenkového okruhu do druhého. Reč kázne je odlišná od řeči literárního díla, nad kterým může člověk meditovat. „V kázání jde o porozumění na základě jednoho bezprostředního poslechu. Proto jsou na místě krátké a srozumitelné věty, jádrné formulace, výrazné obrazy.“⁷²

Písaná forma má i svoju nevýhodu, že bude kazateľa zvädzať k lenivosti. Proti neustálemu používaniu jedného textu kázne, ktorý kazateľ „recykluje“, Jeschke píše, že kazateľ nemôže ustrnúť na nejakom vytlačenom a často neaktuálnom príhovore, či reči.⁷³ Biblický text je predsa vždy podnetom k „novému tvoření.“⁷⁴

⁷⁰ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium! : Metodická pomůcka pro kazatele.* s. 15-19

⁷¹ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 187.

⁷² SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 114.

⁷³ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika.* s. 134

⁷⁴ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika.* s. 134

1.1.10. „Správnost“ výkladu

Profesor Filipi upozorňuje, že cieľom všetkých exegetických (nie len homileticko-exegetických) postupov nie je „stanovit jeden jediný správny výklad, nýbrž vyloučiť možné výklady nesprávne.“⁷⁵ Každý text je (teoreticky) „otevřen neurčitému množství různých výkladů, z nichž žádný nemůže být apriori pokládán za jedině správný.“⁷⁶ Odborná práca s biblickým textom chráni kazateľa pred „vykladačskou svévolí, před okamžitými nápady, bere jej do myšlenkové kázně a „pročist’uje jeho řeč“ (R. Bohren).“⁷⁷

Ako Filipi ďalej píše, vo všeobecnosti môžeme pokladať za nesprávny výklad ten, ktorý chce len „potvrzovat „status quo“ a zamlčet alternativní, budoucnostní, eschatologický rozvrh světa a života, k němuž biblické poselství zve, aby byl ve víře přijat.“ „Biblické texty jsou nasměrovány k čtenáři či posluchači... ale tak, aby rozšířili jeho životní perspektivu, nabídli alternativu.“⁷⁸

Keď kazateľ vylúči nesprávne výklady, ostane pred ním ešte niekoľko „správných“ možností ako ten ktorý konkrétny text vykladať. Analýza kázní rôznych kazateľov avšak na ten istý text potvrdzuje, že ani dve z nich sa úplne nezhodujú vo svojom zameraní, či vyústení. Tieto rozdiely je možné opísať, občas i vysvetliť. Tento fakt potvrdzuje i osobná skúsenosť kazateľa, ktorý, keď pristupuje k textu druhý krát, napíše kázeň, ktorá s tou predošlou nie je totožná. Kazateľ nenapíše dvakrát tú istú kázeň.⁷⁹

1.1.11. Kázeň (len) ako súčasť bohoslužieb

Pavel Filipi vo svojej knihe *Pozvání k oslavě* veľmi správne zaradil dôležitý exkurz z Hertzschovej knihy *Handbuch der Liturgik*, kde Hertzsch upozorňuje na prehnaný dôraz na kázeň v protestantských cirkvách. Totiž, že kázeň je považovaná za hlavný akt bohoslužieb a zvyšný bohoslužobný rámec kázne je nedôležitý sprievodný program. Ľudia chodia na kázeň (obzvlášť ak ide o významného kazateľa) – nie na bohoslužbu. Kázeň je tým pádom uprednostnená. Je jej prikladaná nezdravá dôležitosť. Je potrebné rátať s možnosťou, že nastanú situácie, keď kázeň neosloví. Jednak preto, že sa kazateľovi kázeň nepodarí, alebo sa minie s aktuálnou situáciou toho ktorého

⁷⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 60

⁷⁶ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 60-61

⁷⁷ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 61

⁷⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 61

⁷⁹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 62

poslucháča. Účastník bohoslužby však môže byť oslovený aj inak než samotnou kázňou, totiž modlitbou, čítaním z Písma, príhovornou modlitbou, večerou Pánovou, či požehnaním.⁸⁰

1.1.12. Konkrétna situácia, špecifická príležitosť - kazuálna kázeň

Pamiatka Štefana ale nepatrí medzi klasické bohoslužobné nedele. Ján Petřík na túto námietku nadväzuje tým, že okrem klasickej nedeľnej bohoslužby, ktorá je ústredným pulzovaním náboženského života, existujú aj iné príležitosti prístupné celému zboru, pri ktorých zaznieva kázeň – buď súkromné (krst, sobáš, pohreb, atď.), alebo verejné (slávnostné, sviatočné, príležitostné služby Božie). Nazývajú sa kazuálie. Avšak medzi teológmi nie je zhoda v tom, čo presne zaradiť medzi kazuálie. V užšom porozumení sem patria úkony prislúchované jednotlivcom, rodinám, alebo skupinám cirkevného zboru vo zvláštnych chvíľach života. Môžu byť benediktórnej (sobáš, konfirmácia, pohreb a iné), alebo sakramentálnej povahy (krst a večera Pánova). Petřík ďalej uvádza, že reč pri takýchto príležitostiach sa nazýva prímluva alebo príhovor, a znie poväčšine od stola Pánovho či pred oltára. Schweitzer, Kraus a Bassermann, medzi ne radia podľa slova „casus“ i napríklad vysviacky, či posviacky. Uhlhorn, Niebergall a Mehl v nich vidia všetky bohoslužobné úkony okrem riadnych nedeľných bohoslužieb.⁸¹

Josef B. Jeschke rozumie v užšom zmysle kazuálnymi kázňami tie, ktoré sa riadia cirkevným rokom⁸² – „ať už jsou kázána na perikopy⁸³ vynucující si samy casus, nebo ať se kazatel řídí jinými hledisky při volbě textu.“⁸⁴ Podobne Kubíková: „Patří sem také kázání podle církevního roku – vánoční, velikonoční a letnicové – anebo kázání při evangelizačních shromážděních, fakultních katedrálách apod.“⁸⁵

Jeschke však ide vo svojom pojatí ešte ďalej. Nepozdáva sa mu motív akejsi osudovosti, alebo náhodnosti, ktoré môže vzbudzovať názov kazuálna kázeň. Dôležitá je príležitosť, ktorá je dnes iná ako bola včera, a ako bude zajtra.

⁸⁰ K.P.Hertzsch, Handbuch der Liturgik, 2003, 734nn in Filipi Oslava 192

⁸¹ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 153

⁸² JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 142

⁸³ Poznámka: Prehľadné spracovanie vid': <http://www.etf.cuni.cz/peri/index.cgi?l=c>

⁸⁴ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 131

⁸⁵ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 165

v tomto zmysle i pravidelná nedeľa má svoj zvláštny casus. A teda Jeschke rozširuje pojem kazuálne kázanie na každé jedno kázanie.⁸⁶

Petrík pripomína, že pri kazuálnych príhovoroch treba mať na pamäti dodržiavanie obecných exegetických a homiletických pravidiel a zásad.⁸⁷ Rovnako i Filipi tvrdí, že medzi požiadavky na kazateľa pri kazuálnych príležitostiach patrí vedecká i praktická exegéza⁸⁸, dispozícia textu a logické usporiadanie kázňových myšlienok.⁸⁹ Taktiež platí, že do kázne sa nemá vnášať nič také, čo v texte nie je.⁹⁰

Jeschke tiež píše o dôležitosti rozsahu teologického a homiletického pohľadu kazateľa. Ten musí byť natoľko jemný a pohotový, aby uchopil príležitosť a jej jadro. V opačnom prípade bude pri každej príležitosti kázať ponad hlavy a ľudský život s všetkými dôrazmi a zmenami zostane zvesťou evanjelia nedotknutý.⁹¹ Petrík ďalej dáva v príhovore dôraz na správnu aplikáciu a „zosúčasnenie textového výkladu.“⁹²

Upozornenie na záver: „Žiadna z kazuálnych prímluv nie je len príležitostnou rečou alebo slávnostným prívetom, ale zvesťou Božieho slova, takou ako je aj nedeľná kázeň, od ktorej ju odlišuje len práve „casus“, prípadne aj kratšia dĺžka.“⁹³ Petrík zdôrazňuje, že „Kazuálny príhovor nie je výkladom kázusu, ale textu na tento kázus vybraného a kázusu sa stále pridržiavajúceho.“⁹⁴

1.1.12.1. Ako voliť text na kazuálnu (napr. sviatočnú) kázeň

Jeschke (rovnako Kubíková⁹⁵ a ďalší) píše, že podobne ako pri pravidelných nedeľných kázňach i tu platí, že kazateľ môže použiť text, z lectio continua alebo z určenej perikopy, poprípade si text môže zvoliť slobodne.⁹⁶ Petrík dodáva, že text „musí byť priliehavý kázusu.“⁹⁷

⁸⁶ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 131

⁸⁷ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 154

⁸⁸ Poznámka: Podrobne o homiletickej exegézi vid' FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 39-94

⁸⁹ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 154-155

⁹⁰ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 155

⁹¹ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 143

⁹² PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 155

⁹³ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 154

⁹⁴ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 155

⁹⁵ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 165

⁹⁶ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 134

⁹⁷ PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. s. 155

Jeschke tiež upozorňuje na zvláštny prípad sviatočných kázni. Pre ne platí, že text kázne nemusí byť vybratý každý rok z rovnakej perikopy. A predsa radí, aby perikopa, ktorá obsahuje zvesť sviatočného dňa zaznela ako lekcia. Kázeň na túto zvesť nadväzuje.⁹⁸

1.1.12.2. Poslucháči kazuálneho (sviatočného) príhovoru

„Pri kazuálnom kázaní predpokladáme, že na shromáždění, kde je proneseme, bude väčší počet účastníkov než obvykle.“⁹⁹ Tiež všeobecne platí, že sviatočné bohoslužobné zhromaždenia navštevujú i takí, ktorí do zhromaždenia prichádzajú len v čase sviatkov. No sekularizovanému poslucháčovi je „sled cirkevního roku vzdálen.“¹⁰⁰ Berúc to na vedomie, Jeschke preto navrhuje, že náukový prvok v kázni by nemal prevyšovať ten kerygmatický.¹⁰¹

1.1.12.3. Dva extrémny kazuálneho príhovoru

Jeschke upozorňuje, že pri kazuálnych kázňach sa kazateľ dopúšťa dvoch navzájom protichýbajúcich chýb: na jednej strane preceňuje príležitosť, na strane druhej casus podceňuje. K preceneniu dochádza vtedy, keď casus ovládne kázeň, zatiaľ čo text a jeho zvesť býva odsunutá do pozadia, respektíve sa v kázni ani neozve. Deje sa tak napríklad pri krstnom príhovore, keď sa stredom príhovoru stáva krstený, jeho výchova, napomenutie rodičom a rady ako dieťa vychovávať. Jeschke pripomína, že v kazuálnom príhovore musí byť vykladané Písmo Sväté a jeho zvesť musí byť s porozumením aplikovaná.¹⁰²

Druhým extrémom je, ak kazateľ na príležitosť nedbá, vedome ju opomína a tým casus podceňuje. Niekedy sa tak deje pre nedostatočný pastiersky vzťah k poslucháčom, alebo z teologického presvedčenia, že slovo Božie je dôležitejšie ako životné okolnosti. Jeschke argumentuje, že Kristus tiež prichádza tam, kde je človek. do jeho konkrétnej situácie.¹⁰³ „Proto jakkoli přezírat případnosti lidského života znamená nebýt si vědom plnosti evangelia.“¹⁰⁴ Každý casus (prípád) už svojimi ľudskými predpokladmi

⁹⁸ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 142

⁹⁹ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 166

¹⁰⁰ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 142

¹⁰¹ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 142

¹⁰² JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 132

¹⁰³ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 133

¹⁰⁴ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 133

provokuje k osloveniu a nesie v sebe predpoklady osloviteľnosti. Jeschke upozorňuje, že ľudská účasť kazateľa je namieste, dokonca je nutná, ale rozhodne samotná nestačí. Kazateľ musí na človeka v jeho konkrétnej životnej situácii hľadiť v zornom poli zvesti o stvorení, hriechu, odpustení a večnom živote. (Napríklad pri pohrebnom príhovore má zaznieť zvest' o Kristovom panstve nad životom a smrťou, nie kazateľovo porozumenie pre zármutok či stratu.) Dôležité je oslovenie Slovom, nie svojim vlastným pochopením situácie.¹⁰⁵

1.1.12.4. Má kazateľ vychádzať z biblického textu, alebo z konkrétnej situácie, ktorú človek zažíva?

Otto Rutrle tvrdí, že podstata praktického problému: „co je prius – námět, či text tkví v poměru kázání k Písmu vůbec.“¹⁰⁶ Praktickí kazatelia sa často pýtajú, či východiskom kazateľovho premýšľania v kázni má byť text, alebo či si kazateľ smie sám zvoliť námět príhovoru bez určitého textu – a text, ktorý by sa k tomuto námětu hodil volí dodatočne.

Například Steinmeyer chce mať kázeň striktně exegetickú. Kazateľ nemá premýšľať o výbere tém, ale len o výbere textov. Tiež látku kázne hľadá kazateľ priamo v texte a kázanie sa o text opiera ako stavba o lešenie.¹⁰⁷

Otto Rutrle však upozorňuje, že v určitej životnej situácii, v konkrétnej udalosti môže Boh prehovoriť do svedomia kazateľa a tlačíť ho, aby v kázni o tejto konkrétnej situácii hovoril a tlmočil Božie slovo. Teda podnetom kázne nie je v tomto prípade text, ale príležitosť, situácia.¹⁰⁸ Rutrle pokračuje, že „Pod vedením Božího slova se kazatel denně rozhlíží kolem sebe, sestupuje do vlastního nitra a hledá kazatelskou látku.“¹⁰⁹ Kazateľskou látkou je podľa O. Rutrleho „vše, co postupuje kazateli příležitost, aby na konkrétním podnětu nebo v určité situaci postihl aktuální Boží slovo k člověku a o jeho pravdě.“¹¹⁰ Čo však o danej situácii povedať? Odkiaľ má kazateľ čerpať? Rutrle opäť zdôrazňuje, že zdroj slova kazateľ u seba, sám v sebe nenachádza. „Biblické svědectví zná odpovědi, poselství, naděje a zaslíbení.“¹¹¹

Josef Smolík podobne upozorňuje na to, že pokusy, ktoré sa snažia vychádzať z obecnej ľudskej skúsenosti a nie zo Slova, sa javia ako neschopné

¹⁰⁵ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 133

¹⁰⁶ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 246

¹⁰⁷ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 246

¹⁰⁸ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 247-248

¹⁰⁹ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 238

¹¹⁰ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 238

¹¹¹ RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovem: Theorie křesťanského hlásání*. s. 248

krízu kazuálií prekonať.¹¹² V knihe *Radost ze slova* píše, že kazuálna kázeň vychádza z predpokladu, že Slovo Božie sa vzťahuje na všetky situácie ľudského života, že Boh je v nich prítomný svojím Duchom. Voľbu textu síce ovplyvňuje casus, avšak vykladá sa text, nie casus. Božia prítomnosť je viazaná na Slovo, nie na casus.¹¹³

1.1.13. Kazateľ sa musí orientovať v konkrétnej situácii svojich poslucháčov

Smolík má krásny výrok: „Pri psaní jsem poután pravdou Písma a láskou k posluchačům, které mám před očima.“¹¹⁴ V tomto oddiele sa zameriame na druhú časť jeho výroku. Kazateľ musí vedieť, komu Boží odkaz nesie, komu vykladá Božie slovo, komu nesie evanjelium. Počas celej práce na kázni musí mať poslucháčov pred očami. Musí brať do úvahy ich vek, úroveň, potreby, problémy, a sociálne prostredie, v ktorom žijú. Kubíková predkladá porovnanie úlohy kazateľa s úlohou spisovateľa – i ten predsa musí vedieť, komu knihu píše. Je rozdiel či píše lepoperele pre škôlkarov, alebo filozofickú prednášku pre univerzitné poslucháčstvo.¹¹⁵

1.1.13.1. Nová homiletická situácia – konkrétny adresát kázne

Smolík situáciu dnešného človeka nazýva „novou homiletickou situáciou.“ Jej novosť nastáva v tom, že prežívame rozpad „kresťanskej civilizácie“, že vstupujeme uprostred „kresťanských“ zemí do situácie misie. Dnešný, nový človek, ktorý vyrastá v socialistických - doplníme post socialistických - krajinách, už nie je ani na verejnosti, ani v rodine formovaný kresťanskými tradíciami. Novosť situácie je v tom, že už nie je na čo nadviazať.¹¹⁶

Filipi túto krízu poslucháča rozvádza, keď píše, že adresátom kázne v dnešnej dobe v našom prostredí je človek, ktorého vnímanie skutočnosti je do hĺbky sekularizované (patrí sem i pravidelný cirkevný poslucháč). Adresátom kázne je človek, ktorý je vystavený hrubému, či rafinované jemnému náporu bezalternatívneho videnia, náporu fanatizmu „jediných možných ciest“, náporu jediných (našich) „pravdivých právd“, čiastkových právd, či „mediálnych

¹¹² SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 149

¹¹³ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 149

¹¹⁴ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 114

¹¹⁵ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele.* s. 34

¹¹⁶ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 61

virtualizácií skutočnosti¹¹⁷. prípadne náporu laického pojatia Boha ako nášho „vlastníctva“, ktoré sme zdedili ako akýsi predmet, na ktorý si robíme nárok, a s ktorým môžeme manipulovať.¹¹⁸ Duchovný neoslovuje len veriacich, ale aj „polověřící a nevěřící.“¹¹⁹

Jeschke dodáva, že kázanie sa nedeje len v cirkvi a pre cirkev, ale deje sa v tomto svete a pre tento svet. Kázeň hovorí ku svetu, ktorý sedí v zhromaždení, i k tomu, ktorý žije za obvodom cirkvi. Všetkým (bez rozdielu!) zvestuje cirkev v kázni milosť a spasenie.¹²⁰ Preto je dôležitá nie len biblicky správna kritika človeka a sveta, ale tiež pozvanie k alternatíve – ved' predsa cieľom biblického textu a jeho hermeneutického výkladu je, aby poslucháč, túto ponuku prijal.¹²¹

Kazateľ sa musí pokúsiť vžiť sa do situácie tých druhých a hľadať, akým spôsobom sa ich dotkne Pánovo Slovo.¹²² Smolík píše, že kazateľ musí zápasit' o to, aby svojich poslucháčov videl v svetle Kristovej lásky, a aby ich z tejto perspektívy oslovil. Na druhej strane poslucháč tiež ovplyvňuje prípravu, obsah i podobu kázne, často bez toho, aby si to kazateľ uvedomil. Práve tento zreteľ na poslucháča spôsobuje, že sa kazateľ z nekonečných možností výkladu a zvestovania rozhodne pre jeden – vedený Duchom zažije „iluminaci“ . odrazu mu je vec jasná.¹²³

Filipi navrhuje možnosť riešenia ako túto krízu poslucháča prekonať. Tým, že kazateľ ponúkne návrh alternatívneho rozvrhu života a sveta, ktorý čerpá z Biblie, môže oslovit' obe skupiny poslucháčov: „cirkevníkov“ i „necirkevníkov“. Biblicky orientovaná alternatíva teda stiera rozdiel medzi „misijným“ a „zborovým“ kázaním.¹²⁴ Biblický Boh, „náš“ Boh je Bohom hľadajúcich, ľudí na ceste.¹²⁵ To je dôvodom, prečo by mal kazateľ svoju kázeň dôkladne pripraviť. Má pred sebou (vždy!) veľkú misijnú príležitosť.¹²⁶

¹¹⁷ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 110

¹¹⁸ HALÍK, Tomáš. *Vzdáleným nablízku: vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. s. 78

¹¹⁹ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 166

¹²⁰ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 37-41

¹²¹ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 110

¹²² KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 35

¹²³ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 100-101

¹²⁴ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 110-111

¹²⁵ HALÍK, Tomáš. *Vzdáleným nablízku: vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. s. 78

¹²⁶ KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium!: Metodická pomůcka pro kazatele*. s. 166

1.1.14. Spätná väzba, kontrola produktu

Každá činnosť, rovnako i kazateľská, potrebuje akúsi skúšku správnosti. V homiletickej literatúre existujú rôzne odporúčenia ako vykonať kontrolu „hotového“¹²⁷ kazateľského produktu. Už pripravená kázeň, či už doslovne formulovaný text, alebo koncept s hlavnými bodmi si vyžaduje kontrolu zameranú na niekoľko ohnísk. Pavel Filipi navrhuje tieto:

1, Kontrola „dogmatiky“ – S vedomím, že kázeň nie je dogmatický traktát, je potrebné posúdiť či sa v kázni nevyskytuje niečo, čo by uvádzalo v pochybnosť niektorú z dogmatických výpovedí. Čo sa zvestuje o Bohu, o Ježišovi Kristovi, o Duchu Svätom a pod.

2, Vzťah k poslucháčom – Koho má kázeň osloviť? Aký je jej zámer? Je zrozumiteľná prostým poslucháčom?¹²⁸ Dodávame: má kazateľ pred očami reálnych poslucháčov? Pristupuje k nim kazateľ v láske? Je solidárny so súčasným človekom?¹²⁹

3, Obsahové ťažisko, jadro kázne.

4, Profesor Filipi ponúka vzácné osobné nahliadnutie na hotový koncept kázne. Radí, že je dobré si predstaviť, že kazateľ má na kázeň len minútu. Je treba rozsúdiť, čo je možné z kázne vynechať, a na druhej strane, čo musí bezpodmienečne zaznieť.¹³⁰

1.1.15. Otvorený výmer dôvodov, prečo kázeň neosloví

Žiaľ, nie je žiadnym tajomstvom, že mnohé kázne rôznych kazateľov jednoducho neoslovia. Na začiatok parafrázujme Smolíkov výrok: kázeň neosloví, keď sa minie stredom, v ktorom má byť ukotvená. Tým stredom je Kristus a zákon, ktorý človeka usvedčuje z toho, že bytostne Krista potrebuje.¹³¹ Poprípade pripomeňme Filipiho argument, neustálom a nudnom potvrdzovaní toho, ako to na svete chodí, bez ponúknutia alternatívy.¹³²

Taktiež Jeschke ponúka niekoľko dôvodov, avšak nečiní si nárok na úplnosť:

¹²⁷ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 250

¹²⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 250-

251

¹²⁹ HALÍK, Tomáš. *Vzdáleným nablízku: vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. s. 82

¹³⁰ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 250-

251

¹³¹ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 113-114

¹³² FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 61

- 1, Kázeň nie je dostatočne pripravená – predkladané sú obecné pravdy a nápady, bez spojitosti s textom, chabá až žiadna exegetická príprava.
- 2, Zvest' nie je aktualizovaná, nie je sprítomnená, chýba preklenutie priepasti medzi textom a poslucháčom. Chýba aplikácia.
- 3, Kázeň nie je kristologická, nezaznie evanjelium.
- 4, Kázni chýba spontánnosť, kazateľ káže z povinnosti, bez vnútornej túžby či presvedčenia.
- 5, Kazateľovi chýba radosť vykúpeného srdca. Prevažujú depresívne obrazy: smrť, kríž, smútok. zdôrazňované je zákonníctvo na úkor milosti.
- 6, Kázeň je nezrozumiteľná, chýba jej civilnosť – archaizmy, zbožná „hantírka“, kazateľ nehľadá nové výrazové prostriedky, ktorými by oslovil poslucháča.
- 7, V kázni chýba pastiersky záujem kazateľa.
- 8, V kázni chýba myšlienka – z kazateľne znejú prázdne reči.¹³³

¹³³ JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. s. 63-65

1.2. Svedectvo biblickej tradície – svedok Štefan

1.2.1. Úvod. Kto bol Štefan?

Po konzultácii problematiky kázne, pristúpme k diskusii o tom, kto bol vlastne Štefan.

Štefan (grécky *Stefanos*¹³⁴/*Stefanas*¹³⁵) znamená „ovenčený, korunovaný vencom, veniec“¹³⁶, alebo „koruna“¹³⁷. O pôvode diakona Štefana toho veľa nevieme.¹³⁸ Narodil sa niekedy „kolem Kristova narození v Jeruzalémě, v Palestíně.“¹³⁹ Istý obraz (svedectvo) o jeho živote nám vykresľuje kniha Skutky Apoštolov¹⁴⁰ od 4. verša 6. kapitoly, kde sa s ním stretávame už v dospelom veku, až po 2. verš 8. kapitoly, kde tragicky zosnulého Štefana pochovávajú akísi pobožní muži. Teda, „mučedníka Štěpána známe jen ze Skutků apoštolů.“¹⁴¹ Je to jediný dobový prameň o jeho živote.

1.2.1. Jeden zo siedmich

(Sk 6,1-7) „V tie dni, keď pribúdalo učeníkov, začali Helenisti reptat' proti Hebrejcom, že zanedbávajú ich vdovy pri každodennom obsluhovaní. Dvanásti zvolali teda všetkých učeníkov a povedali: Neprichodí nám opustiť slovo Božie

¹³⁴ Poznámka: J. B. Souček prekladá heslo *Stefanos* takto: „Věnc (ozdoba hlavy. zejména odznak kněží, vojevůdců, vládařů, vítězů v závodech. zlatý věnc = koruna. Na tom je založeno obrazné užití v NZ: věnc jako ozdoba a zejména jako odměna, odznak vítězství a vlády.“ SOUČEK, Josef Bohumil, Jan HELLER a Petr POKORNÝ. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. 2. dopl. vyd. Praha: Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, 1973, s. 239

¹³⁵ Poznámka: V gréčtine sú možné oba tvary. Heller ich vykladá takto: *Stefanos* (Heslo 504) = „věnc“, *Stefanas* (Heslo 503) = „ověncený“, „věncem korunovaný“. HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Vyd. 1. Praha: Advent-Orion, 2003, s. 541

¹³⁶ NĚMEC, Petr. *Osoby Nového zákonu*. Irpen, 2009. s. 185

¹³⁷ MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1996, s. 1014

¹³⁸ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma: (exegetická příprava na Biblospyt zo Skutkov apoštolov)*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1983, s. 42

¹³⁹ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 664

¹⁴⁰ Poznámka: Kniha Skutky Apoštolov, ako správne posúdil prof. Pokorný, má nesprávny názov. Štefan nebol apoštolom. Bol svedok. „Jde o skutky jednoho apoštola, Petra, a dalších Kristových svědků, kteří však podle Lukáša nebyli apoštoly.“ POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1993, s. 131

¹⁴¹ HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 228

a obsluhovať pri stoloch. Preto vyhliadnite si, bratia, spomedzi seba sedem osvedčených mužov, plných Ducha a múdrosti, ktorých ustanovíme na túto službu. my však budeme usilovní na modlitbách a v službe slova. Táto reč sa páčila všetkým, a vyvolili si Štefana, muža plného viery a Ducha Svätého, ďalej Filipa, Prochora, Nikánora, Timona, Parména a Mikuláša, prozelytu z Antiochie. Postavili ich pred apoštolov, pomodlili sa a ruky kládli na nich. A slovo Božie rástlo a počet učeníkov v Jeruzaleme sa veľmi rozmnožoval. A aj z kňazov veľmi mnohí uverili.¹⁴²

Ako tvrdí Josef Heyduk v knihe *Svatí církevního roku*, Štefan bol to kresťan židovského pôvodu. Usudzujúc podľa mena, pochádzal z helenistického kultúrneho prostredia¹⁴³, patril medzi tzv. helenistov, o ktorých sa hovorí v *Skutkoch Apoštolských* v 6. kapitole, a ktorí vyšli pravdepodobne z „jeruzalémských synagóg řeckého jazyka.“¹⁴⁴ O Štefanovom detstve, jeho rodine, či zamestnaní Biblia mlčí. Podľa svedectva knihy *Skutky Apoštolov* patril medzi tých, „kteří byly vysvěceny apoštoly vkládáním rukou, aby ulehčili Ježíšovým učedníkům v jejich práci.“¹⁴⁵ Je tiež možné, že bol farizej.¹⁴⁶

Veľmi skoro sa Štefan začal venovať kazateľskej činnosti. Bol nadšeným apologétom, obdarovaným mnohými milosťami.¹⁴⁷ „Měl čas dělat víc než zadanou práci, protože patřil k těm, kdo vynikali v konání zázraků a kázání evangelia.“¹⁴⁸

1.2.2. Štefanov príbeh. Preklad¹⁴⁹ relevantných biblických textov z gréckeho jazyka

(*Skutky Apoštolov* 6, 8-15 a 7, 54-60 a 8, 1-3)

¹⁴² *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 1991.

¹⁴³ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. 1. vyd. Bratislava: Pallas, 1994, s. 255

¹⁴⁴ HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. s. 228

¹⁴⁵ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 664

¹⁴⁶ WALASKAY, Paul W. *Acts*. 1st ed. Louisville: Westminster John Knox Press, 1998, s. 79

¹⁴⁷ HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. s. 229

¹⁴⁸ MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. s. 1014

¹⁴⁹ Poznámka: o nutnosti vlastného prekladu na ceste za homiletickú exegézu viď: FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. s. 76

1.2.2.1. Skutky apoštolov 6, 8-15

8. Štefan však, plný milosti a moci, robil zázraky a veľké znamenia medzi ľuďmi.

9. Ale vstali niektorí tí zo synagogy Oslobodených (Libertíncov) a Kyrenejských a Alexandrijských a tí z Cilície a tiež z Ázie aby debatovali/hádali sa so Štefanom

10. Ale ne (mali) silu odporovať múdrosti a duchu, ktorý(m) hovoril.

11. Vtedy naviedli mužov, aby hovorili: „Počuli sme hovoriť rúhavé výroky/slová na/proti Mojžiša a Boha.“

12. Rozrušili ľudí a starších a zákonníkov. a prišli a chytili ho a viedli do Synedria/ pred radu.

13. Postavili svedkov falošných hovoriacich: „Tento človek neprestáva hovoriť výroky proti tomuto svätému miestu a zákonu.“

14. Počuli sme totiž hovoriť: „Ježiš Nazaretský, on zničí toto miesto a zmení zvyky, ktoré nám dal Mojžiš.“

15. A hľadeli na neho všetci, tí sediaci v Synedriu. a videli tvár jeho ako tvár anjela/posla.

1.2.2.2. Skutky apoštolov 7, 54-60

54. Keď to počuli, rozzúrili sa v srdciach svojich a škripali na neho zubami.

55. Súc však plný ducha svätého uprel pohľad do neba uvidel slávu Boha a Ježiša stáť Bohu sprava/po pravici

56. A povedal: „Hľa vidím nebesá otvorené a Syna človeka sprava/po pravici stáť Bohu.

57. Kričiac veľkým hlasom zakrývali si svoje uši a oborili sa na neho jednomyseľne.

58. A ženúc (ho) mimo mesto, kameňovali ho. A svedkovia odložili svoje odevy k nohám mladíka, menom Saul.

59. A kameňovali ho, toho Štefana/Korunu modliaceho sa hovoriac: „Pane Ježišu prijmi/vezmi môjho ducha!“

60. Potom padol/uzemnil sa na kolená, vykrikol veľkým hlasom: „Pane, nepostav im toto (za) hriech. A toto povediac zaspal/zomrel.“

1.2.2.3. Skutky apoštolov 8, 1-3

1. Saul však schvaľoval jeho vraždu. V ten deň nastalo veľké prenasledovanie cirkvi v Jeruzaleme. Všetci sa rozprchli do krajín Judska a Samárie, okrem apoštolov.

2. Potom zbožní muži Štefana pochovali a veľmi nad ním lamentovali.

3. Saul však ničil cirkev. Vchádzal do domov. Odvláčil manželov a manželky a odovzdával/viedol ich do vezenia.

1.2.3. Údajný rúhač

Štefan ani netuší ako sa dostane do sporu s helenistickými židmi (pravdepodobne bratmi rovnakého pôvodu).¹⁵⁰ Pravdepodobne ho primáli k tomu, aby vyjadril názor, ktorý by potom mohli použiť proti nemu.¹⁵¹ „Během jednoho z těchto Štěpánových plamenných kázání došlo k nejhoršímu.“¹⁵² bol obžalovaný. Obžaloba sa skladala z troch častí:

1, Rúha sa voči Mojžišovi a Bohu (Sk 6,11)

2, Hovorí proti tomuto svätému miestu a Zákonu (Sk 6,13)

3, Tvrdí, že Ježiš Nazaretský toto miesto zničí a zmení Mojžišove zvyklosti (Sk 6,14)¹⁵³

1.2.4. Rečník. Štefanova rozsiahla reč v skratke

Štefan sa teda dostal pred židovskú radu a „chystal sa na obrannú reč. Táto reč (Sk. 7, 1-53) však nie je obrannou rečou v pravom zmysle slova, ale skôr krátkym podaním dejín židovského národa v jeho hlavných fázach vývoja.“¹⁵⁴ Keďže sú to dejiny, jeho prejav obsahuje mnoho Staro zmluvných citátov.¹⁵⁵

Vo svojej obhajobe sa venuje niekoľkým zásadným témam dejín spásy. podáva svedectvo o Abrahámovi a dobe praotcov, o Jozefovi v Egypte, o Mojžišovi a vyvedení ľudu z Egypta a o zákone, a tiež o dobe kráľovskej za

¹⁵⁰ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

¹⁵¹ SMITH, T. *Studies in Acts*. Greenville, SC: Smyth & Helwys, c1991, s. 39

¹⁵² SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 664

¹⁵³ FITZMYER, Joseph A. *The Acts of the apostles: a new translation with introduction and commentary*. 1st. ed. New York: Doubleday, 1998, s. 355

¹⁵⁴ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

¹⁵⁵ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 40

Dávida a Šalamúna.¹⁵⁶ Jeho príhovor tiež obsahuje zásadnú reč, v ktorej Štefan „před veleradou relativizuje roli chrámu (7,2-53)“¹⁵⁷ Lukáš to zaznamenal (Sk 7,48) takto: „Ale Najvyšší nebýva v chrámoch rukou vybudovaných, ako hovorí prorok: Nebesá sú mi trónom a zem podnožím. aký mi teda vystavíte dom, - hovorí Pán, alebo kde je aké miesto pre môj odpočinok?“¹⁵⁸

Ako píše profesor Gábriš, na jeho reči nemožno nájsť žiadne protižidovské zameranie (až na posledný úsek, o ktorom ešte bude reč), ale tiež tam nie je ani nič typicky kresťanského. Dokonca chýbajú i narážky na Krista, ktorého židia očakávali. Z veľkej časti ide (len) o dejiny židovského národa.¹⁵⁹

Toto tematické rozdelenie však ešte nie je úplné. Chýba v ňom kritický záver Štefanovej obhajoby, „ktorá je tvrdou, neúprosnou, ale pravdivou obžalobou židov, ktorí si v prítomnosti počínajú práve tak, ako ich predkovia v minulosti“¹⁶⁰: totiž, prenasledujú prorokov.¹⁶¹

(Sk 7, 51-53) „Vy tvrdošijní a neobrezaného srdca a uší, vy sa vždy protivíte Duchu Svätému. ako vaši otcovia, tak aj vy. Ktorého z prorokov neprenasledovali vaši otcovia? Pomordovali tých, čo predzvestovali príchod toho Spravodlivého. a Jeho zradcami a vrahmi ste teraz vy, ktorí ste prostredníctvom anjelov prijali zákon, ale ste ho nezachovávali.“¹⁶²

V knihe Skutky apoštolov máme zaznamenaných niekoľko rečí. Lukáš zaznamenal osem Pavlových a šesť Petrových, no najdlhšia reč je práve Štefanova.¹⁶³ I to vypovedá o Štefanovej teologickej dôležitosti.¹⁶⁴ Gábriš tiež navrhuje hypotézu, že tejto reči chýba kristologický záver – predpokladá, že stať o Kristovi mala ešte len prísť. Skutky Apoštolské naznačujú, že Štefanovi nedali dopovedať.¹⁶⁵

„Především však díky Štěpánovu proslovy došlo k teologické revoluci v rané církvi, protože byly formulovány zásady světové misie.“¹⁶⁶

¹⁵⁶ STOTT, John R. *Zápas mladé církve: poselství Skutků apoštolských*. Praha: Návrat domů, 1999, s. 127-141

¹⁵⁷ POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*. s. 127

¹⁵⁸ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁵⁹ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 40

¹⁶⁰ Poznámka: I tento záver Štefanovej reči má vo veľkej časti podklad v „priamych slovách Starej zmluvy (v. 51.: Ex 33,2.5. Deut 9,6.13. Lev 26,41. Num 27,14. Jer 6,10. Iz 63,10. v. 52.: 2. Kron 36,16).“ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 41

¹⁶¹ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 41

¹⁶² *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁶³ SMITH, T. *Studies in Acts*. s. 40

¹⁶⁴ SMITH, T. *Studies in Acts*. s. 40

¹⁶⁵ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 40

¹⁶⁶ MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. s. 1014

1.2.5. Domnelá urážka Božej svätosti, kameňovanie, misia

Štefanova reč na prítomných zaúčinkovala. Zasiahla ich. Štefan však ostal pokojný aj uprostred nebezpečenstva (alebo čakal ešte riadne súdne pojednávanie?), nakoľko v tejto rozhodujúcej chvíli dostal uistenie z nebies, že Pán je s ním. Videl slávu Božiu a nebál sa o tom hovoriť. Videl aj Ježiša a nazýva ho Synom človeka.¹⁶⁷ Tomuto osloveniu, ktoré o sebe Ježiš sám používal, Štefanovi odporcovia rozumeli. Gábriš píše, že to videnie sa im muselo zdať urážkou Božej svätosti! Ved' ako by sa mohol ukrižovaný (a teda prekliaty) dostať do neba?¹⁶⁸

Štefan zomrel ako prvý mučeník kresťanstva a je kvôli tomu nazývaný i „protomučeníkom“¹⁶⁹, či „prvomučedníkom“¹⁷⁰. „Svätý Štěpán zahynul“¹⁷¹ medzi rokom 36-38¹⁷² po Kr. v Jeruzaleme. Podľa Skutkov Apoštolských (8,2), Štefana pochovali akísi „nábožní mužovia“¹⁷³. A je tam tiež dôvetok: „a veľmi plakali nad ním.“¹⁷⁴ Tým je vyjadrené presvedčenie prvej cirkvi, že Štefanovo kameňovanie bolo nespravodlivé. Nad spravodlivým kameňovaním sa totiž, ako uvádza Gábriš, nesmeli plakať.¹⁷⁵

Ale Štefan nebol ani zďaleka jediný, koho postihol takýto osud. Kresťanská cirkev to od počiatku vnímala tak, že Štefan a tí, ktorých stihla podobná smrť, umierali za Božiu vec a ich krv sa stala tým najlepším osivom viery.¹⁷⁶ „Štěpánova smrť měla závažné důsledky. Pronásledování, které bezprostředně poté (Sk 8, 1), vedlo k rozsáhlejšímu šíření evangelia (8, 4. 11, 19).“¹⁷⁷ Profesor Pokorný píše, že Jeruzalémské prenasledovanie „vede paradoxně k misii“¹⁷⁸ v Judsku, v Samárii a na pobreží. Cirkev v Jeruzaleme však v dôsledku tejto perzekúcie nezaničila, len sa veľmi zmenšila. Gábriš vysvetľuje, že tento hon nebol uplatnení na kresťanov všeobecne. ako sa zdá, boli to najmä helenistickí kresťania, kto musel opustiť Jeruzalem.

¹⁶⁷ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 41

¹⁶⁸ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 41-42

¹⁶⁹ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. s. 255

¹⁷⁰ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 664

¹⁷¹ Poznámka: Iní datujú Štefanovu smrť inak. *Oxfordský lexikón svätcov* odhaduje, že sa to udialo okolo roku 35, *Ikonografia* uvádza okolo roku 34, *Rok se svätými*. zas uvádza, že Štefan bol ukameňovaný okolo roku 40.

¹⁷² HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. s. 228

¹⁷³ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁷⁴ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁷⁵ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 42

¹⁷⁶ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 42

¹⁷⁷ MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. s. 1014

¹⁷⁸ POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona* s. 127

„Prenasledovanie bolo namierené proti Štefanovi a jeho blízkym. Ostatných snád' pokladali len za sektu v židovstve a preto im dali nateraz pokoj.“¹⁷⁹

V každom prípade to bola Štefanova reč, ktorá spôsobila, že došlo „k teologické revoluci v rané cirkvi, pretože byly formulovány zásady svetové misie.“¹⁸⁰

1.2.7. Modlitba?

Nesmieme zabudnúť na zvláštnosť, ktorá sa počas kameňovania deje. Štefan sa modlí: (Sk. 7,59b) „Pane Ježišu, prijmi môjho ducha!“. A ďalej: „Pane, nepočítaj im tento hriech!“. Otázka modlitby je podrobnejšie rozvitá nižšie v kapitole (1.2.10.2.) Exegetické poznámky.

1.2.8. Exkurz: kameňovanie

Smrť ukameňovaním bola už známa v starovekom Grécku. Bola trestom, ktorý vyjadroval úplne vylúčenie z pospolitosti, ktorá sa štitila akéhokoľvek kontaktu s vinníkom. Židovský zákon vyžadoval na právoplatnosť rozsudku dvoch svedkov. Tento verdikt mal byť vykonaný v prípade modlárstva, rúhania, čarodejníctva, svätokrádeže, znesvätenia soboty, či keď došlo k cudzoložstvu.¹⁸¹

Technicky sa kameňovanie vykonávalo tak, že bol obžalovaný/ usvedčený vyvedený za mesto, kde bola hřba kameňov. Potom prvý svedok odsúdeného z tejto hřby zhodil, poprípade na neho (na jeho hlavu) hodil prvý kameň. Ak ho tým nezabil, pokračoval druhý svedok, ktorý hodil ďalší kameň (na srdce). A postupne potom hádzali kamene tí ostatní okolostojaci. Tento postup (podľa Dt. 17, 7) rozvádza Mišna.

Gábriš však vznáša námietku a tvrdí, že pri kameňovaní Štefana tento postup nebol dodržaný, alebo sa o tom prinajmenšom nedochoval žiaden záznam.¹⁸²

¹⁷⁹ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 42

¹⁸⁰ MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. s. 1014

¹⁸¹ FOUILLOUX, Danielle a Anne LANGLOIS. *Slovník biblické kultury*. 1. vyd. Praha: EWA Edition, 1992, s. 108-109

¹⁸² GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 42

1.2.9. Mládenec, pri ktorom si odložili šaty

Lukáš nám prvýkrát predstavuje osobu, ktorá bude mať kľúčové postavenie v jeho naratíve. Saul bol farizej. Vyučil sa u Gamaliela, ktorého Skutky Apoštolské spomínajú o niečo skôr¹⁸³ (Sk 5,34b), kde je predstavený ako farizeus vo vysokej rade, učiteľ zákona, ktorého si veľmi vážil všetok ľud.¹⁸⁴ Bol to Gamaliel, kto doporučil pri jednej z predošlých slovných prestreliek (Sk 5,38-39): „Dajte pokoj týmto ľuďom a nechajte ich. Lebo ak je z ľudí táto rada alebo toto dielo, rozpadne sa. ak je však z Boha, nebudete ich môcť zahubiť. Aby sa nedokázalo, že bojujete aj proti Bohu. A poslúchli ho.“¹⁸⁵

Saul, podľa biblického svedectva Sk 7,58b („Svedkovia poodkladali si šaty k nohám mládencu menom Saul.“¹⁸⁶) teda nesie „spoluodpovednosť za Štěpánovu smrť. Skutečnosť, že schvaloval smrť, by mohla znamenať, že pri hlasovaní synedria hlasoval Saul proti Štěpánovi.“¹⁸⁷ Gábriš tiež uvádza, že „poznámka v Sk 8,1 („Saul schvaľoval, že ho zavraždili.“¹⁸⁸) nasvedčuje, že Štěfanova reč si nezískala srdce tohoto mladého farizeja.“¹⁸⁹

Iní však prikladajú Saulovej prítomnosti pri kameňovaní inú dôležitosť: „Štěpánova smrť se také bezpochyby stala jedním z faktorů, které ke Kristu přivedli Saula z Tarsu.“¹⁹⁰ V Lukášovom podaní (Sk 22,19-20) Pavol túto udalosť reflektuje: „Pane, oni vedia, že som vrhal do väzenia a po synagógach bil tých, čo verili v Teba. A keď prelievali krv Tvojho svedka Štěfana, aj ja som tam stál, schvaľujúc jeho zamordovanie a strážiac šaty tých, čo ho mordovali.“¹⁹¹ Avšak vo vlastných Pavlových výpovediach o obrátení to potvrdené nie je.¹⁹²

Augustínov výrok, ako pripomína Josef Heyduk, však prezradzuje, že stará cirkev rozumela dôležitosť ich stretnutia: „Kdyby byl se Štěpán nemodlil, církev by nebyla získala Pavla.“¹⁹³

¹⁸³ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 79

¹⁸⁴ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁸⁵ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁸⁶ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁸⁷ ALEXANDER, Pat a David ALEXANDER. *Průvodce biblí*. 1. české vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2004, s. 647

¹⁸⁸ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁸⁹ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 43

¹⁹⁰ MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. s. 1014

¹⁹¹ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

¹⁹² BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles: in two volumes*. 1. vyd. Edinburgh: T & T Clark, 1994, s. 381

¹⁹³ HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. s. 229

1.2.10. Exegetické poznámky dôležité pre homiletické použitie textov o Štefanovi

Potom, čo zaznelo je nutné pozrieť sa na jednotlivé texty pohľadom novozákonného exegéta, neuspokojí s popisom Štefanovej konkrétnej situácie, ale ktorý i v tomto ťažkom texte hľadá homiletické motívy, ktoré by pomáhali odhaliť a rozviť evanjelium, ktoré je v texte zakódované.

1.2.10.1. Skutky apoštolov 6, 8-15

Verš 8.

Štefan však, plný milosti a moci, robil zázraky a veľké znamenia medzi ľuďmi.

Zázraky a znamenia nie sú uvedené ako príčina sporu. Príčinou bude až Štefanovo učenie.¹⁹⁴ „Až dosud pripisoval Lukáš znamení a divy pouze Ježíši (2,22) a apoštolům (2,43. 5,12), a nyní se poprvé říká, že je konají i jiní.“¹⁹⁵ Navzdory tomu, že zázraky a znamenia boli privilegiom apoštolov, toto obmedzenie však nebolo absolútne. Štefan podobne ako neskôr Filip mali výsadu, že na nich apoštolovia skladali ruky a tým ich zaštepili do svojej apoštolskej služby.¹⁹⁶

Je zaujímavé, že tu chýba zmienka o tom, že by Štefan plnil povinnosti „jedného zo siedmich“, v prvom rade mal predsa obsluhovať vdovy Helenistov.¹⁹⁷

Verš 9.

Ale vstali niektorí tí zo synagógy Oslobodených (Libertíncov) a Kyrenejských a Alexandrijských a tí z Cilície a tiež z Ázie aby debatovali/hádali sa so Štefanom,

„Přesto navzdory všem Štěpánovým význačným kvalitám vyvolala jeho služba prudký odpor. Sice nevíme proč...“¹⁹⁸ Prečo teda? Gábriš navrhuje odpoveď, že dôvodom k odporu mohol byť fakt, že Štefan patril k „jednej

¹⁹⁴ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 322

¹⁹⁵ STOTT, John R. *Zápas mladé církve*. s. 126

¹⁹⁶ STOTT, John R. *Zápas mladé církve*. s. 126

¹⁹⁷ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 323

¹⁹⁸ STOTT, John R. *Zápas mladé církve*. s. 126

z týchto helenistických¹⁹⁹ synagóg.²⁰⁰ Odpor proti nemu „je pochopiteľný, keď sa dokázal ako mocný v činoch i slovách, ktoré nesúhlasili so zamierením jeho pôvodnej synagógy a boli v znamení hlásania Ježiša.“²⁰¹

„Oslobodení“ boli „otroci a jejich potomkové.“²⁰² Jeruzalémská Bible upresňuje, že to boli pravdepodobne potomkovia židov, ktorých do Ríma odviezol Pompeius 63 pred Kr., a ktorí boli predaní do otroctva a neskôr prepustení na slobodu.²⁰³

Množstvo menovaných synagóg nie je úplne zrozumiteľné. Jedná sa buď o viaceré strediská helenistických židov v Jeruzaleme, v ktorých vznikol odpor voči Štefanovi, alebo ide o jednu synagógu, spoločnú pre židov rozličného pôvodu.²⁰⁴

Verš 10.

ale ne (mali) silu odporovať múdrosti a duchu, ktorý(m) hovoril.

Avšak intelektuálne Štefanovi, vyzbrojeného „duchom“ nestačili. A tam, kde dôjdu argumenty, „často miesto nich príjde bláto“²⁰⁵.

Naplnenie zaslúbenia: (Lk 21, 14-15) „Zaumieňte si teda, že nebudete vopred rozmýšľať, ako sa brániť, lebo ja vám dám ústa aj múdrosť, ktorej nebudú môcť odolať a odporovať ani všetci vaši protivníci.“²⁰⁶

Verš 11.

Vtedy naviedli²⁰⁷ mužov, aby hovorili: „Počuli sme hovoriť rúhavé výroky/slová na/proti Mojžiša a Boha.“

Štefanov príbeh vykazuje paralely so životom Ježiša Krista.²⁰⁸

„Naviedli“ – John R. W. Stott komentuje, že to bolo „patrne za pomoci úplatku“²⁰⁹. Gábris navrhuje, že Štefan mohol v dišpute s členmi jednej z tých synagóg použiť slová, ktoré neskôr proti nemu použili pri obžalobe.²¹⁰

¹⁹⁹ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 324

²⁰⁰ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

²⁰¹ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

²⁰² STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 126

²⁰³ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 71

²⁰⁴ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

²⁰⁵ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 127

²⁰⁶ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 325

²⁰⁷ Poznámka: Jeruzalémska má „podplatili“. *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. 1. české vyd. Praha: Krystal OP, 2009, s. 1900

²⁰⁸ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 327

²⁰⁹ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 127

²¹⁰ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

Lukáš v Skutkoch nijak nenaznačuje, že by sa Štefan nejako odkláňal od učenia apoštolov. Nič nenaznačuje tomu, že by útočil na zákon. o Mojžišovi hovorí vo svojej reči kladne (Sk 7, 22.35.38)²¹¹.

Verš 12.

Rozrušili ľudí a starších a zákonníkov. a prišli a chytili ho a viedli do Synedria/ pred radu.

V Sk 5, 26 sa deje opačná situácia – odporcovia sa boja apoštolom ublížiť, pretože ich majú ľudia radi a sú ochotní ich brániť i kameňovaním²¹²

Verš 13.

Postavili svedkov falošných hovoriacich: „Tento človek neprestáva hovoriť výroky proti tomuto svätému miestu a zákonu.“

Pre lepšie porozumenie textu je nutné poznamenať, že ide o najzávažnejšie a dokonca „dvojnásobné obvinění. Pro Židy totiž nebylo nic posvätnějšího a nic vzácnějšího než jejich chrám a zákon.“²¹³ Hovoriť proti nim totiž znamenalo „mluvit proti Bohu, jinými slovy rouhat se.“²¹⁴

Na prvý pohľad zdvojenie: Zákon & Mojžiš, paralela s veršom 11. avšak Mojžiš (len) obdržal zákon od Hospodina (napr. Sk. 7,38)²¹⁵

Toto sväté miesto: naznačuje, že mohlo jednat' o synagógu. Ďalší verš je presvedčivejší. ukazuje na chrám.²¹⁶

Verš 14.

Počuli sme totiž hovoriť: „Ježiš Nazaretský, on zničí toto miesto a zmení zvyky, ktoré nám dal Mojžiš.“

Svedkovia boli falošní, nie je však jednoznačný dôvod prečo: 1, neboli svedkami – nepočuli ho o tom hovoriť?. 2, Štefan to netvrdil?²¹⁷

Veď to bol ten Ježiš Nazaretský, kto spomínal zničenie chrámu. Ježiša Nazaretského tiež obvinili, že chce zmeniť zákon, a tým by ozbíjal Izrael o dva

²¹¹ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 326

²¹² BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 326

²¹³ STOTT, John R. *Zápas mladé církve*. s. 128

²¹⁴ STOTT, John R. *Zápas mladé církve*. s. 128

²¹⁵ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 327

²¹⁶ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 327-

328

²¹⁷ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 328-

329

najcennejšie poklady.²¹⁸ Lukáš ako jediný evanjelista tento príbeh vynecháva.²¹⁹

Ježišovo učenie Štefan tlmočil verne. Ježiš, „hanobiteľ posvätných vecí“²²⁰, čelil zo strany Židov rovnakým obvineniam. „Keď Štefan hlásal, že Ježiš zborí to miesto a zmení poriadky Mojžišove, bol to pre židov dostatočný dôvod, aby boli proti nemu. Znamenalo to znehodnotenie podstaty židovstva.“²²¹

Fakt, že Lukáš napísal Skutky Apoštolov až po zničení Jeruzalemského chrámu, môže ozrejmiť to, prečo Lukáš povoláva práve „falošných“ svedkov - ktorí pri obviňovaní poukazujú na spojenie Štefana a Ježiša so zborením chrámu. Lukáš tým chce vyvrátiť tvrdenia, že kresťania sú zodpovední za pád chrámu.²²²

Obvinenia o nedodržiavaní Mojžišových zvyklostí budú neskôr niekoľkokrát vznesené tiež na Pavla.²²³

Verš 15.

A hľadeli na neho všetci, tí sediaci v Synedriu. a videli tvár jeho ako tvár anjela/posla.

Vzhľad anjela vzbudzuje posvätnú hrôzu.²²⁴ Napr. Sd. 13,6: „Prišiel ku mne Boží muž, vyzeral ako anjel Boží a šiel z neho strach.“²²⁵ Podobne sa žiarila tvár Mojžišovi v Ex. 34, 30: „Áron a všetci Izraelci videli Mojžiša, a hľa, pokožka jeho tváre žiarila, i báli sa priblížiť k nemu.“²²⁶

Zaujímavejšia je paralela s Ježišom na vrchu premenenia: (Lk 9, 29) „Keď sa modlil, premenila sa Mu tvár a odev zaskvel sa Mu bielobou.“²²⁷

1.2.10.2. Skutky apoštolov 7, 54-60

Verš 54.

Keď to počúvali, (začali/postupne)²²⁸ zúrili v srdciach svojich a (postupne viac a viac) škripali na neho zubami.

²¹⁸ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 128

²¹⁹ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 71-72

²²⁰ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 128

²²¹ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 39

²²² WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 72

²²³ *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1901

²²⁴ *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1901

²²⁵ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

²²⁶ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

²²⁷ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

²²⁸ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 382

Po Štefanovej kázni, ktorá odznela vo veršoch 1-53 sa nálada dišputu mení.²²⁹ Škrípali na neho zubami a „vrčeli jako divoká zveř.“²³⁰

Scott tvrdí, že „Štěpán byl připraven stát se prvním opravdovým mučedníkem (*martyr*), který stvrdí své svědectví svou krví. Jeho smrt byla plná Krista.“²³¹

Verš 55.

Súc však plný Ducha Svätého uprel pohľad do neba uvidel slávu Boha a Ježiša stát' Bohu sprava/po pravici,

U Lukáša (22, 69)²³², odpovedá Pán Ježiš na otázku či je Kristus takto: „Ale od tejto chvíle Syn človeka bude sedieť na pravici moci Božej.“²³³

Toto videnie môže mať spojitosť so Sk 6,15 (Štefanov anjelský vzhl'ad)²³⁴ – sláva Božia ho osvietila²³⁵

Niektorí navrhujú, že by bolo chybou prikladať prílišný dôraz na Kristologickú dôležitosť videnia. Videnie má potvrdiť Štefanovo svedectvo.²³⁶ Sám Boh mu dáva za pravdu.²³⁷

Verš 56.

A povedal: „Hľa vidím nebesá otvorené a Syna človeka sprava/po pravici stát' Bohu.

Zaujímavá otázka sa vynára pri slovese „stát'“. Nie je iná zmienka o tom, že by Ježiš stál – vždy sedí.²³⁸ Mnohí vykladači sa pýtajú, prečo Štefan nevidel Ježiša „sedieť“ na pravici Božej. Jednou z možností je, že Syn človeka opísaný v knihe Danie, prichádza pred Božiu tvár a „stojí“ pred Ním, aby obdržal Božiu autoritu a moc. Iní navrhujú, že Kristus „stojí“, pretože povstal ako Štefanov nebeský advokát.²³⁹ alebo „mučedníkuv svědek“²⁴⁰. poprípade stojí, aby Štefana, prvého mučeníka, privítal v nebi prípadne, aby po vzore antických

²²⁹ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 78

²³⁰ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 141

²³¹ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 141

²³² *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1903

²³³ *Biblia: Písmo svaté Starej a Novej zmluvy*.

²³⁴ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 382

²³⁵ FITZMYER, Joseph A. *The Acts of the apostles*. s. 360

²³⁶ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 383

²³⁷ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 385

²³⁸ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 384

²³⁹ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 141-142

²⁴⁰ *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1903

sudcov vyniesol výrok nad nevinným Štefanom a tiež odsúdil Synedrium za ich úmysel zabiť nevinného.²⁴¹

Nech je to akokoľvek, zdá sa, že Ježiš „stojí“ aby tým vyjadril priamy vzťah Štefanovi. Tak ako sa Štefan pred ľuďmi priznáva ku Kristu, tak teraz môže vidieť Ježiša ako sa pred Bohom priznáva k nemu.²⁴²

Synedrium je pobúrené Theofaniou, ktorú im ponúka Štefan. Termín „Syn človeka“ je v evanjeliách bežne užívaný na opis Ježiša, avšak mimo ne je použitý len na tomto mieste a v Zjavení Jána 1, 13.²⁴³

Verš 57.

Kričiac veľkým hlasom zakrývali si svoje uši a oborili sa na neho jednomyselne.

Pretože Židia nemali právo vykonávať trest smrti, Stott navrhuje, že to bolo „spíše davové lynčovanie než oficiálna poprava.“²⁴⁴ Navzdory tomu, že nešlo o právoplatný súd, ide pravdepodobne o historickú skutočnosť. Lukáš ju predstavuje ako „rôdny proces, aby smrť prvého mučedníka pripodobnil ke smrti Ježišovej.“²⁴⁵

Verš 58.

A ženúc (ho) mimo mesto, kameňovali ho. A svedkovia odložili svoje odevy k nohám mladíka, menom Saul.

„Tak se opozice zvrhla od teologie přes pomluvu až k násilí. Tentýž sled událostí se již mnohokrát opakoval. Nejprve dojde k vážné teologické rozepři. Když ta nepomůže, lidi přistoupí k osobním výpadům za použití lži. Nakonec se uchýlí k zákonnému, či zdánlivě zákonnému zákroku ve snaze zbavit se svého odpůrce násilím.“²⁴⁶

Tímto falošným svedkom obžaloby prináležalo právo byť prvý, kto vykoná rozsudok²⁴⁷ (Dt. 17,7): „Ruka svedkov nech prvá dopadne naň, aby ho usmrtila, a potom ruka všetkého ľudu. Tak odstráň zlo zo svojho stredú!“²⁴⁸

²⁴¹ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 78

²⁴² STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 141-42

²⁴³ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 78

²⁴⁴ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 142

²⁴⁵ *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1903

²⁴⁶ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 127

²⁴⁷ *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1903

²⁴⁸ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

Mnohí tu vidia nie zákonné kameňovanie. Napr. prečo by si vyzliekali plášť? Pri legitímnom kameňovaní by skôr vyzliekli obeť.²⁴⁹ Bolo to lynčovanie alebo legálny rozsudok smrti? Ani jedna z možností nebola možná počas rímskej nadvlády!²⁵⁰

Hoc by sme sami na vlastnej koži zažívali dopad takýchto zbraní, Stott nás vyzýva: „kěž jsme my sami jejich použití uchránění!“²⁵¹

Niektorí sa domnievajú, že Lukáš minimalizuje Saulovu vinu tým, že ho prezentuje ako mládenca. Ale nezdá sa to byť legitímne – Saul prenasleduje cirkev!²⁵² (Sk 8,3. 9,1)

Verš 59.

A kameňovali ho, toho Štefana/Korunu modliaceho²⁵³ sa hovoriac: „Pane Ježišu prijmi/vezmi môjho ducha!“

Nápadná je zhoda týchto slov so slovami Ježiša visiaceho na kríži.²⁵⁴ Lukáš ich zaznamenal takto (Lk. 23, 46): „Tu zvolal Ježiš silným hlasom: Otče, do Tvojich rúk porúčam svojho ducha. A keď to povedal, dokončil.“²⁵⁵

Gábriš upozorňuje, že Štefanova modlitba nie je triumfalizmom²⁵⁶.

Verš 60.

Potom padol/uzemnil sa na kolená, vykrikoval veľkým hlasom: „Pane, nepostav im toto (za) hriech. A toto povediac zaspal/zomrel.“

Kalvín rozdeľuje Štefanovu modlitbu na dve časti: v prvej sa ukazuje pevnosť jeho viery. tá druhá dokazuje Štefanovu lásku k človeku.²⁵⁷

Tento Štefanov výrok sa tiež nápadne podobná na ten Ježišov²⁵⁸ (Lk. 23, 34): „Ježiš povedal: Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia.“²⁵⁹

Či už chcel Štefan týmito výrokmi zámerne napodobniť svojho Majstra, alebo to bol Lukáš, kto si túto skutočnosť všimol a zdôraznil ju, jedno je isté: medzi Ježišovou smrťou a Štefanovou smrťou existuje niekoľko paralel:

²⁴⁹ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 386

²⁵⁰ FITZMYER, Joseph A. *The Acts of the apostles*. s. 391

²⁵¹ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 127

²⁵² BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 386

²⁵³ Poznámka: Jeruzálemska prekladá: „vzýval Pána“. *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1903

²⁵⁴ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 142

²⁵⁵ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

²⁵⁶ GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma*. s. 43

²⁵⁷ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 388

²⁵⁸ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 142

²⁵⁹ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

1, Objavili sa na scéne falošní svedkovia, ktorí v oboch prípadoch obviňujú z rúhania.

2. Obidvaja krátko pred smrťou vyjadrujú rovnaké dve modlitby/prosby – prosia za prijatie svojho Ducha. a modlia sa v prospech svojich katov o odpustenie/nepočítanie ich hriechu.²⁶⁰

Proces so Štefanom je „ozvženou procesu Ježišova.“²⁶¹ Avšak, predsa len nachádzame jeden zásadný rozdiel medzi modlitbami oboch odsúdených. Komu svoju modlitbu adresujú? Ježiš sa modlí k Otcovi. No, Lukáš v Skutkoch Apoštolských mierne upravil adresáta Štefanových prosieb: je ním Ku,rie VÍhsou.²⁶²

Stott uvádza, že Štefan (a neskôr Filip) zaujali zvláštne postavenie v dejinách spásy „pri prechodu od židovského hnutí ke svetové misii.“²⁶³ Štefanovo umučenie posilnilo vplyv, ktorý malo jeho učenie. Nie len, že hlboko zapôsobilo na Saula a prispelo k jeho obráteniu, ktorý sa stal neskôr apoštolom pohanov. Ale vyvolalo tiež prenasledovanie kresťanov, ktoré viedlo k rozptýleniu učeníkov a tým aj Ježišovho učenia do Judska a Samárie.²⁶⁴

Štefanova smrť je vyvrcholením začínajúceho prenasledovania Jeruzalemskej cirkvi. je to už tretie (posledné) varovanie. Prvé dostali Peter a Ján (4,17.21). pri druhom (5,40) už apoštoli zažijú bičovanie.²⁶⁵

1.2.10.3. Skutky apoštolov 8, 1-3

Verš 1.

Saul však schvaľoval jeho vraždu. V ten deň nastalo veľké prenasledovanie cirkvi v Jeruzaleme. Všetci sa rozprchli do krajín Judska a Samárie. okrem apoštolov.

Toho dňa: dôležitosť detailu, ktorým Lukáš naznačuje, že dovtedy sa tak nedialo.²⁶⁶ Pokoj/mier/prímerie, ktoré cirkev zažívala sa náhle rozpadlo.²⁶⁷

Všetci okrem Apoštolov: Pre Lukáša dôležité, aby apoštoli ostali v Jeruzaleme kvôli (Sk 9,26) budúcemu stretnutiu Saula s apoštolmi. Iní vykladači nachádzajú rôzne dôvody: Cullman - apoštoli neboli tak radikálni

²⁶⁰ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 142

²⁶¹ *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. s. 1901

²⁶² STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 142-143

²⁶³ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 126

²⁶⁴ STOTT, John R. *Zápas mladé cirkve*. s. 144

²⁶⁵ FITZMYER, Joseph A. *The Acts of the apostles*. s. 355

²⁶⁶ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 390

²⁶⁷ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 79

ako helenista Štefan, preto im nebezpečie nehrozilo. ostali, Kalvín - pretože boli dobrými pastiermi. Bengel – ostali napriek tomu, že boli vo väčšom nebezpečí... a pod.²⁶⁸

Cirkev: 1, v tom čase existoval len Jeruzalémsky zbor. 2, Lukáš nepíše chronologicky správne a vtom prípade prenasledovanie LEN Jeruzalémskeho zboru, NIE ostatných.²⁶⁹

Verš 2.

Potom zbožní muži Štefana pochovali a veľmi nad ním lamentovali.

Tento verš uzatvára príbeh o Štefanovi. Tento verš pretína rozprávanie o Saulovi (Sk 8,1.3). Z rozboru sa zdá, že Lukáš pridal tento dôvetok, aby tak zaistil, že o Štefanovo telo bolo správne postarané a tým mohlo byť vyvrátene tvrdenie, že bol rúhač. Mišna vyžadovala, aby telo rúhača bolo pochované na zvláštnom mieste. Lamentovanie bolo vylúčené. Človek mohol (len) trúchliť v srdci.²⁷⁰

Verš 3.

Saul však ničil cirkev. Vchádzal do domov. Odvláčil manželov a manželky a odovzdával/viedol ich do vezenia.

Otázka: Keď všetci kresťania opustili Jeruzalem, koho Saul prenasledoval?²⁷¹ Vlastné svedectvo zaznamenáva Pavel v Gal 1,13.²⁷²

1.2.10.4. Náčrt homiletických možností textu

Ako vyplýva z dotazníka²⁷³ a z rozhovoru s kázňami²⁷⁴ v praktickej časti, mnoho kazateľov sa uspokojí s témami: vernosť, príklad viery či Vianoce. Dovoľujeme si navrhnúť zopár alternatív. Výber by sa vždy mal uskutočniť s prihliadnutím na poslucháča a pod vedením Ducha Svätého.

²⁶⁸ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 391

²⁶⁹ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 390

²⁷⁰ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 389-391

²⁷¹ BARRETT, C. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles*. s. 392

²⁷² WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 80

²⁷³ dotazník

²⁷⁴ Kapitola kázne

1, Útoky, ohováranie, nepriateľstvo človeka. V príbehu nie je nepriateľom zlý „svet“, ale tí moji vlastní. Pozor: Kde v príbehu stojím? Nie vždy som JA tým Štefanom!

2, Duch dá silu čeliť protivenstvám. V krivde nestojím sám, mám pomoc, ktorej nepriateľ nevie čeliť (nevládze/nemá silu odporovať).

3, Sme blahoslavení (Mt 5,10-11): „Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť, lebo ich je kráľovstvo nebeské. Blahoslavení ste, keď vás pre mňa hanobia a prenasledujú a hovoria o vás všetko zlé.“²⁷⁵

4, Hovoriť o Ježišovi (tým mojím! - rodine, priateľom, zboru) sa nemusí stretnúť s porozumením – (J 1,11) „Do svojho vlastného prišiel, a Jeho vlastní Ho neprijali.“²⁷⁶, (Mt 10,14-15) „Kde by vás neprijali a neposlúchali ani vaše slová, vyjdite z toho domu alebo z toho mesta a straste si prach z nôh. Veru hovorím vám: Ľahšie bude v súdny deň Sodome a Gomore ako tomu mestu.“²⁷⁷

5, Človek smie uzrieť Božiu slávu! Deje sa tak (aj) v čase najväčšieho súženia, keď je naplnený Duchom.

6, Otvorené nebo je moja budúcnosť s Kristom.

7, Pán sa k nám prizná! (Lk 12,8) „Ale hovorím (Pán Ježiš) vám: Každého, kto mňa vyzná pred ľuďmi, vyzná aj Syn človeka pred Božími anjelmi.“²⁷⁸

Pozor! To, že sa k nám prizná Boh uvidíme my a anjeli! No nie naši prenasledovatelia, tým je to skryté.

8, Záchrana prichádza inak, ako si predstavujeme. Uistenie (potvrdenie pravdivosti viery) je záchranou! Prečo Pán Ježiš nezasiahol inak? Prečo „musel“ Štefan (a s ním mnohí dnešní kresťania) zomrieť?

9, (Mk 8,35) „Lebo kto by si chcel zachrániť život, stratí ho, ale kto by stratil život pre mňa a pre evanjelium, zachráni si ho.“²⁷⁹

²⁷⁵ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁷⁶ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁷⁷ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁷⁸ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁷⁹ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

10, Nebezpečenstvo pritakania zlu, mládenec s plášťami. Posluhovanie agresorom vždy spôsobuje, že pri tom trpia nevinní. Osobná zodpovednosť! Byť ticho a držať „plášte“ prináša (nielen osobné) dôsledky.

11, Modlitba v úzkosti. (Sk 7,60) Pane, zachráň ma! Prijmi ma (môjho ducha)!

12, Modlitba za tých, ktorí ubližujú pramení z lásky. (Sk 7,60) Pane, nepočítaj im tento hriech! paralela s Ježišovou modlitbou na kríži: (Lk 23,34) „Ježiš povedal: Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia.“²⁸⁰

13, Sme Pánovi. (Rim 14,7-9) „Nikto z nás totiž nežije sebe a nikto sebe neumiera. Lebo ak žijeme, Pánovi žijeme, ak umierame, Pánovi umierame. A tak či žijeme, či umierame, Pánovi sme. Ved' práve na to Kristus umrel a ožil, aby panoval aj nad mŕtvymi aj nad živými.“²⁸¹

14, Příklad života. Žime tak, aby za nami zbožní muži (nahlas, nie v tichosti srdca) plakali.

15, Mladosť, pochabosť. Pán si volí nehodných, (1Kor 1,29) „aby sa nikto nechválil pred Bohom.“²⁸² Mladý Saul (dokonca) prenasledoval cirkev! Keď si Pán vyvolil jeho (a odpustil mu!), o čo väčšia nádej z toho plynie pre mňa, moje deti, vnúcatá...

1.2.10.5. Podrobnejšie o slove *μάρτυς*

Grécke slovo *martys* znamená svedok. J. B. Souček to rozvádza takto:

- „1. ve vlastním (forezním) smyslu.
2. v rozšířeném smyslu: ten, kdo svou výpovědí nebo svým jednáním něco dosvědčuje.
3. svědek krve, mučedník (hlavně až v usu ponovozákoním)“²⁸³.

Teda, *martys* je predovšetkým svedkom alebo inak povedané „vyznavačom, šíriteľom nauky.“²⁸⁴ Časom sa pojem *martys* rozšíril aj na svedkov, ktorí

²⁸⁰ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁸¹ Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁸² Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy.

²⁸³ SOUČEK, Josef Bohumil, Jan HELLER a Petr POKORNÝ. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. s. 161

prenasledovanie prežili a vydávali svedectvo iným významným spôsobom. Neskôr, keď prenasledovanie ustalo, bol pojem rozšírený i na ďalšie znamenité osobnosti – učiteľov, biskupov, askétov a panny.²⁸⁵

„V kresťanském pojetí ten, který svými slovy a činy svědčí o Ježíšově smrti a jeho zmrtvýchvstání.“²⁸⁶

„V prvních staletích křesťanské éry vedlo podobné svědectví často k násilné a kruté (krvavé) smrti a slovo mučedník tak nabylo významu umučen pro svou víru. Tento význam se postupně rozšířil na všechny, kteří pro věc trpí a jsou pro ni ochotni zemřít. Rodící se církev mučedníky nadšeně uctívala. Mučednickou smrt některých z nich dosvědčují autentická vyprávění. Jindy je nedostatek historických pramenů nahrazován velmi krásnými legendami. Protože se však v druhém století šířili záznamy a literární zpracování mimořádných činů jednotlivých apoštolů, plné legendárních a novelistických rysů, je pochopitelné, že církev hleděla tuto literaturu potlačit tak, že celý její prostor pokryla spisem, jehož teologická koncepce nedovolila obecně náboženské tvořivosti, aby se příliš rozvinula na úkor vlastního křesťanského svědectví.“²⁸⁷

U Pavla stráca výraz MARTYRIA povahu svedectva o pravde a stáva sa z nej terminus technicus pre zvestovanie ako také.²⁸⁸

1.2.10.5.1. Mučeníci dnes

I keď hlavným významom slova μάρτυς je svedčiť, Pán Ježiš má svojich trpiacich svedkov i v dnešnej dobe. Existuje mnoho krajín, kde kresťania pre svedectvo o Kristu zomierajú. Zoznam kresťanskej pomocnej organizácie "Open Doors" uvádza 50 krajín sveta, kde sú kresťania prenasledovaní najviac. Prvú desiatku aktuálneho zoznamu roku 2013 tvoria tieto krajiny:

„1. Severná Kórea, 2. Saudská Arábia, 3. Afganistan, 4. Irak, 5. Somálsko, 6. Maldivy, 7. Mali, 8. Irán, 9. Jemen, 10. Eritrea.“²⁸⁹

Už jedenásťkrát rebríček vedie Severná Kórea; pre ilustráciu hrôz uvádzame tieto fakty: „Za vlády prezidenta Kim Il Sunga zmizlo takmer 2000 cirkevných zborov. Dnes v asi 30 trestaneckých a pracovných táborech je do

²⁸⁴ FOUILLOUX, Danielle a Anne LANGLOIS. *Slovník biblické kultury*. s. 147

²⁸⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2011, s.101

²⁸⁶ FOUILLOUX, Danielle a Anne LANGLOIS. *Slovník biblické kultury*. s. 147

²⁸⁷ POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona* s. 131

²⁸⁸ SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky* s. 78

²⁸⁹ *Kruté prenasledovanie kresťanov v Severnej Kórei*, <http://www.evanjelik.sk/node/7976> citované 5.6.2013

70 tisíc kresťanov. Tých tam mučia, trápia a vykonávajú na nich barbarské pokusy. O presnom počte kresťanov dnes v tejto krajine sa nevie, OD odhaduje ich počet na 200 až 400 tisíc.²⁹⁰

1.2.11. Legenda

„Štefanov hrob podľa legendy objavili okolo roku 415, po tom, čo sa kňazovi Lukianovi zjavil učiteľ sv. Pavla (na vieru obráteného Šavela) Gamaliel a ukázal mu miesto.²⁹¹ Údajný hrob bol „v Kafr Gamale“²⁹² „Podle tradice z 5. století mělo být místo mučednictví vzdáleno několik kroků od damašské brány.“²⁹³ „Znalec Písma Gamaliel pohřbil mučedníkovu mrtvolu v hrobě na jednom ze svých polí.“²⁹⁴ Je dost' možné, že sa Gamaliel hanbil za svojho žiaka Saula, ktorý bol pri Štefanovom kameňovaní.²⁹⁵ Potom boli prenesené do „sionského chrámu“²⁹⁶ v Jeruzaleme. „Neskôr ich preniesli do Konštantinopolu a napokon do Ríma, kde sú dodnes uložené v kostole S. Lorenzo extra muros v spoločnom sarkofégu so sv. Vavrincem. Keď otvárali jeho rakvu, sv. Vavrinec sa posunul, aby urobil sv. Štefanovi miesto.“²⁹⁷ „U ostatkov prvomučedníka se staly v pozdějších staletích mnohé události, které vedly vždy k novým oslavám.“²⁹⁸ Štefan je uctievaný ako protomartýr.²⁹⁹

1.2.12. Úcta a tradícia

Uctievanie Štefana „je prokázáno na Východě už ve 4. Století, na Západě od raného 5. století.“³⁰⁰ „Od ranných čias bol patrónom diakonov, v neskoršom

²⁹⁰ *Kruté prenasledovanie kresťanov v Severnej Kórei*, <http://www.evanjelik.sk/node/7976> citované 5.6.2013

²⁹¹ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. s. 255

²⁹² FARMER, David Hugh. *Oxfordský lexikón svätcov*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 1996, s. 570

²⁹³ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 665

²⁹⁴ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 665

²⁹⁵ WALASKAY, Paul W. *Acts*. s. 80

²⁹⁶ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 665

²⁹⁷ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. s. 255

²⁹⁸ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 665

²⁹⁹ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. s. 255

³⁰⁰ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svätými*. s. 665

období ho vzývali proti bolestiam hlavy.³⁰¹ Je tiež patrnen „koní, pacholkú u koní a kočích, zedníkú, krejčích, kameníkú, tkalcú, tesařú, bednářú.“³⁰²

Štefanov kult nabral na význame a začal sa rozrastať do sveta najmä potom, čo jeho ostatky našli v Jeruzaleme. Do celého sveta ho rozšírili najprv námorníci a v neskorom stredoveku hlavne nemeckí cisári a králi. neskôr sa pridali tiež uhorskí panovníci.³⁰³

Na mnohých miestach vznikli kostoly zasvätené Štefanovi. Už v roku 449 bola Štefanovi zasvätená katedrála vo Francúzskom Arles, neskôr Sens, Toulouse či Bourges. V Anglicku mu bolo zasvätených štyridsať šesť chrámov.³⁰⁴ V Českej republike je Štefanovi zasvätená napríklad katedrála v Litoměřicích, známy je tiež Domkirche St. Stephan vo Viedni.

Počas stáročí sa vyvinuli zaujímavé Štefánske tradície. Keďže je v katolíckom prostredí Štefan vnímaný ako patrón koní, tak sa na mnohých miestach napríklad v Bavorsku v tento deň žehnajú kone a ovos. Kedysi bývalo tiež zvykom kropiť kone a krmivo svätenou vodou a tiež pridávať posvätenú soľ do krmiva. Zvyky sa však netýkali len koní. Na pamiatku Štefanovho kameňovania sa nechával žehnať kalich s červeným vínom, na dne ktorého bol položený malý kameň. Tiež sa zvykla svätiť voda a soľ a užívali sa ako liečivé prostriedky. Vo Vestfálsku trebárs rozdávali tento deň chlieb chudobným. Niekde ostal zvyk podobný tomu na Zjavenie Pána (6.1.), keď mladí chodia koledovať/vinšovať a dostávajú malú odmenu.³⁰⁵

1.2.13. Exkurz: Vyobrazenie

Štefan patrí medzi často znázorňovaných svätcov. Najčastejšie ho „zobrazovali ho ako diakona so všeobecnými atribútmi knihou, kadidelnicou a martýrskou palmou.“³⁰⁶ Medzi jeho atribúty patria kamene „na knihe alebo v záhyboch dalmatiky, na hlave, pri nohách.“³⁰⁷ Asi od 14. storočia je Štefan znázorňovaný spolu s ďalšími mučeníkmi, najmä Vincentom a Vavrincom, s ktorými spoločne tvorí skupinu takzvaných „svätých jáhnů.“³⁰⁸

³⁰¹ FARMER, David Hugh. *Oxfordský lexikón svätcov*. s. 572

³⁰² SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 664

³⁰³ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 665

³⁰⁴ FARMER, David Hugh. *Oxfordský lexikón svätcov*. s. 573

³⁰⁵ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 665

³⁰⁶ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. s. 255

³⁰⁷ RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. s. 255

³⁰⁸ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 665

1.3. Sviatok

1.3.1. Sviatok v náboženstve

Sviatky sú „neoddeliteľnou súčasťou bohoslužieb vo všetkých náboženstvách.“³⁰⁹ Vo sviatočný deň sa deje čosi výnimočné. totiž počas sviatku vstupuje ľud do styku s Bohom, ktorý neprestáva konať v prospech svojich vyvolených. Charakteristickým znakom biblického sviatku je jeho spojenie s dejinami spásy.³¹⁰ Klemens Richter charakterizuje sviatok takto:

- 1, je prerušením všedných aktivít a vytvára tak priestor pre túžbu po radosi.
- 2, kladie do popredia hlbšie vrstvy života – hodnoty, alebo to čo, sa za hodnoty považuje.
- 3, dochádza k pritakaniu bytiu – minulosť a budúcnosť sa slávnostne stretávajú v prítomnosti.
- 4, vytvára spoločenstvo, slávi sa spoločne, čo prispieva k budovaniu a posilňovaniu spoločenstva.³¹¹

1.3.2. Špecifikum kresťanského sviatku – pamiatka spásnych činov

Kresťanské slávenie sviatkov je, podľa Adolfa Adama, ďakovnou pripomienkou spásnych činov Ježiša Krista.³¹² Boh oslovuje ľudí v dejinách. pre jednotlivé generácie je spása prítomná tak, že slávia pamiatku Božích spásnych činov, ktoré sa kedysi stali, a koná tak s výhľadom k očakávanému koncu. Táto anamnéza (rozpomínanie sa/spomienka/pamiatka) vo všetkých dimenziách ľudského bytia (v priestore a čase) je zverená cirkvi.³¹³

Pavel Filipi pripomína fakt, že mnohé kresťanské sviatky vznikli ako zámerne „přeznačením pôvodně pohanských slavností, které se vztahovaly

³⁰⁹ LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. s. 484

³¹⁰ LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. s. 484

³¹¹ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život: smysl liturgie, mše, církevní svátky, svátostná znamení*. Vyd. 2. rozš. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 130-131

³¹² ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 347

³¹³ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 130

k prírodným rytmom. ³¹⁴ Kresťanské sviatky (podobne ako židovské) sú rytmu ročných období³¹⁵ na tejto zemi podriadené.³¹⁶

Adolf Adam tejto cyklickosti prítaká teologickým zdôvodnením: Sviatok sa musí opakovať cyklicky, aby sa naplnila jeho funkcia zvestovania a sprítomňovania spásy.³¹⁷

Klemens Richter dodáva, že sviatok - kalendárne stanovený na jediný deň - upriamuje pozornosť na nedokonalosť sveta a človeka v dejinnej diferencovanom čase.³¹⁸ Táto termínová fixácia je založená čiastočne na Písme a miestami na historicky vytvorenej konvencii.³¹⁹ Takto vzniká cyklus roku s kalendárom sviatkov, ktorý nazývame cirkevný rok. Slávením sa tento cyklus člení do času spásy.³²⁰

1.3.3. Cirkevný rok? Liturgický rok? Rok Pánov!

A. Adam uvádza základný argument prečo sláviť liturgický rok. Totiž: „Srdcem liturgického roku je umučení a zmŕtvýchvstání Kristovo.“³²¹

Apropo, pojem cirkevný rok sa objavuje až v dobe reformačnej, vo „wittenberskej Postile z roku 1589.“³²² A pretože v priebehu roka cirkev rozvíja celé tajomstvo Kristovo, navrhuje Richter, že je namieste skôr termín „rok Pánov“ než „cirkevný rok“.³²³

V Adamovej definícii, predstavuje liturgický rok súhrn všetkého liturgického slávenia, ktoré našlo svoje pevné miesto v cykle roka. Všade, kde sa slávi liturgia, vytvárajú Ježiš Kristus – Veľkňaz Nového zákona a veriaca obec účinné, aktívne spoločenstvo, ktorého cieľom je spása veriacich a oslava nebeského Otca.³²⁴

³¹⁴ FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě: evangelická liturgika*. s. 93

³¹⁵ Poznámka: V kresťanskom liturgickom roku je prírodná schéma časového rytmu prekrytá schémou dejín spásy. Tento trend kresťania prebrali od starozákonného Izraela. Ten svoj kalendár budoval na pozadí kalendára Kanánskeho agrárneho náboženstva, kde všetky procesy mali sakrálny charakter. Tieto agrárne sviatky Izrael zhistorizoval a tým otvoril (nie však prekonal) cyklické pojmie času pokračujúcej histórii. FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě: evangelická liturgika*. s. 93

³¹⁶ LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. s. 484

³¹⁷ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 347

³¹⁸ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 130

³¹⁹ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 347

³²⁰ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 130

³²¹ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 348

³²² RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 131

³²³ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 132

³²⁴ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 348

Avšak, je dobré si s Richtermom pripomenúť, že život cirkvi nie je určovaný cirkevným rokom, ale nedeľou – dňom Pánovým, kedy si kresťanská cirkev pripomína Pánovo zmŕtvychvstanie. nedeľa je teda jadrom celého liturgického roku.³²⁵

Uzatvoríme Adamovým druhým argumentom pre liturgický rok. Totiž, liturgická slávnosť je komplexným prejavom sebarealizácie cirkvi a základom a potravou kresťanskej existencie.³²⁶

1.3.3.1. Svätí a sviatky, (katolícky) jazýček váh

Richter vyslovuje zásadný dôvod existencie sviatkov svätých: „Bez spomienky na svedkov viery v Božie spasiteľné jednanie v Ježišovi z Nazareta, cirkev nemôže existovať.“³²⁷ Preto existuje tiež druhý systém sviatkov, ktorý sa s tým prvým sčasti prekrýva – „*proprium de sanctis*“. Patria sem príležitosti, kedy si cirkev pripomína iné udalosti, postavy, a témy, do ktorých sa „promítl impuls spásného díla Ježiša Krista“³²⁸. Keďže ide prevažne o sviatky venované pamiatke svätých³²⁹ ujal sa názov sanktorál (*Sanctorale*)³³⁰. Nazýva sa tiež „Rok svätých“. avšak Richter uvádza, že pamiatka ich úmrtia je vždy podriadená „roku Pánovmu“.³³¹

Deň úmrtia mučeníkov bol v miestnych cirkvách pripomínaný ako deň ich zrodzenia k večnému životu.³³² „Svätci jsou znamením ztělesněné víry. na nich je Boží působení vidět a znát. Skrze ně se hlásí církev k minulému příběhu

³²⁵ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 131

³²⁶ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 348

³²⁷ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 174

³²⁸ FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. s. 101

³²⁹ **Exkurz: Počiatky kultu svätých v Rímskej cirkvi**

Počiatky kresťanského uctievaní svätých je možné klásť do polovice 2. storočia. Ako prví boli uctievaní mučeníci, ako vynikajúci svedkovia Kristovi. Pravdepodobne prvý, komu veriaci obec preukazovala kultovú úctu bol biskup Polykarp zo Smyrny (okolo roku 155). Spočiatku bol kult mučeníka obmedzený lokálne na danú kresťanskú obec, kde sa nachádzal mučeníkov hrob. Až neskôr boli svätí prijímaní do kalendára iných obcí. Hrob bol postupne nahrádzaný relikviami, dotýkanými relikviami, či obrazmi. Neskoršie bolo uctievanie rozšírené na vyznávačov – prenasledovaných kresťanov, apoštolov a biskupov. Nakoniec bola táto pocta rozšírená tiež na askétov a panny pre ich mimoriadny život v nasledovaní Ježiša Krista. Kult mučeníkov nespočíval len v pripomienke dňa ich narodenia či smrti, a v napodobovaní ich cností, ale veľmi skoro tiež v prosbe za ich príhovor. Aby sa zabránilo nekontrolovanému šíreniu kultu svätých, vytvoril sa cirkevný proces kanonizácie. ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 388-390

³³⁰ FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. s. 101

³³¹ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 132

³³² FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. s. 101

jejich života, v přítomnosti přisvědčuje jejich způsobu jednání i jejich víře a jimi inspirována se vydává na další cestu.³³³

Adam uvádza, že k uctievaní svätých nepatří len uznanie, že sa milosťou Božou stali znamením, svedkami a príkladmi kresťanského života, ale tiež dôvera, že je možné týmto bratom a sestrám Kristovým „předkládat osobní starosti a potřeby s prosbou o jejich přímluvu u Boha.“³³⁴

1.3.3.2. Korekcia

Richter situáciu vyvažuje na stranu, ktorá je protestantskej duši stráviteľná. Náležitá úcta k svätým, podľa neho, nezatieňuje jedinečné postavenie Ježiša Krista v diele spasenia.³³⁵

I napriek rôznym preháňaniam, či zneužitiam kultu svätých v niektorých dobách, Adolf Adam zdôrazňuje, že oficiálne učenie Rímskej cirkvi nestratilo zo zreteľa centrálnu výpoveď 1 Tim 2,5n („Jeden je totiž Boh, jeden aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Ježiš Kristus, ⁶ktorý dal seba ako výkupné za všetkých ako svedectvo vo vopred určenom čase.“³³⁶) o Kristu ako jedinom prostredníkovi.³³⁷ Áno, v minulých storočiach sa slávil až príliš mnoho svätcov, takže niekedy vlastná pamiatka na Pána ustupovala do pozadia. Nové usporiadanie kalendára pripúšťa pamiatku svätých len v dňoch, keď sa žiadna udalosť spásy zvlášť nepripomína, a pokiaľ možno sa tak deje v deň úmrtia príslušného svätca.³³⁸ Do rímskeho generálneho kalendára sa radia len svätí veľkého významu³³⁹ a predpokladom prijatia sviatku svätého do kalendára je historická pravdivosť.³⁴⁰ Predsa však znovu pripomeňme Richterov dôraz: „Rok svätých“, pamiatka ich úmrtia, je vždy podriadená „roku Pánovmu“.³⁴¹

Adam svoj postoj uvádza do rovnováhy týmto tvrdením: „Tým, že cirkev uctieva svätých, zvestuje víťaznú milosť jediného Spasiteľa a jediného Prostredníka Krista, ktorá sa stala účinnou v živote svätých.“³⁴²

³³³ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 174

³³⁴ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 390

³³⁵ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 174

³³⁶ *Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*.

³³⁷ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 390

³³⁸ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 174

³³⁹ Podrobne o rozdelení kalendárov v RKC vid': ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 390-393

³⁴⁰ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 390

³⁴¹ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 132

³⁴² ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 390

1.3.3.3. Liturgický rok, svätí a reformácia³⁴³

Počas reformácie prekonali liturgický rok niekoľko zásadných zmien, ktoré boli určené kristologickou orientáciou a ukotvením v Biblii. Najviac zmien prekonali sanktorál. Reformácia odmietla predstavy, že svätí sú našimi prostredníkmi u Krista a tiež, že úcta k nim je záslužným činom. To spôsobilo, že sviatky svätých boli z liturgického kalendára prakticky vypustené, s výnimkou biblických postáv (napr. Štefan). Išlo však len o vyškrtnutie bohoslužobné a ich preradenie do oblasti cirkevného vzdelávania. Mnohé smerodajné reformačné dokumenty uvádzajú, že je užitočné a vzdelávateľné si pripomínať svedectvo a príklad týchto svedkov.³⁴⁴

1.3.4. Vianoce – Veľká noc – Nedeľa

Mnohí sa domnievajú, že Vianoce sú najväčším kresťanským sviatkom. Avšak nie je tomu tak. Vrcholom liturgického roka je slávnosť Paschy slávená jednak každú nedeľu, tak i výročne na Veľkú noc. Teologický zmysel Vianoc nachádzame v ich vzťahu k Veľkej noci.³⁴⁵ Vianoce sú sviatkom nášho vykúpenia, aj keď pritom v popredí stojí Ježišovo vtelenie.³⁴⁶ Vianočný okruh je po veľkonočnom druhým hlavným ťažiskom liturgického roka. Základným sviatkom je nedeľa, kedy sa slávi „*proprium de tempore*“ – totiž kľúčová udalosť spásy. Spolu s oboma okruhmi tvoria kosť liturgického roka nazývanú temporál (*temporale*).³⁴⁷

Avšak, na rozdiel od Veľkej noci, ktorá je jednoznačne viazaná na nedeľu, sa Vianočné sviatky a Zjavenie Pána neviažu na týždenný cyklus vyvýšených nediel, ale sú viazané na občiansky kalendár.³⁴⁸

1.3.4.1. Štefan ako súčasť vianočného okruhu

Už najstaršie liturgické kalendáre obsahujú niekoľko sviatkov svätých, ktoré nadväzujú bezprostredne na Vianoce. Stredovek ich nazval „*comites Christi*“ – Kristovi sprievodcovia. V rímskej liturgii sem patria tieto sviatky: 26.12. Prvý

³⁴³ Podrobnejšie pre situáciu v českej reformácii vid': FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě: evangelická liturgika*. s. 103

³⁴⁴ FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě: evangelická liturgika*. s. 102

³⁴⁵ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 137

³⁴⁶ ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. s. 371

³⁴⁷ FILIPI, Pavel. *Pozváni k oslavě: evangelická liturgika*. s. 94-101

³⁴⁸ RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. s. 131

mučeník Štefan. 27.12. Apoštol a evanjelista Ján. 28.12. Betlehemske neviniatka. Ďalej 29. 12. si rímska cirkev pripomína nezáväznú pamiatku na Tomáša Becketa z Canterbury a napokon 31. 12. slávi pamiatku pápeža Silvestra I.³⁴⁹

„Štěpánův svátek patřil u lidu k nejoblíbenějším svátkům roku. byl stanoven na 26. prosince, aby ještě více zdůraznil význam vánočních svátků.“³⁵⁰ „Jeho svátek je tak starý jako vánoce, a přesto je s nimi v křiklavém rozporu: zde je radost s narozením Božího Syna, tam hrozné mučednictví křesťana. Po staletí slavili věřící Štěpánův den s výraznou tradicí, z níž však nezůstalo příliš mnoho.“³⁵¹

V tento deň si Štefanovu pamiatku pripomínajú takmer všetky cirkevné denominácie Západnej cirkvi. Cirkvi východné si na Štefana spomínajú o deň neskôr.³⁵² Vedľa tohto sviatku sa v katolíckej cirkvi vyskytujú i ďalšie menšie miestne sviatky.³⁵³ Napríklad v Anglicku, ale aj inde, sa vo veľkej miere svätiteľ sviatok nájdenia jeho relikvií (pôvodne 3.8.) Táto udalosť našla svoje miesto i v stredovekej Legenda Aurea³⁵⁴ talianskeho biskupa Jacobusa de Voragineho.

Pripomenutie na záver: „Deň úmrtia mučeníkov bol v miestnych cirkvách pripomínaný ako deň ich zrodenia k večnému životu.“³⁵⁵

1.3.4.2. Perikopy určené na Druhý sviatok vianočný (26.12) pre rok 2013³⁵⁶

Na toto miesto radíme perikopy zámerne. Štefan patrí do liturgického roka a preto je dobré ponúknuť kazateľovi možné alternatívne texty.

Táto práca sa síce striktné drží oddielov priamo súvisia so Štefanovým životom, avšak to nie je jediná možnosť, ktorú má kazateľ k dispozícii.

³⁴⁹ ADAM, Adolf. *Liturgika: křestanská bohoslužba a její vývoj*. s. 372-373

³⁵⁰ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 655

³⁵¹ SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 654

³⁵² SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. s. 655

³⁵³ Poznámka pre podrobnejšie informácie vid': *Ökumenisches Heiligenlexikon*, <http://www.heiligenlexikon.de/BiographienS/Stephanus.htm>

³⁵⁴ FARMER, David Hugh. *Oxfordský lexikón svätcov*. s. 572

³⁵⁵ FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. s. 101

³⁵⁶ *Perikopy ETF*, <http://www.etf.cuni.cz/peri/cha.cgi?l=c&cha=4&jw=0>, citované 5.6.2013

Agenda ČCE - "Starocírkevní perikopy" - Evangelium	Mt 23,34-39
Agenda ČCE - "Starocírkevní perikopy" - Epištola	Sk 6,8-7,60
Agenda ČCE - "Starocírkevní perikopy" - Žalm	Ž 119,23.86.1
Bratrské SZ perikopy	Iz 11,1-10
Lutherské perikopy - 1. rok	J 1,1-14
Lutherské perikopy - 2. rok	Žd 1,1-3 (Žd 1,1-6)
Lutherské perikopy - 3. rok	J 8,12-16
Lutherské perikopy - 4. rok	Zj 7,9-12 (Zj 7,9-17)
Lutherské perikopy - 5. rok	Iz 11,1-9
Lutherské perikopy - 6. rok	2Kor 8,9
Lutherské perikopy - Žalm	Ž 96
Katolické pokoncilní řady - Řada A - SZ	Sk 6,8-10. 7,54-60
Katolické pokoncilní řady - Řada A - Žalm	Ž 31
Katolické pokoncilní řady - Řada B - SZ	Sk 6,8-10. 7,54-60
Katolické pokoncilní řady - Řada B - Žalm	Ž 31
Katolické pokoncilní řady - Řada C - SZ	Sk 6,8-10. 7,54-60
Katolické pokoncilní řady - Řada C - Žalm	Ž 31
Misale romanum - Evangelium	Mt 23,34-39
Misale romanum - Epištola	Sk 6,8-10. 7,54-59
Pravoslavné Perikopy - Evangelium	Mt 21,33-42
Pravoslavné Perikopy - Epištola	Sk 6,8-7,5a. 7,47-59b

2. Praktická časť. Konkrétna situácia v kázni.

2.1. Stručný prehľad praktickej časti

S ohľadom na tému diplomovej práce bolo potrebné preskúmať nielen teóriu, ale i prax, teda o čom a ako dnešní kazatelia kážu na Druhý sviatok vianočný. Prieskum sa uberal dvoma smermi.

Jednak sme použitím dotazníka chceli zistiť, aký je vzťah dnešných (i budúcich) kazateľov k tomuto sviatku: ako často a či vôbec na tento sviatok kážu, aké texty sú základom kázní, a akým témam sa v kázňach venujú. Štyridsiatim respondentom bolo položených osem otázok.

Taktiež sme pracovali so štrnástimi kázňami zozbieranými od jedenástich kazateľov pôsobiacich v protestantských cirkvách v Čechách a na Slovensku. Keďže je cieľom práce je najmä skúmanie konkrétneho príbehu Štefana (biblický text) a konkrétneho príbehu poslucháča v ich vzájomnom vzťahu, a z toho vyplývajúce homiletické možnosti konkrétnej situácie, boli kázne skúmané so zreteľom na:

- 1, prácu kazateľa so zdrojom,
- 2, prácu s konkrétnou situáciou, totiž faktom, že Druhý sviatok vianočný je určený cirkvou ako pamiatka mučeníka Štefana,
- 3, prácu s konkrétnou situáciou poslucháča.

Poznámka: Kázne neboli rozoberané ani hodnotené po stránke štrukturálnej, či formálnej. Iste by si aj tento prístup zaslúžil pozornosť. Práca nemá ambíciu nehodnotiť kvalitu kázní ani poukazovať na možné nedostatky³⁵⁷.

³⁵⁷ Vid' kapitolu: 1.1.15. Otvorený výmer dôvodov, prečo kážeň neosloví

2.2. Dotazník a Respondenti ³⁵⁸

Spracovaný dotazník						
1) Zvyknete kázať na Druhý sviatok vianočný?	Áno pravidelne	Príležitostne (skôr áno)	Raz	Nepravidelne (skôr nie)	Nie, nikdy	Nie, mávam zástup
	14	7	1	9	4	5
2) Aká je obvykle tematika kázne?	Štefan / mučeníci	Vianoce	Iná	Striedam Štefan/mučeníci	Nespomeniem si	Nekázal som
	6	14	4	6	1	9
3) Kazali ste už niekedy na tematiku 1. mučenika Štefana?	Áno pravidelne	Príležitostne (skôr áno)	Raz	Nepravidelne (skôr nie)	Nie, nikdy	Ani nechcem
	7	5	2	7	18	1
4) Aký text (by) ste si zvolili ako základ kázne?	Štefan	Text perikopy	momentálne neviem	Text o mučeníkoch	Biblický	
	24	9	2	4	1	
	Áno	Nie	Neviem			
5) Ako poslucháč, spomínate si kážeň s tematikou 1. mučenika?	18	15	7			
6) Ak áno, spomeniete si na hlavnú myšlienku?	Príklad viery	Vernosť/ vytrvalosť	Prenasledovanie	Pamiatka na mučeníkov	Nebesá	Saul
	6	5	1	3	1	2
7) Považujete zaradenie pamiatky mučenika Štefana v rámci cirkevného roka za tématicky vhodné?	Áno	Nie	Neviem			
	23	17	0			
8) Považujete zaradenie pamiatky mučenika Štefana v rámci cirkevného roka za časovo vhodné?	Áno	Nie	Neviem			
	6	33	1			

³⁵⁸ Na otázky odpovedalo 40 respondentov z Českej a Slovenskej republiky pomere 19:21. Konfesné rozdelenie bolo nasledovné: ČCE – 18, ECAV CZ – 1, ECAV SK – 9 a RKC SK (Reformovaná cirkev) – 12.

Respondenti	ČCE	ECAV CZ	ECAV SK	RKC SK
Farár/ka	6	1	5	7
Kaplán/ka	3		2	2
Študent/ka teológie	7		2	1
Duchovný/á na dôchodku	0			1
Mimo aktívnu službu	2			1

2.2.3. Krátke zhodnotenie dotazníka

Z dotazníka vyplynulo, niekoľko skutočností:

1, Nie všetci respondenti (14/40) kážu pravidelne na Druhý sviatok vianočný.

2, Obvyklá téma tohto sviatku je vianočná (14/40)

3, Len 12/40 opýtaných potvrdilo, že kážu na štefanskú tematiku, z toho len 7/40 pravidelne.

4, Až 24/40 respondentov (by) si vybralo ako základ kázne niektorý zo štefanských textov³⁵⁹. Ďalší 9/40 by použili perikopy.³⁶⁰

5, O nie častom kázaní o Štefanovi hovorí i ďalšia štatistika. Iba 18/40 si dokázali na takúto kázeň spomenúť z pozície poslucháča. (Pripomíname, že šlo o farárov, či študentov teológie!)

6, Ako hlavnú myšlienku v kázni o Štefanovi označili príklad viery (6/18), vernosť (5/18) alebo mučeníkov (3/18).

7, Zaujímavé zistenie ponúka ďalšia otázka. Väčšina respondentov (23/40) vníma Štefanovo zaradenie do vianočného okruhu ako vhodné.

8, Posledná otázka tak trochu relativizuje biedne výsledky predošlých odpovedí. Drvivá väčšina (33/40) odpovedá, že hoci tematicky je Štefan

³⁵⁹ Kapitola 1.2.2.

³⁶⁰ Kapitola 1.3.4.2.

k Vianociam síce kontrastným ale predsa vhodným partnerom súdi, že Druhý sviatok vianočný časovo vôbec nevyhovuje.

Odpovede sa rôznili, avšak jedno mali spoločné: poslucháči sú počas sviatkov kostola presýtení a farári (mnohí nemajú len jednu farnosť!) sú preťažení.

2.3. Práca s kázňami

K dispozícii je štrnásť príkladov kázní, ktoré boli napísané a prednesené rôznymi kazateľmi v rôznych cirkevných zboroch pri príležitosti 2. sviatku vianočného. Avšak kazatelia počas tohto sviatku kázu na rôzne texty a témy, ktoré sú často bližšie vianočnému okruhu.

Práca sa zaoberá len takými kázňami, ktoré sa venujú tematike prvého mučeníka Štefana. Kázne teda prešli špecifickým výberom a slúžia na študijné účely.

Drvivá väčšina kázní bola napísaná a prednesená už v 21. storočí – okolo roku 2011, minimum z nich je však trochu starších – vznikli už okolo roku 2000.

Autori kázní sú členmi niektorej z protestantských cirkví (reformovaných a luteránskych) v Českej a Slovenskej republike. Kazatelia tvoria širšie spektrum od kazateľov malých dedinských zborov, cez mestských kazateľov až po profesorov teológie.

Kázne boli zozbierané jednak z verejne dostupných zbierok kázní (vydaných buď knižne alebo zverejnených na internetových stránkach zboru) alebo boli od autorov priamo vyžiadané a prijaté elektronickou cestou. S prácami bolo zaobchádzané bez prijímania osôb, anonymne. Preto sú jednotlivé kázne označené stroho, napr.: „Vzor 1“, pričom meno autora ani odkaz na zdroj nie sú uvedené. Tieto informácie, ako aj celý text kázne, je možné dohľadať v poslednej časti práce, v Prílohe.

Zámerom práce s kázňami bolo zachytiť, ako autori kázní pracujú s konkrétnou situáciou jednak Štefana a jednak svojich poslucháčov. Ku kázňam sme pristupovali kriticky. Cieľom však nebolo posudzovať kvalitu kázní, poukazovať na ich nedostatky či dokonca kázne hanieť. Naopak. Cieľ bol pozitívny: vynášať z týchto „vzorov“ homiletické možnosti používania biblických oddielov zaoberajúcich sa Štefanom vo vzťahu ku konkrétnej situácii. A tým podať kazateľom, dúfajme, pomocnú ruku pri práci na budúcich kázňach (aj) s touto tematikou.

Ďakujeme autorom kázní za ich sprístupnenie.

2.3.1. Otázky³⁶¹ položené jednotlivým „vzorom“³⁶²

Kázne bolo potrebné preskúmať so zreteľom na tieto hlavné okruhy otázok:

1, Ako kazateľ pracuje so zdrojom: Ponúka kázeň evanjelium? Čo je zvesťou, posolstvom? Prezentuje kázeň alternatívu?³⁶³ Aká je nosná téma kázne? Ako by sa dala zhrnúť do jednej minúty?

2, Ako kazateľ pracuje s tým, že Druhý sviatok vianočný je určený cirkvou ako pamiatka mučeníka Štefana. Tomu sa venujú otázky: Prečo Štefan a prečo dnes? Ako sa v kázni zrkadlí konkrétna situáciu Štefana?

3, Ako kazateľ pracuje s konkrétnou situáciou poslucháča. Teda, aká je konkrétna situácia poslucháča? Aká je dnešná situácia človeka? Aký má kazateľ vzťah ku poslucháčovi? Je mu pastierom? Ponúka kázeň opis dnešného svedka?

2.3.1.1. Okruh č. 1: Ako kazateľ pracuje so zdrojom?

2.3.1.1.1. Aký má kázeň/kazateľ vzťah ku Slovu?

Vzor 1: Slovo podáva historický príbeh.

Vzor 2: Slovo ponúka zaslúbenie, alternatívu.

Vzor 3: Slovo je svedectvo o hrdinovi viery, výzvou k nasledovaniu príkladu.

Vzor 4: Kázeň je na slovo viazaná voľnejšie, vychádza sa zo situácie Vianoc.

Vzor 5: Slovo je základom teologickej rozpravy o otvorených nebesách.

Vzor 6: Za Slovo sa oplatí zomrieť.

Vzor 7: Slovo je pripomienkou histórie (a má snahu byť jej výkladom).

Vzor 8: Slovo je základom rozprávania o Štefanovi.

Vzor 9: Slovo je prináša povzbudenie v utrpení a nádej na (nečakaný) alternatívny koniec života v blízkosti Božieho trónu – pri Pramene života.

Vzor 10: Slovo je základ, ktorý treba študovať.

Vzor 11: Slovo prináša nádej budúcnosti navzdory nepriaznivej momentálnej situácii.

³⁶¹ Vid' kapitolu: 1.1.14. Spätná väzba, kontrola produktu

³⁶² Všetky tu uvedené „Vzory“ sú súčasťou príloh, ktoré tvoria poslednú časť práce: Zbierku kázni. V daných prílohách je možné nájsť autora, poprípade odkaz k už zverejneným publikáciám.

³⁶³ FILIPI, Pavel. *Pozváni k nádeji: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi.* s. 61

Vzor 12: Slovo (káže na jednu vetu Sk 7,56) nie je základom príhovoru. Je spomenuté vo vzťahu k Štefanovi a sviatku. Kazateľ využíva iné verše na podporu tvrdení.

Vzor 13: Slovo je správou o tom ako sa zachoval Štefan a pripomína nám, že i my sme vysielaní byť svedkami. Odmenou za svedectvo je veniec pre víťaza.

Vzor 14: Slovo je základom svedectva o Kristovi.

2.3.1.1.2. Ponúka kázeň evanjelium? Čo je zvesťou, poslanstvom? Prezентuje kázeň „alternatívu“³⁶⁴?

Vzor 1: V ťažkých chvíľach života Pán Boh dáva uistenie, že je s nami. Pán Boh nám dá silu i múdrosť, v ktorej dokážeme reagovať na protivenstvá. Cesta viery vedie niekedy cez tŕne, ale tí, čo vytrvajú budú spasení.

Vzor 2: Trápenie je súčasťou cesty, nie však jej cieľom. Čaká nás nebo a nebeská bohoslužba: budúcnosť s Bohom, ktorý zotrie všetky slzy. Zrak uprený do zeme stojí proti zraku uprenému do nebeskej budúcnosti. Cirkev na zemi je rozdelená avšak v nebi vládne jednota. Bohoslužba plaču je v kontraste s nebeskou bohoslužbou vďaky. Súženie na zemi kontra radosť v nebi.

Vzor 3: Viera v Ježiša dodáva silu a odvalu. Potrebujeme miestnych Štefanov! Buďme ako Štefan, vyzbrojme sa – buďme svedkami.

Vzor 4: Duch Vianoc je duch lásky, ktorá sa obetúva (čas) a pôsobí celoživotnú zmenu.

Vzor 5: Kristus otvára nebesá – mení Štefanovo vnímanie hraničnej situácie. Podobne koná Kristus pri nás, keď k nemu každodenne prichádzame.

Vzor 6: Božie Slovo je niečo tak veľkého, že stojí zaň aj položiť život.

Vzor 7: Božie cesty a myšlienky prevyšujú ľudské. Či žijeme alebo umierame je jedno. Patríme Pánovi.

Vzor 8: Nasledujme Štefanov vzor.

Vzor 9: Smrť pre Krista/ s Kristom nás dovedie k prameňu života.

Vzor 10: Ak je viera Božím darom, je to trvalá hodnota. No viera je ohrozená vlastnou ľahostajnosťou! Povolanie svedčiť zanedbávame. Chce to zmenu!

Vzor 11: Štefan podobne ako Kristus svedčí svojou obeťou o tom, že Boh sa nemusí dokazovať len silou, ale tiež slabosťou. Pán Boh nemá rád zlé konce – preto pripravil napriek ľudskej zlobe dobrý koniec.

Vzor 12: Vianoce sú o tom, čo je pod povrchom, pod nánosom lacných usadenín – do temnoty prichádza slnko – Kristus, ktoré už nepremôže žiadna tma. Kristus opäť otvára raj, ktorý človek musel opustiť.

³⁶⁴ FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegesi*. s. 61

Vzor 13: Príchodom Božieho Syna diabol prehral, ešte síce využíva posledné možnosti, ale už prehral. Vzťah s Ježišom rozhoduje o večnom živote.

Vzor 14: Kristus sa nenarodil nadarmo, prináša pokoj, ktorý môžeme zažívať i v ťažkých situáciách.

2.3.1.1.3. Aká je nosná téma kázne? Ako by sa dala zhrnúť do jednej minúty?

Vzor 1: Básnička „zabitý bol kruto Štefan, veselme sa“ neladí, ale je súčasťou cesty. Štefanov príbeh.

Vzor 2: Nebo je naša budúcnosť, nebo je plné a nie je rozdelené = sú tam všetci bez rozdielu zásluh. Ani mučeník sa tam nedostane kvôli vlastnej krvi, ale kvôli krvi Baránka.

Vzor 3: História svedkov je posilou viery a impulzom k tomu, aby i ja som tak miloval svoju cirkev. Treba za nich ďakovať. Horlivý Štefan a málo horliví cirkevní funkcionári zboru. Vidí v tebe okolie svedka? Viera a oddanosť Pánovi otvárajú nebo. Modlitba za Štefanov. Pán je blízko tomu, kto ho vzýva. Nasledujme príklad niekdajších svedkov.

Vzor 4: Sme zodpovední za svedectvo. Skutočná viera je trvalá. Aké svedectvo o nás povedia ostatní? Duch Vianoc je duch lásky, ktorá sa obetúva – tak ako Štefan. Lásku ku Kristu treba dokazovať.

Vzor 5: Otvorené nebo znamená Božiu prítomnosť. Človek túži vidieť otvorené nebo. Pán Boh nebo otvára v Ježišovi Kristovi. V dôsledku otvorených nebies Kristus mení náš pohľad na hraničné situácie – sme v Božích rukách. Prežívanie otvorených nebies je predpokladom svedectva.

Vzor 6: Cesta do Božieho kráľovstva je drsná, vyžaduje sebazaprenie. Svedčiť životom aj smrťou prináša rast cirkvi. Za Božie Slovo sa oplatí aj zomrieť.

Vzor 7: Kresťania kvôli hriechu vo svete musia prinášať obeť. Štefan dobre hospodáril so zverenými hrivnami. Falošný rozsudok, ktorý mal zabrániť šíreniu kresťanstva priniesol opačný efekt. Saul trpel neskôr pre rovnaký dôvod ako Štefan – kvôli Kristovmu evanjeliu.

Vzor 8: Diabol útočil na rozrastajúcu sa cirkev. Hádky z osobnej nenávisťi. Štefanova reč – obvinenie Židov. Fanatizmus zaslepuje – Čapek: Bíla nemoc. Otvorené nebesá sú znamením súdu nad Židmi a tiež pripomínajú, že raz budeme braní na zodpovednosť.

Vzor 9: Nie lipnúť na živote, ale na Kristu! Ten, kto trpí pre Krista sa kvalifikuje pre večnosť – tvorí zástup svedkov v bielom rúchu. Kto žije s Ježišom, komplikuje si (pozemský) život. Okolnosti môžu byť akékoľvek zlé, ale Jánovo videnie uisťuje, že ten víťazný nebeský hymnus spievajú tí, čo

podľa svetských noriem prehrali – tí, čo boli zabití, znásilnení, zosmiešnení, zbití, kameňovaní.

Vzor 10: Náboženská sloboda ohrozuje vieru. Predkovia brali vieru smrteľne vážne. Dnes sme prenasledovaní ľahostajnosťou okolia voči otázkam viery a napokon i svojou vlastnou. Nie sme ochotní svedčiť, keďže to nikoho nezaujíma. A práve to je dôvod prečo svedčiť – lebo to nikoho nezaujíma! V minulosti ľudia skúmali, čomu veria. Dnešný človek verí hlúpostiam a je mu to jedno – i nám! Máme sa vzdelávať v Božom slove, lebo i keď žijeme v časoch nezaujmu, môže prísť skúška, keď sa nás niekto na vieru opýta. Bolo by hanbou neobstáť.

Vzor 11: Štefan vidí otvorené nebo. Čo tam vidí? Čo to znamená? Božiu slávu nevidíme len vo videní, ale v stvorenom poriadku sveta a v Kristovej obeti.

Vzor 12: Vykopávky: dôležité je to pod povrchom. Vianoce sú prisladené, zabúda sa na realitu. Kazateľ odкрýva bohatstvo vianočných symbolov – stromček, gule, mráz, tma.

Vzor 13: Vražda Felicity a jej žiačok v Rwande – aktuálna verzia Štefana. Felicity mala možnosť sa smrti vyhnúť. Štefan i Felicity naplňujú poslanie ísť do celého sveta. Vianoce nekončia – Slovo sa stalo telom, umrelo za nás a my sme svedkami jeho vzkriesenia celému svetu. Komunisti a útlak. Dôvod prenasledovaní a utrpenia je už porazený diabol, ktorý ešte stále zasieva v ľuďoch strach. Naša viera sa chce vyhnúť neprijemnostiam. Máme možnosť to oľutovať.

Vzor 14: Kázeň ponúka 4 dôvody, ktoré vysvetľujú vzťah Vianoce – Štefan: 1, Štefan symbolizuje ako prijíma svet evanjelium. 2, Ten, v ktorého srdci sa narodil Kristus, nemôže nebyť Kristovým svedkom. Martýr = v prvom rade svedok. 3, Štefan naznačuje možné dôsledky nasledovania. 4, Štefan zažil pokoj, ktorý Kristus prináša na vlastnej koži.

2.3.1.2. Okruh č.2: Ako kazateľ pracuje s tým, že Druhý sviatok vianočný je určený cirkvou ako pamiatka mučeníka Štefana.

2.3.1.2.1. Prečo Štefan a prečo dnes?

Vzor 1: Druhý sviatok vianočný patrí dlhé roky Štefanovi. „Narodil sa Kristus Pán, radujme sa, zabitý bol kruto Štefan, veselme sa.“ Niečo tu neladí. biblické čítanie o Štefanovej smrti trochu kazí vianočnú radosť! Nie nekazí - vedie k tomu, aby sme si vianočnú radosť viac vážili. I utrpenie patrí k Vianociam: odmietnutie tehotnej, Herodesovo vraždenie, kameňovanie.

Vzor 2: Pamiatku na Štefana určila na tento deň cirkev.

Vzor 3: Svedkovia vo viere spojili zvesť o narodení zo zvesťou o smrti. Vianočná radosť nie je jedinou náplňou života. Striedanie slasti i strasti.

Vzor 4: Je to súčasť vianočných sviatkov. Výzva k celoživotnej zmene.

Vzor 5: Štefanovi sa otvorili nebesá, ktoré človeku otvára na Ten, ktorý je základom bytia.

Vzor 6: Pre toho, kto rozumie evanjeliu jednostranne je toto zaradenie nepochopiteľné a nevhodné. Narúša jeho pohodu. Vianočná zvesť predpokladá Kristovo utrpenie.

Vzor 7: Pánovo narodenie vyvažuje smútok zo smrti mučeníka.

Vzor 8: Násilná zmena tém odpovedá životu: radosť – smútok, jasle – kríž.

Vzor 9: Téma je daná textom. Vzťah k Vianociam sa nespomína.

Vzor 10: Spojitosť Štefana a dnešnej situácie: utrpenie veriacich.

Vzor 11: Kazateľ vychádza z určeného textu.

Vzor 12: Sviatok je venovaný pamiatke Štefana.

Vzor 13: Pamiatka Štefana je určená na daný deň, pretože utrpenie je neoddeliteľnou súčasťou života betlehemskeho dieťaťa.

Vzor 14: Kazateľ vysvetľuje spojenie Ježišovho narodenia a Štefanovho umučenia v celej kázni. Uvádza 4 dôvody, ktoré sú obsahom príhovoru.

2.3.1.2.2. Ako sa v kázni zrkadlí konkrétna situáciu Štefana?

Vzor 1: Prerozprávajúci príbeh. Dôraz na to, že jeho skutky boli výnimočne dobré, bol až príliš dobrý pre tento svet. Konal zázraky(?) = dobré skutky. Štefan bol terčom/čertom, alebo anjelom? Neurobil nič zlé. Zdôraznil isté chybné kroky minulosti. Kameňovanie nie je happy end. Príklad vianočnej viery až po smrť.

Vzor 2: Štefan je dôležitý tým, že hľadá do neba a poodhaľuje nám, čo vidí. Analógia s Jánovým videním v Zj 7.

Vzor 3: Verný a odvážny svedok, zrak uprený k nebesám, modlí sa. Príklad viery.

Vzor 4: Bol zvolený z najlepších. Novoustanovený diakon. Našiel Krista – narodil sa v jeho srdci a Štefan ho už neopustil. Obetoval sa pre Božie veci.

Vzor 5: Štefanovo zomieranie ukazuje, čo znamená pre človeka v hraničnej situácii „otvorené nebo“.

Vzor 6: Mučeník neprotestoval, bral súd a kameňovanie ako Božie určenie. Štefanova smrť nebola zbytočná – získal svojim životom i smrťou mnohých pre Krista, i Saula. Štefana charakterizovali: odvaha viery, poslušnosť k Božiemu Slovu, vernosť v službe, duchovné videnie.

Vzor 7: Štefan je prvý mučeník – dôsledok hriešnosti človeka. Presbyter. Úprimne miloval Pána a verne slúžil. Obdržané hrivny zveľadľoval. Opis

procesu. Dôvod procesu – snaha zabrániť rastu Jeruzalemského zboru. Saul jeho vraždu schvaľoval – neskôr zomrel z rovnakého dôvodu ako Štefan.

Vzor 8: Mal slúžiť pri stole, ale bol obdarený múdrosťou. Kázal. Zo závidia vznikla hádka. Štefan obviňuje. Je vzorom v múdrosti, v biblickom prehľade a vo viere, ktorú si zachoval až do konca.

Vzor 9: Štefan sa nebojí o svoj život, nechce si ho udržať za cenu kompromisu. Jeho osud je pripodobnený k osudu Jána na ostrove Patmos. Príbehy sa prelínajú. Štefan sa dostal do paľby práve pre svoju zbožnosť, nie preto, že by chodil na pivo... Štefan vidí otvorené nebo, videnie je dokreslené obsahom Jánovho zážitku.

Vzor 10: Štefan vydával svedectvo hoci to bolo riskantné a nebezpečné. Vnímal vieru smrteľne vážne. Ukameňovali ho kvôli presvedčeniu, že verí hlúposti, keď vyznáva Krista. Štefanovo svedectvo oslovuje i dnes.

Vzor 11: Štefan hľadá do neba – obracia sa k Bohu. Štefan dokazuje, že zabitý Kristus má výsadné postavenie v Božom pláne spásy. Hľadá do neba – vidí budúci svet, kde vládne umučený Syn človeka. Dostáva uistenie, že ide domov. Jeho reč je tichá, pokojná. Vidí Božiu slávu.

Vzor 12: Verná, obetavá viera. Očami videl fanatizmus, hriech, kamene – tento pohľad vedie k zúfalstvu a pesimizmu. Duchovným zrakom ale videl Syna Božieho po pravici Božej – svet viery, neviditeľný svet Boží vedie k optimizmu a nádeji. Štefanova viera nie je únikom zo sveta ale pomáha mu v krutej realite obstáť.

Vzor 13: Štefan bol poslušný, naplňal Pánovo poverenie byť svedkom do posledných končín zeme. Prvý mučeník pre Ježiša. Bol víťaz – ovenčený.

Vzor 14: Štefan bol človek dobrej vôle. Štefan svedčí o tom, ako sa svet stavia k Božej milosti. Štefan je (hlavne) svedok až následne mučeník. Štefan naznačuje dôsledky rozhodnutia sa pre Krista. Štefan zažíva pokoj a v poslednom želaní odsúdenca odpúšťa trýzniteľom a prosí o prijatie u Boha.

2.3.1.3. Okruh č.3: Ako kazateľ pracuje s konkrétnou situáciou poslucháča.

2.3.1.3.1. Konkrétna situácia poslucháča? Dnešná situácia?

Vzor 1: Vianočnú radosť kazia povodne. Popis internetových diskusií = ľudia ako supy, plní nenávisti.

Vzor 2: Poslucháč hľadá do zeme, nehľadá do neba. Poslucháč trpí, pretože Ježišovo víťazstvo nie je viditeľné – upadá do pochybností, vysmieva sa

vlastnej viere. Sme rozdelení: národnostne, rasovo, konfesne.... v našej bohoslužbe prevláda nárek, sťažovanie sa, prosba, naliehanie.

Vzor 3: Poslucháč má úlohu utvrdzovať okolie vo viere. Kritika funkcionárov, ktorí nie sú horliví. Je poslucháč svedkom? Zbor potrebuje prebudenie.

Vzor 4: Poslucháč zabúda na zodpovednosť za svedectvo, je málo ochotný obetovať čas, peniaze, svoje schopnosti.

Vzor 5: Človek túži po Božej prítomnosti = láske, pravde, ergo po „otvorených nebesách“. Človek zažíva hraničné situácie: ťažká choroba, veľké straty a sklamania, prírodné katastrofy, neodbytný pocit viny, ťaživý pocit nezmyselnosti, smrť blízkeho človeka, vlastné zomieranie a smrť.

Vzor 6: Poslucháč rozumie evanjeliu jednostranne.

Vzor 7: Poslucháč je anonymný.

Vzor 8: Poslucháč kázne nie je zjavný. Je mu vstupované do svedomia: Nie sme niekedy ako tí Židia?

Vzor 9: Poslucháč sa snaží si svoj život predĺžiť za každú cenu. Zápasí s tvrdými ľudskými srdcami. Žil za totalitu. Ak sa snaží o pokoj a spravodlivosť a jeho srdce je čisté, tak neunikne potupe či prenasledovaniu. Poslucháč, ale nemusí zúfať (ani nad smrťou) – s Ježišom smeruje k prameňu života.

Vzor 10: Poslucháč žije v náboženskej slobode, môže slobodne kričať na ulici, že verí v Boha a každému to bude jedno. Ešte nedávno sa predkovia kvôli viere báli o svoj život. Od poslucháča dnes nie je vyžadované, aby vyznával svoju vieru, preto žije v náboženskej ulite a o tom, čomu verí nehovorí. Nikto človeka pre vieru neprenasleduje, nikoho viera nezaujíma – to sú dôvody, ktoré vedú poslucháča k letargii, k ľahostajnosti a odvádzajú ho od zdokonaľovania svojho vyznania a od vzdelávania sa v Božom slove.

Vzor 11: Duch učí poslucháča obracať sa k Bohu. S poslucháčom sa často nejedná v rukavičkách. Poslucháč vidí Božiu slávu v tom, ako je svet stvorený – máme všetko potrebné pre život a tiež v Božej obetavosti – Kristus.

Vzor 12: Poslucháč zabúda na zmysel Vianoc. Rozumie im povrchno ako úniku z reálneho sveta, kedy sa opája tým, ako by to všetko malo byť.

Vzor 13: Poslucháč nie je postavený pred otázku či za Ježiša zomrie. Rieši to či a kedy sa k nemu verejne prizná, aby sa nezosmiešnil alebo si nepoškodil vzťahy a pod. Poslucháč má možnosť svoj postoj oľutovať.

Vzor 14: Poslucháč nerozumie kontrastu Vianoce – Štefan. Potrebuje aby si spytoval svedomie ako prijíma evanjelium a či je svedkom. Poslucháč myslí viac na dary než na darcu.

2.3.1.3.2. Aký má kazateľ vzťah ku poslucháčovi? Je mu pastierom?

Vzor 1: Kazateľov postoj je kritický, popisný – návštevníkov je málo. Kazateľ píše, že k nim musí hovoriť citlivo, vyhýbať sa niektorým témam, lebo by aj oni odišli...

Vzor 2: Kazateľ prejavuje hlboký súcit s nešťastníkom. Je zjavná snaha dodať radosť a nádej.

Vzor 3: Kazateľ má k zboru otcovský prístup – nastavuje poslucháčom zrkadlo. Prosí o nápravu. Desí sa možnosti, že nebudú môcť volať: „Prijmi môjho ducha!“.

Vzor 4: Kazateľ je mierne kritický voči deľbe práce v zbore, vyzýva k zodpovednosti, láske a obeti.

Vzor 5: Kazateľ pozná existenčnú situáciu človeka a pracuje s ňou, vťahuje poslucháča do „deja“.

Vzor 6: Kazateľ je rezervovaný. Nehľadá otázky poslucháča.

Vzor 7: Vzťah nie je zjavný.

Vzor 8: Kazateľ pôsobí vo vzťahu k poslucháčovi arogantne.

Vzor 9: Kazateľ poslucháča pozná, sú mu známe jeho snahy predĺžiť si život. Otvára otázku utrpenia, ktoré sa človeka hlboko dotýka (zabitie, znásilnenie) a podáva nádejnú odpoveď.

Vzor 10: Kazateľ je poslucháčovi dobrým starším súrodencom, usmerňuje s láskou.

Vzor 11: Kazateľ chce poslucháča uistiť, že i on vidí Božiu slávu.

Vzor 12: Kazateľ chce poslucháča poučiť o podstate vianočných symbolov.

Vzor 13: Kazateľ pozná poslucháčove úmysly ako sa vyhnúť svedectvu. Podáva mu možnosť nápravy.

Vzor 14: Kazateľ si je vedomý, že poslucháč vníma nelogickosť zaradenia sviatku a podáva erudované vysvetlenie.

2.3.1.3.3. Opis dnešného svedka

Vzor 1: Ľahko zide z cesty.

Vzor 2: Trápi sa pochybnosťami, plače.

Vzor 3: Chýba mu horlivosť, je uzavretý – nechce, aby ostatní sa starali do jeho vecí.

Vzor 4: Občas zabúda na zodpovednosť za svedectvo, málo ochotný obetovať čas, peniaze, svoje schopnosti.

Vzor 5: Dnešný svedok túži vidieť otvorené nebesá.

Vzor 6: Kázeň sa dnešným svedkom nezaoberá.

Vzor 7: Opis svedka chýba.

Vzor 8: Prehlušuje Boha? Je ako tí Židia?

Vzor 9: Lipne na živote za cenu kompromisov. Trpí pri pokusoch presadzovať spravodlivosť a pokoj.

Vzor 10: Svedok žije v čase náboženskej slobody, preto nesvedčí a je letargický. Vlastnú vieru neskúma – nemá o to záujem.

Vzor 11: Potrebuje uistenie. Nie je s ním zaobchádzané v rukavičkách.

Vzor 12: Svedok napriek realite, chce žiť vierou.

Vzor 13: Svedok je pohodlný, nechotný svedčiť.

Vzor 14: Svedok sa bráni niest' Kristovo svetlo na verejnosť.

2.3.1.3.4. Na čo kázeň nadväzuje, s čím pracuje? Situačná analógia, existenčná analógia?

Vzor 1: Podobne aj my trpíme, i nám sa Pán Boh dáva svojim zvláštnym spôsobom vidieť.

Vzor 2: Nebo je (i) naša budúcnosť. Naše trápenie je skutočné.

Vzor 3: Aj my sme svedkovia. Aj my máme byť horliví a verní.

Vzor 4: Ako sa obetoval Štefan, tak sa i my máme obetovať – nie život, ale čas, prostriedky...

Vzor 5: Človek existenčne (niekedy i nevedome) túži po Božej blízkosti

Vzor 6: Analógia je nejasná.

Vzor 7: Kázeň je popisom udalostí. Súvis s dneškom chýba.

Vzor 8: Štefan je poslucháčovi vzorom.

Vzor 9: Kazateľ pracuje s ľudskou túžbou po živote a usmerňuje ju na túžbu po živote večnom.

Vzor 10: Štefan bol ohrozovaný kameňmi, my sme ohrození vlastnou slobodou a lenivosťou.

Vzor 11: I my vidíme Božiu slávu, napriek tomu, že nemávame videnia.

Vzor 12: Kazateľ nadväzuje na všeobecné predstavy o Vianociach, ktoré sú plné nánosov.

Vzor 13: Utrpenie je súčasť života Krista i jeho (dnešných) nasledovníkov – my však sa mu vyhýbame.

Vzor 14: Kazateľ pracuje s poslucháčovou otázkou po spojitosti Štefana a Vianoc.

2.3.1.3.5. Upozorňuje kázeň na súčasnú situáciu prenasledovanej cirkvi?

Vzor 1: Nie.

Vzor 2: Nie, ráta so situáciou lokálnej cirkvi, ktorá nie je prenasledovaná.

Vzor 3: Nie.

Vzor 4: Nie, dnes nie je treba za vieru v Krista obetovať život. (situácia konkrétneho zboru)

Vzor 5: Nie.

Vzor 6: Nie.

Vzor 7: Nie.

Vzor 8: Nie.

Vzor 9: Nie cirkev, ale jednotlivec, ktorý usiluje o život s Kristom si život komplikuje – môže nastať prenasledovanie, utláčanie, výsmech a pod.

Vzor 10: Áno. Kazateľ zmieňuje nedávnu históriu prenasledovania, i súčasné krajiny, v ktorých je životu nebezpečné hlásiť sa verejne ku Kristovi.

Vzor 11. Nie. Kazateľ však naznačuje možnú netoleranciu k odlišnému názoru.

Vzor 12: Nie.

Vzor 13: Áno. Kazateľ predkladá situáciu v Rwande na príklade Felicity a jej žiačok.

Vzor 14: Nie. I keď kazateľ spomína, že kresťanom sa občas môže stať to, že im bude ubližované.

3. Slovo na záver

Keďže text práce chce byť vykročením k rozšíreniu povedomia o homiletických možnostiach kázania na Druhý sviatok vianočný, práca si netrúfa určovať obmedzený výmer, ako by mal kazateľ postupovať. Avšak jedným z kľúčov, ktoré by otvárali kazateľove možnosti by mohlo byť prehodnotenie slova mučeník. Mučeník bol pred svojou smrťou svedkom.

Kapitoly o kázni objasňujú kazateľovi, že nie je na škodu, keď nevie, o čom by kázal, pretože on sám nie je zdrojom kázne. Ten zdroj k nám prichádza zvonku. Je ním Pán Boh, ktorý vo svojom Slove sám o sebe podáva svedectvo. Pán Boh je teda tým Prvým svedkom. O čom nám svedčí? O záchrane. To má byť stredom i štefanskej kázne.

Ale sú aj ďalší, ktorí tvoria spoločenstvo Božích svedkov. Toto spoločenstvo je veľmi rozmanité. Jedným z nich je aj Štefan. I on nám podáva svedectvo. Nie však sám o sebe.

Kazateľ, ktorý berie do rúk Bibliu – tú knihu svedectiev si tiež musí uvedomiť, že sa tým stavia i on sám do zástupu Božích svedkov. Svedectvo sa zo svojej podstaty však musí vzťahovať k udalosti, k realite, nemôže byť vymyslené. Má o čom kazateľ svedčiť?

Avšak nielen on je svedkom. Svedkom sú aj jeho poslucháči, preto by k nim mal pristupovať s láskou ako k vlastným. Mal by im rozumieť a poznať ich osobne. Mal by si dať na tom záležať a nebáť sa zísť z kazateľne. Veď to svedectvo, ktoré im ponúka, totiž že Hospodin človeka zachraňuje z hriechu, platí aj o ňom. Aj on je ten z hriechu vykúpený. Poslucháča neosloví nudná známa pravda, ale len svedectvo. A to je vždy osobné. O vlastnej realite. Pán Boh zachraňuje mňa, kazateľa.

Je však tiež možné, že kazateľ, ktorý počúva len svoje kázne, už svedkom nie je. Alebo ním je, ale nevie ako by to svoje svedectvo podal. V oboch prípadoch je dobré naslúchať tým svedkom, ktorých svedectvo je stále živé a poučné. Sám sebe človek svedčiť predsa nemôže.

To nech je pre kazateľa povzbudením. Nie je jediným svedkom. Sú aj ďalší omnoho lepší svedkovia – Pán Boh, zástup jeho biblických svedkov, i Štefan, tiež jeho vlastní poslucháči a kolegovia, a v neposlednom rade odborníci na homiletické otázky. Ku všetkým tým má kazateľ prichádzať po radu.

Na zložitú úlohu svedčiť človeku do jeho konkrétnej situácie nie je sám.

Súdime teda, že slovo martýr, vo svojom pôvodnom význame, by teda mohlo byť cestou, ktorou sa má kazateľ vydať nie len pri príležitosti Pamiatky mučeníka Štefana.

Na záver Otto Rutrle ponúka kazateľovi povzbudenie slovami:

„Na to, aby Písmo živo prehovorilo ku kazateľovi a jeho prostredníctvom k človeku, je treba, aby kazateľ pristupoval k Písmu s veriacim srdcom a s vedecky vyzbrojenou – teologicky školenou mysl'ou.“³⁶⁵

³⁶⁵ Rutrle 242

Zoznam literatúry

- ADAM, Adolf. *Liturgika: křesťanská bohoslužba a její vývoj*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, 471 s. ISBN 80-7021-420-1.
- Agenda českobratrské církve evangelické: bohoslužebná kniha*. 1. vyd. Praha: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1988, 418 s.
- ALEXANDER, Pat a David ALEXANDER. *Průvodce biblí*. 1. české vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2004, 816 s. ISBN 80-85810-26-3.
- BARRETT, Charles. *A critical and exegetical commentary on the Acts of the Apostles: in two volumes*. 1. vyd. Edinburgh: T & T Clark, 1994, xxiii, 693 s. ISBN 0-567-09653-x.
- BARTH, Karl. *Cesta Karla Bartha: Uvedení do evangelické theologie*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1988, 320 s.
- Biblia: Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 1991, 824, 266 s.
- FARMER, David Hugh. *Oxfordský lexikón svätcov*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 1996, 629 s. ISBN 80-7149-094-6.
- FILIPI, Pavel. *Kolik zbývá z noci: kázání*. 1.vyd. Praha: Kalich, 2006, 164 s. ISBN 80-7017-030-1.
- FILIPI, Pavel. *Pozvání k naději: kapitoly o homiletické hermeneutice a exegezi*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2006, 264 s. ISBN 80-7017-028-x.
- FILIPI, Pavel. *Pozvání k oslavě: evangelická liturgika*. 1. vyd. Praha: Kalich, 2011, 271 s. ISBN 978-80-7017-149-3.
- FITZMYER, Joseph A. *The Acts of the apostles: a new translation with introduction and commentary*. 1st. ed. New York: Doubleday, 1998, xxxi, 830 s. ISBN 0-385-49020-8.
- FOUILLOUX, Danielle a Anne LANGLOIS. *Slovník biblické kultury*. 1. vyd. Praha: EWA Edition, 1992, 320 s. ISBN 80-900175-7-6.

- GÁBRIŠ, Karol. *Z Jeruzalema do Ríma: (exegetická príprava na Biblospyt zo Skutkov apoštolov)*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1983, 148 s.
- GREEN, Michael. *Evangelism in the early church*. 1. ed. London: Hodder & Stoughton, 1970, 349 s. ISBN 0-340-10707-3.
- HALÍK, Tomáš. *Vzdáleným nablízku: vášeň a trpéľivosť v setkaní víry s nevírou*. [2. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 252 s. ISBN 978-80-7422-088-3.
- HELLER, Jan. *Výkladový slovník biblických jmen*. Vyd. 1. Praha: Advent-Orion, 2003, 630 s. ISBN 80-7172-865-9-.
- HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2001, 237 s. ISBN 80-7021-385-x.
- Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. 1. české vyd. Praha: Krystal OP, 2009, 2229 s. ISBN 978-80-7195-289-3.
- JESCHKE, Josef Bohuslav. *Nauka o kázání: Homiletika*. 2. vyd. Praha: Kalich, 1971, 252 s.
- KAŠPARŮ, Jaroslav Max. *Homiletické trivium*. Vyd. 1. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2001, 119 s. ISBN 80-7266-078-0.
- KUBÍKOVÁ, Jiřina a Alois KUBÍK. *Kažte evangelium !: Metodická pomůcka pro kazatele*. 1. vyd. Praha: Blahoslav, 1992, 309 s. ISBN 80-7000-084-8.
- LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Vyd. 2., reprint 1. čes. vyd. Praha: Academia, 2003, xix, 658 s. ISBN 80-200-1127-7.
- MATULÍK, Rostislav a James Dixon DOUGLAS. *Nový biblický slovník*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1996, 1243 s. ISBN 80-85495-65-1.
- NĚMEC, Petr. *Osoby Nového zákona*. Irpen, 2009. 230 s. ISBN 978-80-89229-03-3.
- Neseme vám dobré zprávy: sbírka kázání - zbiór kazań*. 1. vyd. Český Těšín: Slezská církev evangelická a.v., 2005, 272 s. ISBN 80-239-6971-4.
- PETRÍK, Ján M. *Kapitoly z praktickej teológie*. Lipt. Mikuláš, 1969.

- POKORNÝ, Petr. *Literární a teologický úvod do Nového zákona*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1993, 333 s. ISBN 80-7021-052-4.
- RICHTER, Klemens. *Liturgie a život: smysl liturgie, mše, církevní svátky, svátostná znamení*. Vyd. 2. rozš. Praha: Vyšehrad, 2003, 290 s. ISBN 80-7021-575-5.
- RUSINA, Ivan a Marian ZERVAN. *Životy svätých: ikonografia*. 1. vyd. Bratislava: Pallas, 1994, 272 s. ISBN 80-7095-019-6.
- RUTRLE, Otto. *Křesťanská služba slovom: Theorie křesťanského hlásání : (homiletika)*. 1. vyd. Praha: Blahoslav, 1952, 394 s.
- Sbírka kázání pro čtené služby Boží I. 1999/2000*, Kněževy u Prahy: Vydáva synodní rada ČCE, 2000.
- Sbírka kázání pro čtené služby Boží II. 2003/2004*, Praha: Vydáva synodní rada ČCE, 2004.
- SCHAUBER, Vera a Hanns Michael SCHINDLER. *Rok se svatými*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 702 s. ISBN 80-7192-304-4.
- SMITH, T. *Studies in Acts*. Greenville, SC: Smyth & Helwys, c1991, xvii, 66 p. ISBN 0-9628455-0-7.
- SMOLÍK, Josef. *Radost ze slova: náčrt homiletiky*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1983, 205 s.
- SOUČEK, Josef Bohumil, Jan HELLER a Petr POKORNÝ. *Řecko-český slovník k Novému zákonu*. 2. dopl. vyd. Praha: Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, 1973, 375 s.
- STOTT, John R. *Zápas mladé církve: poselství Skutků apoštolských*. Praha: Návrat domů, 1999, 414 s. ISBN 80-7255-009-8.
- VRABLEC, Jozef, *Homiletika II*. Trnava: SSV, 1987.
- WALASKAY, Paul W. *Acts*. 1st ed. Louisville: Westminster John Knox Press, 1998, xii, 250 s. ISBN 0-664-25261-3.

Rukopisy

GERMAN, Dušan, *Kázeň na Druhý sviatok vianočný*, Vzor 3.

GERMAN, Dušan, *Kázeň na Druhý sviatok vianočný*, Vzor 4.

HUDÁKOVÁ, Danuška, *Kázeň na Druhý sviatok vianočný*, Vzor 6.

HUDÁKOVÁ, Danuška, *Kázeň na Druhý sviatok vianočný*, Vzor 7.

VARGA, Miroslav, *Kázeň na Druhý sviatok vianočný*, Vzor 10.

Internetové zdroje

DOVALA, Roman. *Kázeň na 2. slávnosť vianočnú v chráme Božom CZ ECAV Badín 26.12.2009*, http://www.ecavbadin.sk/?id=kazen_2009_12_26, citované 17.4.2013

GREŠO, Ján, *26.12.2009 - 2. slávnosť vianočná*, http://www.vychodnydistrikt.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=248:2-slavnos-vianona-text-sk-ap-751-81a&catid=129:kazne&Itemid=118, citované 5.3.2013

KRIVUŠ, Marián, *Druhý sviatok vianočný*, <http://www.vrutky.estranky.sk/clanky/kazne/2.sviatok-vianocny.html>, citované 5.2.2013

Ökumenisches Heiligenlexikon, <http://www.heiligenlexikon.de/BiographienS/Stephanus.htm>

Perikopy ETF - Druhý sviatok vianočný, <http://www.etf.cuni.cz/peri/cha.cgi?l=c&cha=4&jw=0>, citované 3.2.2013

Perikopy ETF - index, <http://www.etf.cuni.cz/peri/index.cgi?l=c>

ŠEFRANKO, Martin, *2. slávnosť vianočná*, http://www.ecavba.sk/kazne_old_detail.php?id=1508&r=2, citované 5.3.2013

ŠEFRANKO, Martin, *Druhá slávnosť vianočná*,
http://ecavba.sk/kazne_old_detail.php?id=1792&r=2, citované 21.2.2013

Iné

Bibleworks, Elektronická databáza

4. Príloha: Zbierka vzorových kázni³⁶⁶

Vzor 1³⁶⁷

Text: Sk 6,8-15 a 7, 54-60

Milé sestry a bratia!!

Dnešnú kázeň začneme malou básničkou. „Narodil sa Kristus Pán, radujme sa, zabitý bol kruto Štefan, veselme sa.“ Je to pekná básnička? Nie! Je to hrozná básnička! Rýmuje sa, ale niečo mi na nej neladí. Niečo tam neštимуje. Je priam absurdná! Máme tam slová o radosti, o narodení a potom niečo o zabití Štefana. To tu neladí. Čo má narodenie Krista spoločné so Štefanom a jeho krutým príbehom? Zdanlivo to vôbec nejde dokopy a básničku treba prerobiť. Máme však druhý sviatok vianočný a tento sviatok patrí už dlhé roky práve Štefanovi, mučeníkovi a jeho svedectvu viery. Nehodí sa nám to k vianočnej radosti, neladí nám to, nepasuje, ale takto to je a my si každý rok vždy znovu musíme pripomenúť, že vianočnú radosť nám tak trochu pokazí biblické čítanie o krutej smrti diakona Štefana.

Mnohým kresťanom a mnohým ľuďom po tieto dni pokazilo vianočnú radosť počasie a privaly vody, ako sme to mohli vidieť včera v TV.

Avšak, aby sme boli celkom korektní a dôslední - príbeh o Štefanovi nám nechce pokaziť vianočnú radosť, obráť nás o ňu, možno nás chce v nej len viacej utvrdiť, možno chce len, aby sme si tú vianočnú radosť viacej vážili. Možno nás chce tento príbeh naučiť, čo je to pravá vianočná radosť, čo to znamená radowať sa z narodeného Spasiteľa, čo to znamená pokľaknúť pri jasliach v Betleheme, čo to značí žiť radosťou v Kristu alebo čo značí, priznávať sa k svojmu betlehenskému dedičstvu, ako sme si o tom hovorili včera. Ľudia tomu vôbec nemusia rozumieť. Mnohí nemusia chápať, že Vianoce nie sú len o eufórii a šťastí, ale aj o dlhej ceste z Nazareta do Betlehema, o odmietnutí tehotnej ženy, keď nemali miesto, o biede, v ktorej musel prísť na svet Ježiš, o strachu, ktorý museli prežívať, keď sa neskôr dozvedeli, že Herodes Veľký ide dať povraždiť všetky deti v Betleheme, o úteku do Egypta. Vianoce sú aj o tomto. A k tomu máme pred očami mučeníka Štefana, ktorý bol diakon a ktorý bol verný nasledovník Krista.

Štefana vyvolili za diakona, aby mal na starosti službu, praktickú službu vdovám, možno nejakým chorým ľuďom, službu obsluhovania pri stoloch pri

³⁶⁶ Poznámka: Kázne boli prevzaté z originálov, ktoré boli dostupné. Práca si nekladie za cieľ zapracovať prípadné gramatické, štylistické, či grafické úpravy.

³⁶⁷ DOVALA, Roman. *Kázeň na 2. slávnosť vianočnú v chráme Božom CZ ECAV Badín* 26.12.2009, http://www.ecavbadin.sk/?id=kazen_2009_12_26, citované 17.4.2013

spoločných stretnutiach. To bola jeho diakonská povinnosť. Štefan mal však mnohé výnimočné dary, bol- „ plný viery, milosti a moci, činil zázraky medzi ľuďom.“ Bol naplnený mocou Ducha, ktorá mu dávala spôsobnosť aj konať v službe Kristovi, aj hovoriť v službe Kristovi. Služba v cirkvi stojí na milosti a moci, ktorá nepochádza z nás, ale od Boha. Túto milosť a moc dáva Pán všetkým, ktorí mu chcú úprimne slúžiť, ktorí s radosťou hľadajú cesty služby a pomoci cirkvi k budovaniu viery. Štefan taký bol a Boh mu dal plnosť nielen viery, milosti a moci, ale aj moc činiť zázraky medzi ľuďmi. Biblia nepíše, aké to boli zázraky, ale my vieme, že každý dobrý skutok, ktorý ľudia vykonajú, všetko smerujúce k dobru, k pomoci inému bratovi či sestre je v istom zmysle zázrak. Jednak preto, že toho nebýva veľa, jednak preto, že ten, kto je od dobrých skutkov závislý, ten, kto očakáva pomoc, pre toho je všetko zázrakom. Štefan teda činil zázraky medzi ľuďom.

Dalo by sa povedať, že bol obľúbený a mal úctu ľudí, hoci stál v zdanlivo obyčajnej službe diakona. Čo sa dostalo jemu okrem úcty a vďaky? Keďže vyčnieval z radu, keďže bol až príliš dobrý pre tento svet, pre svet, v ktorom žil, stal sa terčom úkladov a zloby zo strany židov. Keď som písal túto kázeň, tak sa mi namiesto slova terčom, podarilo napísať čertom. Štefan sa stal čertom. Dá sa povedať, že pre svojich nepriateľov bol akoby čertom, ktorého chceli uvrhnúť späť do pekla. Kto vie prečo sa k dobrým ľuďom ostatní zvyknú správať ako k čertom a sú terčom nenávisťi? Vymysleli si o ňom príhody, že vraj sa rúha Bohu a Mojžišovmu zákonu, proti chrámu. Napokon ho postavili pred radu a tam ho súdili a vypočúvali. Samozrejme, že mali svedkov, ktorí Štefana počuli hovoriť mnoho rúhavých slov. Tam, ako Štefan stál pred radou, všetci na neho uprene hľadeli a „videli jeho tvár, ako tvár anjela.“ Nebol to teda čert, ktorý by chcel niekomu ublížiť, ani im, pravoverným zákonníkom, bol to anjel, diakon, služobník, verný Kristovi a mal len jednu chybu, že bol „plný viery, milosti a moci“. Nevie, či ľudia veria alebo neveria v anjelov, neviem či niekto anjela videl, ale je zrejme, že symbol anjela, anjelov je často spomínaný a zaužívaný. O anjeloch hovoríme vtedy, keď sa k nám niekto zachová výnimočne dobre, keď nás zachráni z problémov a podobne. Vtedy povieme: „ Ty si anjel!“

Štefan tam stál, ako anjel. Tvár mal ako anjel, ako Boží posol a presne tak tam stál ako svedok Boží, ako od Boha poslaný, aby svedčil o Kristovi, aby vyznal svoju vieru a nezaprel ju, hoci mu hrozila smrť. V knihe Skutkov apoštolských je celá 7. kapitola, nejakých 50 veršikov zaznamenaná Štefanova obrana. Zapísal ju evanjelista Lukáš, tak ako mu ju odovzdali svedkovia. Kto by nemal dnes nič na robote, môže si v rámci sviatočného oddychu tento text prečítať, alebo aj iné. Nie je to však obhajoba v pravom slova zmysle, Štefan pripomína dejiny izraelského národa, Božie vedenie a na záver pripomenul prenasledovanie prorokov. „ Ktorého z prorokov neprenasledovali vaši otcovia?“ Brániť seba, svoju vieru, brániť cirkev, to sú úlohy, pred ktoré sme

ako kresťania postavení v každej dobe. Vždy sa nájdu všelijakí falošní svedkovia, ktorí útočia a kričia, hľadajú zlo a zlé proti Bohu a cirkvi. Vieme sa brániť? Treba sa brániť? V tejto veci sme plne odkázaní na Božiu pomoc, len Pán Boh nám môže dať tú pravú múdrosť i silu, v ktorej dokážeme reagovať na protivenstvá. Niekedy na internete zabľúdim na nejakú internetovú diskusiu, kde sú reakcie ľudí na nejaký článok o cirkvi či kňazoch a je to hrozné čítať, ľudia sú ako supy, vrhnú sa na korisť a vylievajú si všetku svoju nenávisť, pritom vôbec ničomu nerozumejú.

Keď židia počuli Štefanovu reč, „zúrili v srdci a škrípali zubami na neho.“ Výstižnejšie sa to zaznamenať nedalo. Zúrivosť v srdci a škrípanie zubami. To sú slová, ktoré vyjadrujú hnev i zúfalstvo, zlobu i bezmocnosť, priam až akési zverstvo. Štefan im nepovedal nič zlé, len pravdu, ani nebol na nich prehnane prísny, len zdôraznil isté chybné kroky minulosti.

Majú ľudia radi pravdu? Máme radi pravdu o sebe? Poteší nás kritika našich životov? Cítite sa dobre, keď v kázni pripomínam naše nedostatky? Cítili by ste sa dobre, ak by som začal teraz vymenúvať všetko, čo kto za posledné obdobie urobil zle? Je veľa tém, ktorým sa niekedy pre pokoj musím vedome vyhnúť a radšej ich nespomínam, alebo len veľmi citlivo, lebo aj to málo návštevníkov chrámu v nedeľu by zabudlo, kde je kostol. Ale zasa na druhej strane iste ste si všimli, že celkom iba medové motúze popod nos vám neľahám. Vedzme však, že iba pravda nás vyslobodí, Kristova pravda.

Štefan v kruhu svojich nepriateľov, ktorí škrípali zubami, pohliadol k nebesám a povedal: „Ajhľa, vidím nebesá otvorené a Syna človeka stáť na pravici Božej.“ Vtedy sa zlomila aj posledná šanca, že mu odpustia. Štefan mal videnie viery. Stratil nádej na záchranu pred svojimi prenasledovateľmi, ale dostal uistenie v Bohu. Myslím si, že Pán Boh svojim verným vo všetkých ťažkých chvíľach života dáva uistenie, že On je s nimi, že je s nami, dáva nám svojim zvláštnym spôsobom vidieť „Syna človeka, Krista stáť na pravici Božej.“ Každý veriaci človek má takúto skúsenosť. Lebo vo viere nežijeme bez ťažkostí a utrpenia, bolesti a starostí, vždy je niečo aj zlé, v rôznych ohľadoch, ale práve vtedy pohliadame k nebesám a dostávame uistenie, môžeme sa utvrdiť v nehynúcej nádeji.

Štefanov životný príbeh i príbeh jeho viery sa končí ukameňovaním, teda žiaden „happyend“. Vyviedli ho za mesto a surovo ho ukameňovali pre vieru. Štefan sa stal prvým známym mučeníkom Krista a pre Krista. Neurobil nič zlé. Len žil a hovoril svoju vieru. Žil svoju vieru až do konca o čom svedčia slová: „Pane, Ježišu, prijmi môjho ducha. Potom pokľakol a zvolal silným hlasom: Pane, nepočítaj im tento hriech.“ Smutné, ale obdivuhodné. Určite i povzbudivé. Príklad vianočnej viery. Viery až po smrť.

Úvodná básnička- „Narodil sa Kristus Pán, radujme sa, zabitý bol kruto Štefan, veselme sa“, táto nám nikdy nebude ladiť. Predsa, k zvesti vianočnej radosti patrí Štefanov príbeh, aby sme si uvedomili, že cesta viery je veľmi

ťažká cesta, niekedy aj cez tŕne. Vianočná radosť môže ľahko vyprchať a z cesty za Kristom sa dá ľahko zbehnúť na nejakú inú ľahšiu. Lenže len tí, čo vytrvajú do konca budú spasení. Amen.

Vzor 2³⁶⁸

Text: Sk 7, 54-60

První křesťanský mučedník, jehož památku církev stanovila na den hned následující po dnu Božího narození, Štěpán, jak jsme četli, uzřel nebesa otevřená. A záhy na to skončil, ubit kameny svých pronásledovatelů. Ale ještě stačil sdělit, co tam, v tom otevřeném nebi, uviděl: Syna člověka stojícího po pravici Boží.

Také jiný svědek Páně, jistý Jan, jehož svědectví se dostalo do bible jako poslední kniha s názvem Zjevení Janovo, také tento Jan uzřel otevřená nebesa. A také on popsal, co tam viděl: něco podobného jako Štěpán, ale líčí to podrobněji. Také on vidí Boha na trůnu a po jeho boku Syna člověka (zde: Beránka); ale to nejsou jediní dva, kteří tu nebeskou prostoru obývají, jsou tam i další. Jak to vidí Jan, v nebi je plno.

Kdy se člověku poštěstí, aby viděl do nebe? Musí být na popravišti, v posledních minutách života jako u svědka-mučedníka Štěpána, nebo ve vyhnanství a žaláři, jako tomu bylo u svědka (možná též mučedníka) Jana? Četli jsme, že lidé na pokraji smrti mají různé zážitky a různá vidění. Ale že by viděli otevřená nebesa a trůn a Syna člověka a kolem veliký zástup, to nikdo z nich neříká. A proč bychom o to měli vůbec stát, abychom viděli do nebe? Neměli bychom si spíše hledět země? Vždyť zde na zemi je tolik složitých věcí, tolik problémů, tolik strádání, tolik pokušení, tolik bojů, o nichž nevíme, jak skončí! Výhledy země jsou potemnělé, sama existence země a budoucnost života na zemi je nejistá – a my bychom měli hledět kdesi do nebes? Nejedni z našich současníků, a prosím vážných současníků, se nás ptá, podobně jako se ptali andělé Ježíšových učedníků při jeho nanebevstoupení: „Co tu stojíte a hledíte k nebi?“

Nu, popravdě řečeno, my křesťané zase až tak často k nebi nehledíme. Proč bychom měli? Proč? Inu právě proto, že je na zemi tolik složitých věcí, tolik problémů, tolik strádání, tolik pokušení, tolik bojů, o nichž nevíme, jak skončí, že výhledy země jsou tak potemnělé a sama existence země a budoucnost života na ní je nejistá. Právě proto.

Nebe je šifra, šifra za budoucnost. Není to cosi nad našimi hlavami, ale to, co je před námi, před církví, před kulturou, před lidskou rodinou, před zemí a vesmírem. Nedávné debaty ukazují, že ani mezi vědci není jistoty o tom, jak

³⁶⁸ FILIPI, Pavel. Kolik zbývá z noci: kázání. 1.vyd. Praha: Kalich, 2006, s. 157-161.

země a život na ní vznikl, odkud pocházíme. Otevřené nebe chce (symbolicky) říci, kam směřujeme. Nevíme přesně, jak to bylo se vznikem života. Ale otevřené nebe chce říci, jak to bude a jak skončí všechny ty složité věci, problémy, strádání, pokušení a boje.

A nyní už sledujme, jak to vidí Jan. Především, jak jsme už řekli, vidí nebe zalidněné. Ne prázdné, nevidí tam jen Boží trůn a Beránka po pravici, ne prostor, kde se prohánějí andělé. On vidí, že tam je veliký zástup, že by jej nikdo nedovedl sečíst, ze všech ras, kmenů, národů a jazyků. Do nebe, do budoucnosti, nebudou mít přístup jen některé rasy, kmeny, národy, jazyky. Nejen Evropané, nejen naše bílá, humanistická, demokratická civilizace. Nespočítatelný zástup. Už Abrahamovi Hospodin zaslíbil, že jeho potomstva bude jako písku na mořském břehu anebo jako hvězd na obloze. Nikdo to nespočítá. Tedy nepočítejme. Ani my.

A Janovo líčení ještě doplňme: nejen ze všech ras, kmenů, národů a jazyků, nýbrž i ze všech konfesí a církví. Zemřelý papež Jan Pavel II. v jedné encyklice poukazuje na to, že „nebeská církev“ není rozdělená podle konfesí. Tam jsou všichni pohromadě, mučedníci jako Štěpán, Justin, Polykarp, Perpetua a Felicitas, Vojtěch, Jan Hus, až po toho posledního umučeného Bonhoeffera... a všichni svatí mimořádného života jako Benedikt, František, Luther, Matka Tereza...

A s nimi mnozí bezejmenní, kteří statečně zápasí o víru ve svých rodinách a zaměstnáních, jejichž jména historie nedochovala. Ne, nedopočítáme se. Takže nepočítejme.

Tak tedy nespočetný zástup. Ale co oni tam (v nebi) dělají? Oni volají, ba mohli bychom přímo říci, oni zpívají, protože jejich volání má rytmickou formu básnické, písňové skladby. Volají, zpívají: Díky Spasiteli, Bohu našemu, sedícímu na trůnu, a Beránkovi... Amen! Dobrořečení i sláva a moudrost, díky a čest i moc a síla Bohu našemu na veky věků... Amen. Co to je? Vždyť oni tam slaví bohoslužbu.

Ano, oni slaví bohoslužbu. Je o velká slavnostní bohoslužba, jakou my dokážeme napodobnit jenom zčásti, neboť ji neslavíme se všemi, kteří do nebe patří, a někdy si na tom dokonce zakládáme, že naše bohoslužba není „katolická“ nebo „charismatická“ nebo jiná, nýbrž řádně evangelická. Ale přesto, když slavíme svou bohoslužbu, už jakoby směřujeme k bohoslužbě nebeské, už se ji jakoby tápavě dotýkáme, už ji předchutnáváme, jako kuchařka ochutnává pokrm, který je ještě na plotně, než jej nese na stůl.

Naši budoucností je bohoslužba. Už když Bůh stvořil sobotu, den odpočinku a slavení, dal tím jasný ukazatel. Až skončí všechny boje a všechna protiventství, bude se už jen slavit. Takové je určení, které dal svému stvoření.

A povšimněme si také, kolikrát se v té nebeské liturgii vyskytuje slovo „děkovat“, „díky“, „dobrořečit“, atp. v naší křesťanské (a také židovské) bohoslužbě se objevují i jiné tóny: nářek, stížnost, prosba, naléhání. To proto,

že ještě nejsme „v nebi“. Ale máme vědět, že ze všeho toho jednou zbude již jen děkování. A že i dnes, když se nám na rtech poctivě objeví děkovná modlitba a píseň chval, když slavíme večeři Páně, eucharistii neboli díkuvzdání, se už dotýkáme bohoslužby nebeské, už ji předem chutnáme, už dosahujeme k tomu, co jednou bude normální, standardní, přirozené, to nejpřirozenější ze všeho.

Děkovat, mít komu děkovat, vědět komu děkovat, k tomu nás zve pohled do otevřeného nebe, který nám prostředkuje svědek Páně Jan.

Jenže abychom nemohli do nebe skočit tak rovnýma nohama, vrací nás další líčení docela na zem. Kdo jsou a odkud přišli ti v bílém rouchu? Kdo jsou ti, kteří slaví tu nebeskou liturgii, oděni v bílý šat, který se navlékal (a někde dosud navléká) těm, kdo byli právě pokřtěni? A odpověď zní: To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově. Takže do nebe teprve z velikého soužení. Ale o jakém soužení tu je řeč?

Z toho, že tradice zařadila toto čtení na svátek prvního mučedníka Štěpána, bychom se mohli domnívat, že jsou to křesťanští mučedníci, kteří svou věrnost Kristu zaplatili krví. Ovšemže i ti do toho nespočetného zástupu patří. Ale my tam patřit nebudeme? Vždyť my jsme nepřinesli svědectví krve. Jenže ani ti mučedníci neseprali svá roucha ve vlastní krvi, nýbrž v krvi Beránkově. Jejich šat zbělel, když oni ve víře a naději přijali Kristův kříž jako znamení vítězství a naděje, když uznali oběť jako spolehlivou cestu k budoucnosti.

A co jejich soužení, naše soužení? Je v tom, že nic nenasměňuje tomu, že by Beránkův kříž byl již vítězstvím a že by oběť měla budoucnost. Všechno mluví proti tomu, ano i naše vlastní srdce nás zrazuje; naši vrstevníci a někdy i naše děti a vnuci tuto cestu odmítají; lidé nás snad za naši víru již nepronásledují a nekamenují, snad se nám pro ni ani nevysmívají, ale je to soužení, zápas s protivenstvími a pochybnostmi, které v nás vyvolává celkový stav církve a světa a někdy i falešní proroci církvi, zápas s výsměchem, kterým se na nás občas zašklebí naše nitro, jako se šklebilo již na první generaci křesťanů: „Kde je ten jeho zaslíbený příchod? Od té doby, co zesnuli otcové, všechno zůstává tak, jak to bylo od stvoření světa.“ Kde je vidět to vítězství ukřižovaného Beránka? Kde zůstala všechna ta velká slova zaslíbení, která nad námi byla pronesena při našem křtu? Kde je jaký doklad toho, že to vše není jen grandiózní iluze, rafinovaný sebeklam, zbožné sebeukájení slabochů?

Takové soužení. Ať se přihlásí ten z vás, který jím nikdy neprošel. Ale do takového soužení mluví svědek Páně Jan a otevírá nad ním nebe. Křesťané sebejistí, křesťané ocelové víry, církev neomylné pravdy, společenství, kde soužení a pochybnosti platí za slabost – ti to nepotřebují. Ale my to potřebujeme. Povšimněme si: je tu řečeno, odkud ti účastníci nebeské bohoslužby přicházejí. Z velikého soužení.

Ale odtud jen přicházejí. K velikému soužení nesměřují. Naše soužení je počátkem anebo i průběhem naší životní cesty. Ale ne jejím cílem. A svědek

Páně, který viděl otevřené nebe, otevřenou budoucnost, nám zvěstuje, jak to s námi bude:

A ten, který sedí na trůnu, bude jim záštitou, již nebudou hladovět ani žíznit, ani slunce nebo jiný žár jim neublíží, neboť Beránek, který je před trůnem, je bude pást a povede je k pramenům vod života. Povede je odkud? Z velikého soužení. Ale ne do velikého soužení. Povede je k pramenům vod života, k nebeské slavnosti díkuvzdání. A Bůh jim setře každou slzu z očí.

Nikdo se tu netváří, že by těch slz nebylo nebo že by o nich nevěděl. On ví o každé naší slze. Ale on ji setře, a již stírá, když nám vkládá do úst píseň vděčností.

Vzor 3³⁶⁹

Text: Sk 7, 55-60

Drahé sestry a milí bratia!

Včera sme počúvali zvest' o tom – ako pastieri poslúchli anjela a išli do Betlehema a presvedčili sa, že sa narodil Spasiteľ sveta. Táto správa nás fascinuje. Osobne ju vždy prežívam v takom vnútornom rozochvení. Je tu však 2.slávnosť, ktorá upriamuje našu pozornosť na ukrutnú smrť 1. mučeníka kresťanskej cirkvi – na diakona Štefana. Je to zvláštne, že naši predkovia vo viere – to takto spojili – že v jeden deň hovoríme o radosti a na druhý o utrpení. Obe zvesti – tá radostná o Ježišom narodení – i tá druhá o Štefanovej smrti – nasledujú po sebe preto - aby kresťan nepokladal vianočnú radosť za jedinú a stálu náplň svojho života. História vlastne potvrdzuje, že v živote veriaceho sa striedajú slasti i strasti.

Pri tých, ktorí nastúpili cestu za Pánom Ježišom – vidíme moc i silu, ktorú prijali od Pána! Je to úžasné, že máme takých – áno aj v našej cirkvi – ktorí boli zviazaní putom lásky s Ježišom a radšej sa stali mučeníkmi – radšej si zvolili smrť – než aby ho zradili. Ja by som veľmi odporúčal – najmä mladšej a strednej generácií – preštudovať si históriu, ktorá nás môže posilniť vo viere. Sám si dodnes pamätám, ako brat farár na náboženstve hovoril o galejných otrokoch! Bol to pre mňa – ako žiaka – veľký impulz k tomu, aby som bol aj ja taký, aby som aj ja tak miloval svoju cirkev, Pána Boha. Vďaka za všetkých verných predkov. AJ vy ďakujte Hospodinu za tých, ktorí vás utvrdili vo viere.

A my, čo teraz žijeme, myslíme na túto úlohu. Máme deti – vnúčatá – utvrdzujme ich vo viere v toho, pre ktorého sa oplatí žiť i mrieť. Hovorme im aj o Štefanovi, vernom to Pánom svedkovi, ktorý i v hodine umierania 1, zostáva verný vo viere v Krista, 2, zrak ma upretý k nebesám, 3, modlí sa za

³⁶⁹ GERMAN, Dušan. Nepublikované. Poskytnuté autorom.

svojich nepriateľov. Drahí priatelia, postava 1.mučeníka pravdy Kristovej - diakona Štefana i nás vyzýva k vernosti – k vernosti vo viere v Krista, ktorá neváha pre neho čokoľvek obetovať!

Štefan je nazývaný v Písme svätom ako muž, ktorý je plný viery, plný Ducha svätého. Vynikal horlivosťou – nadšením pre veci Božie, milosťou a čistým svedomím. Bol plný lásky a služby pre svojich blížnych a práve preto ho zvolili za diakona a vedúceho Ježišovho zboru v Jeruzaleme. Mojm želaním je, aby i všetci tí, čo boli respektíve budú zborom zvolení do cirkevnej funkcie spĺňali spomenuté kritéria! Je to smutné, keď dnes u niektorých nevidíme horlenie za Božie veci. Načo sa dali zvoliť? Náš zbor potrebuje kvalitu! Náš zbor potrebuje takých, čo sa v ich srdci narodil Pán. Toto nech zostane i do budúcnosti kritériom pre tých, čo majú slúžiť v zbere!

Vráťme sa ku Štefanovi. Tento muž vynikal výrečnosťou – no treba povedať, že nič z tých navonok „dobrých vecí“ – nevytvorilo zo Štefana to, čím bol. To najmocnejšie, čo urobilo Štefana silným a odvážnym – že sa vedel pozrieť do očí a tváre svojich nepriateľov = udavačov, falošných svedkov – to bola moc, ktorá vyvierala z jeho viery v Ježiša Krista.

V prostredí Jeruzalemského zboru sa Štefan osvedčoval nielen slovom ale aj skutkom. Kiežby každý z nás všade tam, kde ho Pán postavil – potvrdil, že je nasledovníkom Ježiša Krista. A tu nemožno nepoložiť otázku: Môže vyznať tvoje prostredie, že si Božím dieťaťom? Skúsme sa teraz všetci zamyslieť. Aké impulzy sme do svojho okolia vysielali? Brat, sestra - ak si kresťanom – nehovor: Čo ja robím, do toho nikomu nič nie je! Uvedom si, že Tvoja vernosť Pánovi v slove i v skutku môže povzbudiť, ale aj odradiť od cesty za Ježišom. Štefan – i keď ho postavili pred súd – jeho tvár bola pokojná – skvela sa ako tvár anjela. Pred súdom, žiaľ, nedohovoril. Správnosť jeho svedectva bola potlačená falošnými obvineniami a násilným hlukom najatých ľudí! Štefan však i v hodine umierania – zostáva verný viere v Krista a zrak má upretý k nebesám! Áno, tento viery Pánov svedok i vtedy, keď bol obklopený tvrdými pohľadmi, ktoré mu oznamovali ortieľ smrti – nezaprel - ale súc plný Ducha svätého vzhliadol k nebesám a videl slávu Božiu a Ježiša stáť na jeho pravici. Štefan umieral ako svedok svojho Pána – a preto vidí otvorené nebo! Otvoril mu ho Pán Ježiš, o ktorého opieral svoju vieru. Štefan umiera násilnou smrťou, ale vidí svojho Pána!

Vierou a oddanosťou Pánovi – môžeme aj my vidieť v živote i pri smrti otvorené nebo i krásu večného života. Inak nie! To si prosím dobre zapamätajte!

Milí priatelia, čo si však myslieť o niektorých z tých, čo tu boli v nedeľu večer? Včera som čakal – že tu bude po mojich štedrovečerných výzvach omnoho viac ľudí. Žiaľ musím konštatovať, že pre mnohých sú ešte vždy Vianoce len akýmsi folklórom – Ježiša nechávajú stáť pred dvermi. Na čom si vlastne ľudia zakladajú – na čo si spomínajú? Kde máme Klenovských

Štefanov? Nechcem byť pesimista, no prosím toto zhromaždenie, aby sa modlilo za náš zbor. Za jeho prebudenie. Aj Štefan sa modlil – dokonca za svojich nepriateľov! Vtedy keď kamene ho zrazili k zemi – prosí: Pane Ježišu, prijmi môjho ducha...

A Pán Ježiš je pripravený prijať svojho verného sluhu do večnosti a dať mu veniec nevädnucej slávy. Áno. Pán je vždy blízko tomu, kto ho vzýva, kto ho miluje.

Milí priatelia, desím sa toho, že mnohí nebudú môcť volať: Otče, prijmi môjho ducha! Skutočne ten, čo žije je bez Boha na svete – ten sa nemôže pri smrti tešiť nádejou večného života. Je to hrozné, ale pravdivé konštatovanie.

Prvý mučeník pravdy Kristovej – Štefan – bol hrdinom viery. Pretože až do smrti zostal verný tomu, v ktorého uveril. Ako veľmi potrebuje naša cirkev, naše zbory takýchto veľkých a verných svedkov pravdy Kristovej. Potrebujeme ich ako soľ. Žiaľ, ale je ich veľa a niet takých, ktorí vždy a všade, za každých okolností vyznávali Pána – svedčili o ňom – o jeho milosti, láske, odpustení a spasení. Nuž poďme aspoň my, dajme sa vyzbrojiť silou a mocou Ducha svätého a vstúpme do šľapají niekdajších svedkov. Buďme Pánovi verní až do smrti a potom určite aj my zažijeme otvorené nebesá! Kiež by sa tak stalo pri každom z nás. Amen.

Vzor 4³⁷⁰

Text: Sk. 6, 1-6

Nábožne kresťanské zhromaždenie, drahé sestry a milí bratia,

Iste budete so mnou súhlasiť, keď poviem, že počas roka niet masovejších a krajších sviatkov ako sú Vianoce. Ani jeden večer nezhrmaždí toľké rodiny a nevytvorí také spoločenstvo ako práve onen svätý večer. Počas vianočných sviatkov väčšina z nás zabúda na to, čo delí, čo vyvoláva nepokoj a vládne tu zvláštne vianočné kúzlo. Vianoce sa skutočne výnimočne prihovárajú k ľuďom. K Vianociam sa priznávajú bohatí aj tí nič nemajúci. Hľadajúci aj tí, čo sa vzdali žitia zápasu! Práve v onej rôznorodosti je vidieť – a to prosím keď sme si veľmi dôstojne uvedomili, že ľudskú dušu neuspokoja len veci telesné. Isteže – načas môže človek upierať svoj zrak na veci tejto zeme. Načas mu môžu prinášať radosť – snáď aj istotu, ale určite takéto hodnoty nám neprinesú trvalý pokoj, pohodu, radosť. Koľkokrát sme už takéto posolstvo počuli. A predsa sa stále točíme okolo vecí tejto zeme.

Druhý sviatok vianočný nás chce nanovo vyzvať – aby sa pre nás Vianoce stali nielen citovým kúzlom – nielen sviatkami pri ktorých sa vzájomne

³⁷⁰ GERMAN, Dušan. Nepochikované. Poskytnuté autorom.

obdaríme – ale volajú nás k celoživotnému uskutočňovaniu toho – z čoho sa teraz tešíme!

Si ale ochotní prevziať na seba takúto zodpovednosť? Možno tu kdesi zlyhávame. Nechceme ísť do konkrétnosti. Musím nás ale vyzvať, aby si každý z nás uvedomil, že nesie zodpovednosť za vianočné poslanstvo. Kiežby sme sa vždy osvedčili tak ako sa osvedčil muž, o ktorom hovoril náš text. Je to známa udalosť. Kresťanská cirkev rýchle rástla. Hlásilo sa k nej mnoho ľudí. Apoštolom pribúdalo práce. Už sa im nedalo kázať slovo Božie, starať sa o hospodárske veci cirkvi a mať na mysli potreby chudobných vdov a sirôt. Žiaľ v mnohých zboroch a to si dovoľím otvorene povedať je situácia horšia ako v prvotnej cirkvi. Čo neurobí farár, to urobené nie je. A predsa nám niektorí stále nevedia prísť na chuť. Stále nás poniektorí kritizujú. Čo všetko už kňazi zveľadili! Čo napravili? Čo po sebe zanechali! Skúsme si aj túto dobrú stránku aspoň občas všimnúť.

V prvom zbere si napokon apoštolovia rozdelili prácu! Rozhodli, že apoštoli sa budú venovať iba kázaniu Božieho slova a o veci hospodárske sa budú starať novoustanovení diakoni. Bolo treba vybrať tých najlepších. Medzi nich sa dostal aj Štefan, ktorý ako to poznamenal náš text bol plný viery a Ducha svätého. Takým má aj po Vianociach zostať každý úprimný kresťan. Pre Štefana určite neboli Vianoce len pekným večerom v roku. Nevieme síce kedy sa Štefan prvý raz stretol s kresťanskou zvesťou o narodení Spasiteľa. Nevieme ani kto ho k narodenému Spasiteľovi doviedol. Nie sú to koniec koncov podstatné veci. Dôležitým je, že Štefan našiel Krista. Že aj on pokľakol pri betlehenských jaslíčkách a už nikdy sa od nich nevzdialil. To je vlastne podstata skutočnej viery v Krista!

Na vianočnom stromčeku po čase zhasnú sviece. Aj stromček odstránime. Aj to je výrazne svedectvo, že nestačí zostať len pri tom vonkajšom. Skutočná viera je trvalá! Taká bola i viera apoštolov.

Stretli sa s Kristom, poznali v ňom svojho záchrancu, potom ho už po celý život nasledovali. Stretnutie s Kristom vrylo do celého ich života nezmazateľnú pečať! Tak tomu bolo i v živote Štefanovom. V jeho srdci bol natrvalo zrodený Kristus – a pri tomto konštatovaní si nemôžeme iné priať len to, aby eaz aj o nás mohli vydať podobné svedectvo.

Uvedomujeme si ale svoju zodpovednosť voči dejinám, čo o nás raz ľudia povedia? Čo o nás povedia najbližší? Odpoveď hľadajme sami a robme všetko preto, aby raz i o nás mohlo naše potomstvo riecť: dostali sme od Krista mnohé dary duchovné i telesné! Chceme ale poznamenať, že k duchu Vianoc nepatrí len vytrvať vo viere v Krista, ale treba sa nechať viesť jeho láskou. Duch Vianoc je duch lásky. Veď tak Boh miloval svet... všetci tento verš poznáme. Z lásky stvoril Boh svet i všetko čo v ňom nachádzame. Z lásky ho vykúpil. Určite v tejto súvislosti aj v našom srdci zarezonovala taká otázka ako ju vyslovil náb. pevec ktorý sa pýta: čo ťa k tomu viedlo, že si sa ponížil. Čo

k tomu nútilo aby si nám slúžil? Len láska nesmierna, ktorá je nám verná, tú si nám dokázal, bratom si sa nám stal, Kriste kráľu náš. Preto je duch Vianoc, duch lásky. A vlastne, čo potrebujeme aj my do každodenného života? To, aby v ňom bolo čím viac ducha lásky a služby. Včera som naznačil ako sa to má zachovať! Drahí priatelia tak, že človek nepovažuje Vianoce za príkre tri dni sviatkov, ale berie ich ako výzvu aby sám začal inak konať, aby lásku Kristovu nielen v sebe udržiaval, ale aj dokazoval. A s tým súvisí aj ďalšie: aby duch Vianoc bol ustavične pri nás prítomný. K tomu je treba vedieť pre Božie veci aj niečo obetovať! Štefan to dokázal! Vedel obetovať to najdrahšie čo mal – svoj život. Dnešný druhý sviatok vianočný nás každoročne pripomína jeho mučenícku smrť! Duch Vianoc je teda duch obete.

Isteže dnes nie je treba za vieru v Krista život obetovať! Od nás sa čaká oveľa menej. Žiada sa napríklad obetovať čas a svätiť sviatočný deň – prísť ak môžem do chrámu. Žiada sa myslieť aj materiálne na svoj zbor! Veru, v kom je duch Vianoc, ten rád prináša i takéto obete. A kto z úprimného srdca dáva, nikdy mu to, čo dá nebude chýbať. Duch Vianoc je i v tom, kto sa nevyhovára, keď treba v cirkvi niečo vykonať. Taký človek sa nehanbí za svoju vieru, neskrýva ju!

Toto je, drahí priatelia, duch Vianoc a my prosíme Pána, aby v nás zostal do ďalšieho štedrého večera! Ak tomu tak bude, vtedy sa stanú Vianoce základom nášho duchovného života a takúto orientáciu nikdy neopustíme! Dal by Boh aby sme mali čo najviac takýchto skutočných kresťanov! Amen.

Vzor 5³⁷¹

Text: Sk 7, 51 – 8, 1a

Túžba po otvorení nebies, túžba po Božej blízkosti.

- Túžba po Bohu vyjadrená v Biblii • Izaiáš 63:19 Takí sme, akoby si nad nami oddávna nepanoval, ako tí, nad ktorými nikdy neodznelo Tvoje meno. Kiežby si pretrhol nebesá a zostúpil, aby sa zatriasli vrchy pred Tebou. • Žalm 42 – 43: „Ako jeleň dychtí po vodných bystrinách ...“ • Žalm 13: „Dokedy ...?“ (Skrát v krátkom žalme!). Podobné otázky v iných žalmoch.
- Jóbovské otázky a túžba stretnúť sa s Bohom.
- Piesne v Evanjelickom spevníku, ktoré vyjadrujú túžbu po Bohu: • ES 171: „Ako čerstvú vodu hľadá ...“ • ES 460: „Kde si môj premilý Ježiši Kriste?“

³⁷¹ GREŠO, Ján, 26.12.2009 - 2. slávnosť vianočná, http://www.vychodnydistrikt.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=248:2-slavnos-vianona-text-sk-ap-751-81a&catid=129:kazne&Itemid=118, citované 5.3.2013

• Naše osobné situácie, keď túžime po otvorených nebesách. • Keď túžime po objavení zmyslu jednotlivých ťažkých situácií. • Keď nás ťažia výčitky svedomia a túžime po odpustení. • Keď potrebujeme pomoc pri ťažkom rozhodovaní. • Keď veľmi potrebujeme pomoc a sami si už nemôžeme pomôcť.

• Túžba po pôsobiacej Božej blízkosti môže mať aj nevedomené formy. • Túžba po láske, pravde, spravodlivosti, po zmysluplnosti života je nevedomená túžba, túžba „inkognito“, po „otvorenom nebi“.

Vianočné posolstvo: V Ježišovi Kristovi sú nebesá otvorené.

• Vianoce – to nie je spomienka na idylu (akáže idyla v maštali?!), ale je to sviatok jedinečnej udalosti: Boh splnil pradávne túžby ľudí po otvorenom nebi, • Boh splnil existenciálne túžby všetkých čias, otvorené aj skryté, po blízkosti Toho, ktorý je základom všetkého bytia.

• Nebesá sa otvorili: v Ježišovi Kristovi Boh prichádza k človeku. To je posolstvo prvého vianočného sviatku. • Anjeli a ich posolstvo (Lk 2, 9 – 14) – symbol otvoreného neba. • ES 49: „Nebo otvorené ...“; každý verš sa začína slovami: „Nebo otvorené ...“

• „Otvorené nebo“ pre Ježiša Krista: • Podľa evanjelií Ježiš žije v stálom kontakte s nebeským Otcem: • Jn 1, 51: Otvorené nebo a intenzívny kontakt Syna človeka s nebeským Otcem. • Mk 9, 2 nn parr – Ježišovo premenenie – mocný zážitok otvoreného neba pre Ježiša. • Možno vybrať niektoré výroky z Jn, ktoré hovoria o tesnom spoločenstve Ježiša Krista s jeho nebeským Otcem („Ja a Otec jedno sme“ atď.)

• Ježiš ako „otvorené nebo“ pre ľudí. • Len preto, že Ježiš Kristus mal také stále spojenie s „otvoreným nebom“, mohol on byť „otvoreným nebom“ = zážitkom Božej prítomnosti pre ľudí. • V spoločenstve s Ježišom Kristom môžeme v nových a nových situáciách a skúsenostiach prežívať, čo znamená pre našu existenciu „otvorené nebo“. • „Otvorené nebo“ je zážitok – mnohokrát opakovaný – Ježišom sprostredkovanej Božej prítomnosti. • ES 237: „Pán Boh je prítomný...“.

„Otvorené nebo“ v konkrétnych situáciách ľudských životov

• Z evanjelií vieme, že mnohí ľudia pri stretnutí s Ježišom Kristom prežili „otvorené nebo“. • Z evanjelií možno vybrať niekoľko vhodných príkladov a povedať, čo špecifického znamenalo pre jednotlivých ľudí „otvorené nebo“.

• My sami si môžeme pripomenúť situácie vo svojom živote, keď sme – či už v šťastných, radostných chvíľach alebo v ťažkostiach – prežili „otvorené nebo“ • a dať toto „otvorené nebo“ do súvislosti s vianočnou udalosťou vstupu Božieho Syna so sveta. • Vyzvať poslucháčov, aby si spomenuli zo svojho osobného života zážitky „otvoreného neba“.

- Dnes si chceme podrobnejšie všimnúť, čo znamená „otvorené nebo“ pri Štefanovom martýriu.

„Otvorené nebesá“ v hraničnej situácii smrti

- Štefan v hraničnej situácii • Štefanovo zomieranie ukazuje, čo znamená „otvorené nebo“ pre človeka v hraničnej situácii zomierania a smrti. • V ľudskom živote existujú „hraničné situácie“ (Karl Jaspers), keď sa človek vo veľmi ťažkom položení dostáva na hranicu svojich možností a nevie, čo ďalej. • Príklady hraničných situácií: ťažká choroba, veľké straty a sklamanie, prírodné katastrofy, neodbytný pocit viny, ťaživý pocit nezmyselnosti, smrť blízkeho človeka, vlastné zomieranie a smrť. • Štefan bol v hraničnej situácii: bol obklopený zúriacimi nepriateľmi (v. 54; 57) a čakal blízku smrť. • Z ľudského hľadiska nemal možnosť úniku, nemal možnosť záchranu.

- Otvorené nebesá. • V tejto situácii Štefan vidí to, čo jeho nepriatelia nevidia: • „Ale on, plný Ducha Svätého, vzhladol k nebesám, videl slávu Božiu a Ježiša stáť na pravici Božej, i riekol: Ajhľa, vidím nebesá otvorené a Syna človeka stáť na pravici Božej.“ • Pri týchto slovách treba zastať a dlhšie o nich meditovať. • V dôsledku otvorených nebies hraničná situácia prestáva byť hraničnou situáciou, • hranica prestáva byť hranicou, lebo sa otvára nový, úžasný horizont. • v Štefanovom zornom poli dominuje Syn človeka, ktorý stojí po Božej pravici, pripravený konať. • V dôsledku toho úplne mizne strach z protivníkov, čo majú v rukách skaly. • Pretože vidí nebesá otvorené a Syna človeka, nebojí sa o svoj život, ved' vie, že jeho život je v rukách Ježiša Krista, ktorý je Pánom života i smrti. • Viera, kvôli ktorej, kvôli svedectvu o ktorej Štefana idú ukameňovať, táto viera sa vo chvíli zomierania stáva videním: • Vidí nebesá otvorené, vidí Syna človeka ...

Modlitba pri otvorených nebesách

- Dar videnia otvorených nebies preniká celú Štefanovu bytosť. • Najčistejším spôsobom sa to prejavuje v jeho modlitbe pred smrťou.

- Vzorom jeho modlitebných viet sú dve Ježišove prosby na kríži: • Ježiš: „Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia.“ – Štefan: „Pane, nepočítaj im tento hriech.“ • Ježiš: „Otče, do Tvojich rúk porúčam svojho ducha“. – Štefan: „Pane Ježiši, prijmi môjho ducha.“

- Tieto modlitebné prosby prezrádzajú: • V dôsledku videnia otvorených nebies je Štefanovo srdce čisté od pomstychtivosti – zrejme ráta s tým, že v budúcnosti aj jeho nepriateľom môže byť dopriate vidieť otvorené nebesá.

- O jednom z nich dokonca vieme, že sa tak stalo: Saula, ktorý pri kameňovaní Štefana strážil šaty svedkov (verš 58) a ktorý schvaľoval, že

Štefana zavraždili (Sk 8, 1), tohto nepriateľa Saula na jeho agresívnej ceste do Damasku „ožiarilo naraz svetlo z neba“ (Sk 9, 3), nie neosobné, ale nanajvýš osobné svetlo: Ježiš Kristus, a to s nedozerými pozitívnymi dôsledkami pre Saulov život a jeho ďalšie pôsobenie.

- V dôsledku videnia otvorených nebies je Štefanovo srdce čisté od strachu a so všetkou dôverou sa vkladá do Ježišových rúk.
- Krajší spôsob zomierania by si bolo ťažké predstaviť.

Videnie a nevidenie otvorených nebies

- Otvorené nebesá, ktoré videl Štefan, nevideli jeho protivníci.
- Nevideli rozhodujúcu skutočnosť, ktorá mení pohľad na všetko.
- Nevideli, lebo nechceli vidieť.
- Nemohli vidieť, lebo nechceli prijať Toho, ktorý otvoril nebesá.
- S prijatím alebo odmietnutím Ježiša Krista ako Božieho Syna sa rozhoduje o tom, či človek bude vidieť otvorené nebesá alebo nie.
- Ježiš Kristus otvoril nebesá a tak nebesá sú otvorené.
- On otvoril nebesá, ale od nás čaká, že otvoríme dvere svojich srdc (Zjav 3, 20).
- Človek môže byť slepý pre túto veľkú udalosť. Nie je to jeho osud, ale jeho vina.

- Čo môžeme urobiť, aby sme videli nebesá otvorené?
- Prichádzať každý deň k Ježišovi, k Jeho slovu, stavať sa pod Jeho vplyv, duchovne rásť pod Jeho pôsobením, a tak vždy mocnejšie prežívať ním sprostredkovanú Božiu prítomnosť.
- Vo svetle Božej prítomnosti učiť sa hodnotiť všetko v novom svetle.
- Prežívať Božiu prítomnosť v čistých modlitbách.

- Potom budeme mať aj my nádej, že rozličné hraničné situácie, aj poslednú hraničnú situáciu, budeme prežívať s pohľadom do „otvorených nebies“, teda v pokoji a istote, že sme v Božích rukách, z ktorých nás nikto a nič nevytrhne (Jn 10, 27 – 30).

- Takéto osobné prijatie a opakované prežívanie „otvorených nebies“ je predpokladom toho, aby sme aj iných mohli viesť k tomu a pomáhať im k tomu, aby aj oni videli „otvorené nebesá“ so všetkými krásnymi praktickými dôsledkami.

Vzor 6³⁷²

Text: Sk. 7, 54-61

Drahé kresťanské zhromaždenie, bratia a sestry.

Je to určite pozoruhodné a pre niekoho snád aj ťažko pochopiteľné, prečo kresťanská cirkev hneď po sviatku narodenia Pána Ježiša, teda hneď po vianočných sviatkoch, si pripomína pamiatku prvého mučeníka cirkvi Štefana.

³⁷² HUDÁKOVÁ, Danuška. Nepochybné. Poskytnuté autorom.

Mohli by sme namietat', že do radostného vianočného ovzdušia sa nehodí spomínať takú smutnú, ba až tragickú udalosť, akou bolo Štefanovo ukameňovanie a smrť tohto verného a poslušného Božieho služobníka. Kto rozumie evanjeliu iba jednostranne a chce v ňom vidieť a počuť len príjemné svedectvá a radostné veci, vtedy je pre takého človeka spomienka na smrť prvého mučeníka kresťanskej cirkvi akýmsi narušením vianočnej pohody.

V skutočnosti i vianočná zvesť o príchode Pána Ježiša sa neobišla bez utrpenia, má teda i svoju druhú stránku. Pán Ježiš prišiel na zem, aby spasil hriešnikov. Ale aj Ježišovo dielo spásy prináša so sebou bolesť a obeť. Pán Ježiš od začiatku svojej činnosti upozorňoval svojich nasledovníkov na to, že bude musieť trpieť, ba i zomrieť. Zároveň tým, poukázal na svoje utrpenie, upozorňoval svojich učeníkov, že ten, kto sa ho rozhodne nasledovať a pôjde cestou za Ježišom, musí na seba zobrať svoj kríž a na tejto ceste nasledovania počítať aj s utrpením pre vieru v Pána Ježiša. Je zaujímavá skutočnosť, o ktorej nám svedčí história kresťanskej cirkvi, že z utrpenia a preliatej krvi mučeníkov povstali noví a ďalší nasledovníci, takže napriek utrpeniu, obetiam a prenasledovaniu, cirkev duchovne rástla, lebo Pán každý deň pridával cirkvi nových nasledovníkov. A tak aj mučeník Štefan je len jedným z mnohých príkladov, ktorý ukazuje, že cesta do Božieho kráľovstva je drsná a vyžaduje sebazaprenie a sebaobetovanie.

Mučeník Štefan bol skutočným verným služobníkom Pána Ježiša a poslušným hlásateľom Božieho slova. Je na ňom vidieť, že chodil do Ježišovej školy. Všetky svoje schopnosti a celú svoju činnosť venoval šíreniu evanjelia a upevňovaniu bratov a sestier vo viere. Kázal bez bázne a bez ohľadu na svoju osobu, a keď ho postavili pred židovský súd, snažil sa o to, aby členom súdu poukázal na ich poblúdenie a priviedol ich k lepšiemu poznaniu Božích zaslúbení, ktoré Svätý Boh naplnil vo Svojom Synovi, ktorým bol, je a naveky zostane Pán Ježiš Kristus. Len pre zaujímavosť uvádzam, že ten istý súd, ktorý odsúdil Štefana, o niečo skôr odsúdil Pána Ježiša. Môžeme povedať, Štefan vždy vydával jasné a zrozumiteľné svedectvo o svojej viere v Ježiša Krista. Keď ho súd nespravodlivo odsúdil, nebúril sa a neprotestoval, ale bral to všetko ako Božie určenie, Boží plán, aby jeho mučeníckou smrťou bolo preukázané, že Božie Slovo je niečo tak veľkého, že stojí zaň aj položiť svoj život. A nakoniec osvedčil toľko duchovnej a mravnej sily, že sa vedel modliť za tých, ktorí ho mučili. Pane, nepočítaj im to za hriech(Sk 7:50.) Z toho vidieť, že Pán Ježiš bol skutočne Pánom aj Učiteľom a že láska Kristova naplňovala Štefanovo srdce i celý jeho krátky, ale požehnaný život.

Štefan zomrel, ale jeho svedectvom, nielen jeho životom, ktorý žil podľa vôle Božej, ale i svedectvom jeho mučeníckej smrti, bolo mnoho ľudí, mužov a žien, získaných pre vieru v Ježiša Krista. Smrť prvého mučeníka Štefana

nebola zbytočná. I Saul, mládenec, ktorý dával pozor na šaty, nemohol na neho zabudnúť. Božia láska, ktorá prehovorila Štefanovými ústami, jeho životom, i smrťou nedala Saulovi pokoj, dokiaľ sa aj on neobrátil k Pánu Ježišovi. Tak sa stal zo Saula najväčší apoštol Ježiša Krista, ktorý na znak zmeny, ktorú v jeho živote učinil svojou mocou vzkriesený Kristus, prijal aj nové meno: Pavol.

Bratia a sestry. Cirkev rástla vo viere, ale aj počte. Pán pridával vždy ďalších spomedzi Židov, ale aj helenistov, ktorí uverili, že Ježiš je ten zaslúbený Mesiáš, ktorý prišiel na svet z vôle Božej a priniesol spasenie nielen členom židovského národa, ale všetkým ľuďom. Zrozumiteľne to vo svojej kázni povedal ap. Peter takto: V pravde poznávam, že Boh nehľadá na osobu, ale že v každom národe ten, kto sa ho bojí a čini spravodlivosť, je Mu príjemný(Sk 10 : 34. – 35.)

Pán sa staral o svoj ľud. Predsa nové, z Božej milosti vznikajúce cirkevné zbory potrebovali vhodné cirkevné zriadenie. V prvom kresťanskom zbore v Jeruzaleme skrze apoštolov, ktorí sa venovali zvestovaniu Božieho slova a modlitbám, si vyvolili sedem hlboko veriacich a Svätým Duchom naplnených presbyterov. A práve medzi nimi bol na čelnom mieste presbyter Štefan. Pre svoju hlbokú vieru a pre svoju príjemnú reč o Ježišovi Kristovi, ktorá vzbudila ohlas a pozornosť v celom Jeruzaleme, našli sa medzi židmi niekoľkí falošní svedkovia, ktorí Štefana žalovali, že šíri nové učenie a búri pokojný ľud v Jeruzaleme. A tak bol Štefan postavený pred židovský súd, ktorý ho odsúdil na smrť ukameňovaním.

Bratia a sestry. V súvislosti s prvým mučeníkom kresťanskej cirkvi som vyzdvihla jeho odvahu viery, jeho poslušnosť k Božiemu slovu, jeho vernosť v službe, do ktorej ho povolal a postavil Ježiš Kristus, ktorý je Pánom svojho ľudu a svojej cirkvi. Ako vidíme, sú to vzácne dary Ducha Svätého. Treba však vyzdvihnúť ešte jednu vec. Duch Svätý otvára ľuďom, ktorí sa tak ako Štefan rozhodli žiť s Kristom a pre Krista, pre jeho ľud, pre Kristovu cirkev, nielen ich srdcia, aby ich naplnil darmi Božej milosti a tým ich pripravil do služby Pánovej, ale Svätý Duch takýmto ľuďom otvára aj ich oči, ich duchovný zrak, ich duchovné videnie. To Svätý Duch urobil aj so Štefanom: čítame: A on, súc plný Ducha Svätého, uprel zrak do neba a videl slávu Božiu a Ježiša stáť po pravici Božej a povedal: Hľa, vidím nebesia otvorené a Syna človeka stáť na pravici Božej!

Bratia a sestry. My teraz našim telesným zrakom Pána nevidíme, ale snažme sa žiť v moci Svätého Ducha tak, aby potom, keď nás Pán Ježiš zavolá k sebe do svojho kráľovstva, mohli sme aj my uvidieť svojho Pána obklopeného nebeskou slávou a Božskou velebou. Amen.

Vzor 7³⁷³

Text: Sk 7, 54nn.

Bratia a sestry.

Včera, na prvý deň vianočných sviatkov, sme sa radovali, pretože sme slávili pamiatku narodenia nášho Spasiteľa Pána Ježiša Krista.

Dnes sme smutní, lebo si pripomíname pamiatku smrti prvého mučeníka kresťanskej cirkvi – diakona Štefana. V cirkvi máme k tomu len jedno vysvetlenie. Je dobré, že sa radujeme z Pánovho narodenia. Aj to je dobré, že Pán a Boh nás obdaroval svojou milosťou, takže môžeme aj my v Pána uveriť. Aj to je dobré, že chceme za túto milosť Bohu neustále úprimne ďakovať.

Ale nemôžeme zabúdať na to, že kresťanská cirkev žije v tomto svete, ktorý leží v hriechu, v ktorom sú ľudia na úteku pred Hospodinom, v ktorom kresťania musia, pre svoju vieru v Ježiša Krista, prinášať aj veľké obete – a niekedy aj tú najväčšiu – svoj holý život.

To sa stalo aj prvému mučeníkovi pre vieru v Krista – Štefanovi. Je jedným príkladom z mnohých, ktoré dokazujú, že cesta do Božieho kráľovstva je „tvrdá“, a vyžaduje sebazaprenie, a niekedy aj tu najväčšiu obeť.

Bratia a sestry. Kresťanský cirkevný zbor v Jeruzaleme sa, čo sa týka počtu členov zboru, rýchlo zväčšoval. Čoskoro potreboval nových služobníkov, presbyterov, diakonov – a to takých, ktorí by mali na starosti starších členov zboru. Preto sa zbor zhromaždil a zvolil si sedem diakonov – presbyterov. Je napísané, že medzi nimi prvým bol Štefan.

Štefan bol plný viery, milosti a moci. Činil veľké zázraky a divy medzi ľuďmi. Bol to Boží človek, ktorý v každej situácii zostal verný Pánu Ježišovi, a poslušný Svätému Duchu. Na Štefanovi bolo vidieť, že úprimne miloval svojho Pána a verne slúžil Jeho svätej cirkvi v Jeruzalemskom zbore. Všetky svoje dary z nebies, hrivny, ktorými ho Pán obohacoval, požehnával, venoval šíreniu Božieho slova a službe starším a chorým bratom a sestrám. Zvestoval Božie slovo bez strachu, bez akýchkoľvek zábran a bez ohľadu na svoju osobu. V pomerne krátkom čase si to všimli aj jeho odporcovia, jeho nepriatelia. Obžalovali ho. Tvrdili, že sa rúha Mojžišovi a Zákonu. Následky nedali na seba dlho čakať. Postavili Štefana pred vysoký židovský súd. Pred ten istý súdny tribunál, ktorý odsúdil Pána Ježiša na smrť ukrižovaním. A tak Štefan, na základe falošného svedectva, bol odsúdený na smrť ukameňovaním. Vyviedli ho von, za mesto. Tam ho zviazali a zhodili do hlbkej jamy, ktorú zasypali kameňmi. V texte čítame : A kameňovali Štefana, ktorý sa modlil : Pane, Ježiši, prijmi môjho ducha !

³⁷³ HUDÁKOVÁ, Danuška. Nepublikované. Poskytnuté autorom.

Bratia a sestry. Štefan vydal pred súdom jasné, zrozumiteľné a mocné svedectvo o svojej viere v Pána Ježiša. Práve pre túto pevnú vieru v Krista odsúdili diakona Štefana. Súd týmto svojim falošným rozsudkom, ktorý bol nad Štefanom vynesený, chcel zabrániť ďalšiemu rastu kresťanského zboru v Jeruzaleme, a poprípadе aj tomu, aby noví členovia zboru, ktorí vo viere v Pána neboli dost' pevní, Ho opustili a duchovné spoločenstvo zboru zanechali. Tento zámer sa súdu Štefanovým odsúdením nepodarilo dosiahnuť. Opak sa stal pravdou. Usmrtením Štefana ešte viac ľudí sa rozhodlo pre vieru v Pána Ježiša, ďalší ľudia prijali krst kresťanskej cirkvi a v poslušnosti Duchu Svätému sa stali novými členmi Kristovej cirkvi v Jeruzaleme. Skutočnosť po Štefanovej smrti bola taká, že Pán Ježiš každý deň pridával svojej cirkvi nových členov, takže cirkevný zbor rástol nielen do počtu duší, ale – a to bolo, a aj dnes je hlavné – aj vo viere v svojho jediného Spasiteľa Ježiša Krista.

Bratia a sestry. V tejto súvislosti, ak ste dobre počúvali svätý náš dnešný text, Biblia spomína aj človeka menom Saul. Toto meno zaznieva v Písme Svätom dokonca dvakrát. Čítame, že: Vyhнали ho z mesta a kameňovali. Svedkovia podkladali si šaty k nohám mládenca, menom Saula. Podľa tohto svedectva Saul sa zúčastnil Štefanovho kameňovania. Neskôr meno tohto Saula je ešte raz spomenuté v tej istej súvislosti, že : Saul schvaľoval, že ho zavraždili. /Sk.ap. 8 : 1.v./

B. a s. Možno, že by sme sa pri tomto slove ani nepozastavili, keby ... áno, keby sa práve tomuto Saulovi neukázal Pán Ježiš pred bránami Damašku, kam išiel hubiť, prenasledovať, zabíjať kresťanov. Pán vstupuje do cesty Saulovej – a tým zmenil od základov jeho život. V jednom okamihu z prenasledovateľa sa stáva, z vôle Božej, najväčší apoštol Pána Ježiša. Zo Saula sa stal Pavol, ktorý vykonal mnoho požehnanej práce na vinici Pánovej pri šírení Kristovho evanjelia. On to bol, ktorý neskôr napísal kresťanskému zboru do Ríma : Ved' ja sa nehanbím za evanjelium Kristovo, lebo mocou Božou je ono na spasenie každému veriacemu ... !

Naplnili sa, b. a s., slová proroka Izaiáša, ktorý píše : Lebo moje myšlienky nie sú vaše myšlienky a vaše cesty nie sú moje cesty, ale ako nebesá prevyšujú zem, tak moje cesty prevyšujú vaše cesty a moje myšlienky vaše myšlienky – znie výrok Hospodinov.

V službe Pánovej bol mučeník Štefan kameňovaný. Apoštol Pavol v tej istej službe položil svoj život. Obaja pre svoju vieru v Ježiša Krista. Skutočne platí : Smieť žiť pre Krista, pre Neho mrieť – to je blaho, nad ktoré skutočne väčšieho niet. Lebo, či žijeme, a či mrieme – Pánovi sme ! Amen.

Vzor 8³⁷⁴

Text: Sk 6, 8-15 a 7, 54-60

Přechod od prvního svátku vánočního ke druhému se zdá být poněkud násilný. Jeden den se radujeme z narození Spasitele a hned potom si připomínáme prvního mučedníka Štěpána. Z krásné sváteční nálady se náhle musíme přenést k utrpení a smrti. Ale v celé historii světa jdou tyto dvě stránky života ruku v ruce: radost a smutek, smích a pláč, jesle ve stáji a hrubý kříž.

Rovněž dějiny církve jsou naplněny svědectvím o tom, že radost bývá někdy až příliš těsně doprovázena protivenstvím a utrpením. V knize Skutků apoštolských je řeč o vzniku a rychlém růstu církve. To ďábel samozřejmě nemůže vystát a ihned útočí na její jednotu. Používá k tomu národnostně sociální prostředky. Apoštolové pod vedením Ducha svatého našli skvělé řešení, kterým byla volba sedmi jáhnů. To je důkazem toho, že Bůh dokáže i krizi proměnit v prostředek požehnání a dalšího rozvoje.

Štěpán byl zvolen jako jeden z těch jáhnů, kteří měli původně sloužit u stolů. Byl však obdařen nesmírnou moudrostí Boží, o které píše apoštol Jakub: Má-li kdo z vás nedostatek moudrosti, ať prosí Boha, který dává všem bez výhrad a výčitek, a bude mu daná. Moudrost shůry je především čistá, dále mírumilovná, ohleduplná, ochotná dát se přesvědčit, plná slitování a dobrého ovoce bez předsudků a bez přetvářky. (Jk. 1, 15 a 3, 17) To však způsobilo závist ze strany některých lidí a jejich hádky se Štěpánem. Občas se to stává i dnes. Občas se to stává i dnes. Hádáme se s někým ne kvůli faktům, ale proto, že je nám ten člověk nesympatický a leze nám na nervy.

Rovněž tehdy byly hádky způsobeny osobní nenávisť a záští. Filozofové, kteří byli zvyklí na vítězné debaty, při kterých nervově ničili své soupeře, najednou nenacházeli odpovědi na Štěpánovy argumenty. Celá jejich lidská moudrost selhala, a to byl pocit, který nedokázali snést. Uchýlili se tedy ke lži. To je častý postup podlých lidí. Navedli tedy několik mužů, aby prohlašovali: „My jsme slyšeli, jak mluví rouhavě proti Mojžíšovi a proti Bohu.“ Tím pobouřili lid a starší se zákoníky; pak si pro Štěpána přišli, odvedli ho a postavili před radu. Přivedli křivé svědky a ti vypovídali: „Tehle člověk znovu a znovu mluví proti tomuto svatému místu i proti Mojžíšovu zákonu. Na vlastní uši jsme slyšeli, jak řekl, že Ježíš Nazaretský zboří tento chrám a změní ustanovení, která nám dal Mojžíš.“ (verše 11-14) Udělali to velice chytře, protože už jméno Ježíš Nazaretský zvedalo zákoníkům a židovské veleradě krevní tlak a přivádělo je k šílenství a pouhé pomýšlení na zbourání

³⁷⁴ ŠIKULA, Libor. *Co nám Štěpán říká dnes?*, in: *Neseme vám dobré zprávy: sbírka kázání - zbiór kazań*. 1. vyd. Český Těšín: Slezská církev evangelická a.v., 2005, s. 263-266

jeruzalémského chrámu bylo něčím tak strašným, že to bylo hodno okamžitého trestu.

Ale ve tváři Štěpánově se zračilo něco tak zvláštního, že se ještě neodvážili na něj vrhnout a zabít jej: Všichni, kteří v radě zasedali, pohlédli na Štěpána a viděli, že jeho tvář je jako tvář anděla. (verš 15)

To dovolilo Štěpánovi pronést jedno z nejúžasnějších kázání, jaké máme v Bibli zaznamenáno. Začíná Abrahamem a vysvětluje Písma, která svědčila o Ježíši a významu svatyně, čím má pro Židy být. Všichni jej napjatě poslouchali a nemohli nalézt slovo, které by nebylo pravdou.

Ale potom přišla změna: Jste tvrdošíjní a máte pohanské srdce i uši. Nepřestáváte odporovat Duchu svatému, jako to dělali vaši otcové. Byl kdy nějaký prorok, aby ho vaši otcové nepronásledovali? Zabili ty, kteří předpověděli příchod Spravedlivého, a toho, vy jste nyní zradili a zavraždili. Přijali jste Boží zákon z rukou andělů, ale sami jste jej nezachovali.“ (verše 51. - 53. 7. kapitoly) To byl přece přímý útok na jejich spravedlnost, pocit jistoty, správnosti jejich postupování, prostě na vše, nač byli hrdí! Najednou je z pozice soudců dostává do role obžalovaných. (To se jim už stalo, když přivedli k Ježíšovi ženu přistiženou při cizoložství a uslyšeli slova: „Kdo je z vás bez viny, ať první hodí kámen!“ byli zaskočení podobně.) tehdy se ještě začali jeden po druhém vytrácet. Od té doby však jejich srdce ještě více ztvrdla. Při soudu s Ježíšem už volali: „Krev jeho na nás a na naše děti!“ Také v případě Štěpánově skřípají zuby, což je projevem největšího vzteku.

Je nutné poznamenat, že hněv a fanatismus oslepují člověka a činí jej hříčkou v ďáblových rukou. Fanatismus totiž neznamená hlubokou víru, ale bezmyšlenkovité následování špatných vzorů. Přípravenost všemi prostředky (nelegálními i násilnými) dokázat, že mám pravdu, že moje přesvědčení je to jediné správné. To se projevilo i v případě členů židovské velerady. Vůbec jim nešlo o pravdu, ale o jejich přesvědčení, kterého se nemínili vzdát.

Podobnou situaci popisuje i Karel Čapek ve svém dramatu Bílá nemoc. Zfanatizovaným davem zastánců války se ke svému pacientovi prodírá doktor Galén. Právě jde léčit vůdce, kterého dav tak oslavuje. Když odmítne oslavovat válku spolu s nimi, je zabit. Zloba davu se tak vlastně obrací proti davu samému.

Hrdost židovské velerady na chrám měla dostat těžkou ránu už několik desítek let potom, kdy byla svatyně zbourána Římany. Zatím však hodlají zúčtovat s někým, kdo jim sáhl na jejich sebejistotu a hrdost.

Štěpán v té chvíli vydává svědectví o otevřených nebesích: Ale on, plný Ducha svatého, pohlédl k nebi a užírl Boží slávu i Ježíše, jak stojí po pravici Boží, a řekl: „Hle vidím nebesa otevřená a Syna člověka, stojícího po pravici Boží.“ (verše 55-56) Ta mají být pro Židy znamením soudu. Mají jim připomenout, že se budou za své jednání zodpovídat. Oni však mají před očima

mlhu vzteku, už nejsou schopni přijímat žádná napomenutí. Uchylují se k fyzické likvidaci toho, kdo jim není příjemný.

Někteří lidé by i dnes chtěli raději zavřít nebe, aby jim nikdo a nic nemohlo připomínat zodpovědnost, ke které budou jednou voláni. Vyhýbají se křesťanské zvěsti nebo ji zlehčují výsměchem.

Bratři a sestry, nemyslíme si někdy i my, že přehlušíme Boha? Že je na čase, abychom skoncovali s jeho zasahováním do našeho života a našich „soukromých“ záležitostí? A nejsme někdy jako tito Židé? Přesvědčení o své vlastní pravdě nechceme nikoho jiného ani vyslechnout a jeho názor vzít v úvahu?

Štěpán měl svůj duchovní zrak široce otevřen. Nám je dnes vzorem v několika oblastech:

- v moudrosti, kterou jej obdařil Bůh
- v nesmírném biblickém přehledu, který měl
- ve víře, kterou byl schopen zachovat až do konce

Následujme v tom jeho vzor! Mějme také Boží moudrost. Bůh ji dá tomu, kdo jej o ni prosí. Studujme Písmo, které hovoří o Boží cestě spásy, abychom měli základ pro sebe o pro svědectví druhým. Zachovejme si pevnou a čistou víru až do konce. Tomu nás učí dnešní svátek Štěpána.

Vzor 9³⁷⁵

Sk 6,8-7,2 a 7,54-60

Text: Zj 7, 9 - 17

Milí bratři a sestry, kdo jsou a odkud přišli ti lidé v bílém rouchu, kteří už nebudou hladovět ani žíznit a neublíží jim slunce ani jiný žár? Můžeme se s nimi nějakým způsobem identifikovat? Chtěli bychom. Čím více slz máme v očích, tím toužebněji. Napít se anebo se alespoň přiblížit k pramenům vod života. Co bychom za to dali. Všechno naše snažení, usilování a pachtění má v posledu právě tento cíl: Napít se vody života! Nabýt jistoty, že ani mé stárnutí, ani mé nemoci a nakonec ani má smrt nevymaže z kosmického života můj život.

Věčnost si dnes nejčastěji představujeme jako neustále se prodlužující časnost. Hltáme proto zprávy o nově vyvíjených lécích, sušíme bylinky, dietně se stravujeme, vyhýbáme se stresu a riziku. Máme dojem, že tohle je způsob, jak pro svůj život učinit maximum; jak jeho konec odsunout někam daleko, do nedohledna, kde pro nás přestává být smrt aktuální. – Je to úplně opačné

³⁷⁵VEJNAR, Emanuel, *Vítězný hymnus Štěpána mučedníka*, in: *Sbírka kázání pro čtené služby Boží I. 1999/2000*, Kněževes u Prahy: Vydává synodní rada ČCE, 2000.

uvažování nežli to, které vidíme u prvního křesťanského mučedníka, Štěpána. Štěpán si neláme hlavu tím, kolik bude jeho oběd obsahovat vlákniny, kalorií a cholesterolu. Nezarazí se a nezačne mluvit jinak, když jeho oponenti začnou sbírat kameny. Nesnaží se prodloužit si svou časnost nějakým kompromisem anebo úhybným manévrem. A přesto před sebou vidí otevřené nebe!

Jedna z těch postav stojících v bílém rouchu před trůnem a před tváří Beránkovou náleží jemu. To je nesmírně důležité rozpoznání. Dostává se nám v něm totiž odpovědi na naši úvodní otázku: „Lze se nějakým způsobem identifikovat s těmi, kteří stojí v bílém rouchu před trůnem Beránkovým?“. Ano, je to možné! Ti, kteří jsou shromážděni před trůnem, přišli z velikého soužení. To je jejich kvalifikace pro věčnost! V životě jim o něco šlo. Měli nějaký názor a stáli za ním, i když to nebylo snadné, i když kvůli tomu trpěli újmou. Kdo touží být jednou oděn do bílého roucha, nemůže se chovat jako chameleon; nemůže výt s vlky a tlačit se tam, kudy je cesta nejpohodlnější.

Ty lidi v bílém rouchu ovšem necharakterizuje pouze věrnost ideálům a výdrž v soužení. Apokalyptik Jan o nich říká ještě něco. Zní to podivně, nesrozumitelně, možná až morbidně, ale je to nanejvýš důležité. Lidé stojící před trůnem „vyprali svá roucha a vybilili je v krvi Beránkově“. To není skrytá reklama na prací prášek. To je zašifrovaný – ale ne až tak moc – odkaz ke Kristu. Krvácející Beránek, to je v Betlémě narozený a na Golgotě ukřižovaný Ježíš. Nestačí se jen k něčemu upnout. Držet se toho a třeba pro to i snášet soužení. Nestačí stát se fanatikem. To s čím se identifikuji, toho musí být hodno. A Ježíš toho je hoden! A lidé ze všech ras, kmenů, národů a jazyků si to uvědomují. Proto za Ježíšem přicházejí. Je jich tolik, že jich není možno sečíst. Stojí před jeho tváří, stojí současně i před Božím trůnem. A ten, kdo na něm sedí, je přichozímu záštitou: „Díky Spasiteli, Bohu našemu, sedícímu na trůnu, a Beránkovi!“.

Ale na extázi je ještě čas. Ta má své místo v nebi. My jsme dosud na zemi. Do nebe z ní můžeme jen čas od času pohlédnout. Potěšit se tím, jak tam pod Boží taktovkou a bez falešných tónů zpívají andělé. Žít ovšem musíme v realitě tohoto světa s jeho tvrdými kameny a ještě tvrdšími lidskými srdci. Je omylem domnívat se: „Začnu se modlit, chodit do kostela a všechny mé problémy zmizí.“. Najednou je tomu právě naopak. Štěpán se dostal do palby kamení právě pro svou zbožnost. A apokalyptik Jan o sobě vypovídá, že byl deportován na vyhnanecský ostrov Patmos „pro slovo Boží a svědectví Ježíšovo“. Kdyby ti dva chodili po práci na ryby anebo na pivo, nikdo by si jich nevšimnul, nikomu by nevadili.

Kdo má co činit s Ježíšem, vždycky si život nějak komplikuje. I ti, kteří s tím nemají vlastní zkušenost, to tuší. Od toho kdo se narodil v chlévě, nemá, kde by hlavu složil, a skončí na kříži, se nedá nadít příliš pohody a prosperity. Být s Ježíšem sebou vždycky přináší komplikace. Dnes se s oblibou zdůrazňují ty, které vznikaly ze střetu s někdejší politickou mocí. Myslíme si o sobě kdoví

co, že jsme za totality nosili na krku křížek a soudružka učitelka nám to vytkla. Jistě, docházelo i k jiným konfrontacím. Přesto byl i tehdy ten zásadní zápas o věrnost pravdě vybojováván docela někde jinde a docela někým jiným. Ne s nomenklaturními kádry, ale s vlastní zbabělostí, vypočítavostí, prospěchářstvím, jedním slovem – se svým soběctvím.

Kde nad těmito projevy vítězíme, tam se – Apokalyptikovými slovy pověděno – dostáváme do soužení. Je to zvláště převrácené. Kdo v Božích očích vítězí, to znamená, kdo si znovu přivlastňuje lidskou identitu, ten je navenek decimovaný, zesměšňovaný, znevažovaný, vystrčený na okraj a třeba až daleko za něj. Ale právě tato ochota unést pro Kristem zformované svědomí i nepříjemné věci je tím momentem, kterým přesahujeme sami sebe, kterým bílíme svá roucha ve spásné Beránkově krvi. Přijaté utrpení dosvědčuje, že to s tou pravdou myslíme doopravdy; že se ji neoháníme jenom proto, abychom se učinili zajímavými; že ji vnímáme jako pro život naprosto nepostradatelnou. – Lepší v ní umírat nežli bez ní žít... Tak to dosvědčil Štěpán i apokalyptik Jan.

Mluvili jsme dosud většinou stále o těch dvou. Ale prostor před trůnem není vyhrazen jen pro nějakou úzkou zbožnou elitu; pro ty, kteří se snad stali členy nějaké zvláště důležité církve anebo nějaké zvláště produchovnělé náboženské skupiny. Zástup shromážděný před trůnem je tak veliký, že ho nikdo nedokáže sečíst. A tvoří ho lidé všech ras, kmenů, národů a jazyků. Pánu Bohu je jedno, odkud jsi, a vlastně je mu jedno i to, jaký jsi. Jediné na čem záleží, je to, o co usiluješ. Je to čisté srdce? Je to spravedlnost? Je to pokoj? Pokud ano, počítej s tím, že v životě neunikneš potupě, pronásledování a pomluvám. Nikdo, kdo si usiluje uchovat čisté srdce, jim v tomto světě neujde. Ale přesto se můžeš radovat, protože právě tímto způsobem se formuje zástup, jehož cesta nekončí v propadlišti dějin, nýbrž před trůnem. Ve věčně oživující Boží přítomnosti.

Představme si, co muselo toto rozpoznání znamenat v jeho ostrovním vyhnanství pro Jana. Moře ho oddělovalo ode všech pozitivních impulsů. Špajzka prázdná, kultura nulová, přátelé žádní. Všechny signály, které mu země vysílala, avizovaly marnost a konec. Tohle je mimochodem v každé době nejúčinnější metoda, jak člověka zlomit. Ale apokalyptik Jan není vázán jen směrem dolů, k zemi. On je otevřen i impulzům shora. A tato vazba ho drží. Z nebe k němu doléhá vítězný hymnus. Jan ho nejenže slyší. On vidí i ty, z jejichž úst vychází. A s úžasem zjišťuje, že tento hymnus zpívají lidé, kteří prohráli; ti, kteří byli v očích světa zesměšněni, brutálně zbiti, znásilněni, ukamenováni. Jejich mučitelé i přátelé se domnívali, že jejich posledním poselstvím byl nářek, pláč a sténání. A oni teď zpívají! A už nikdy nepřestanou. Soužení, které na ně dolehlo kvůli pravdě, není tragické. Toto soužení před nimi naopak otevřelo nebe. A v něm je – v přítomnosti Beránka a andělů – slavně a navěky obnoveno všechno, co bylo na zemi násilně přerváno.

„Díky Spasiteli, Bohu našemu, sedícímu na trůnu, a Beránkovi.“ Už nemusíme hladovět a žízniť. Už nám neublíží slunce ani žár. Už si nemusíme zoufat. Smíme žít v jistotě, že nás ani naše stárnutí ani naše nemoci ani náš poslední dech neoddelí od Boží životodárné přítomnosti. Smrtka s kosou nás neudrží ve své moci. Nezůstaneme v pohřebním rubáši a ve společnosti kostlivců. Oblečení do roucha vybíleného v Beránkově krvi dojdeme s palmovou ratolestí v ruce a s písní na rtech až k Božímu trůnu – k prameni života. Amen.

Vzor 10³⁷⁶

Text: Sk 7, 75nn

Bratia a sestry, v dnešnej kázni sa chceme zamyslieť nad obdobím prvotnej cirkvi a dnešným obdobím, v ktorom žijeme. Chceme sa spolu pozrieť na to, aké utrpenie museli podstúpiť veriaci v prvých rokoch kresťanstva a aké utrpenie či prenasledovanie musíme trpieť my za svoju vieru dnes.

Ale musíme hneď na začiatku povedať, že medzi prvými kresťanmi a nami je veľký rozdiel a to minimálne v tom, že oni boli pre svoju vieru prenasledovaní a pri vyznaní svojej viery mohli prísť aj o život.

Kto z nás by sa dnes mal báť o svoj život preto, že verí v Boha? Prečo by som sa mal báť nahlas vyznávať svoju vieru? Dnes nám nič nehrozí; dnes nás nikto pre vieru nebude prenasledovať a nezabije.

Nebolo to až tak dávno, keď ľudia nemohli nahlas povedať, že veria v Pána Boha, že chodia do kostola, ale pred niekoľkými rokmi sa to zmenilo a my dnes môžeme slobodne chodiť do chrámu a vyznávať vieru kde len chceme a komu chceme bez strachu, že prideme o svoju prácu, alebo že naše deti nebudú môcť študovať.

Pokojne sa môžete postaviť na nejaké vyvýšené miesto, alebo na frekventovanú ulicu a môžete začať z plného hrdla kričať ako veríte v Pána Boha, môžete kričať, že oslavujete Vianoce ako narodeniny Ježiša Krista, môžete na celý svet volať, že budete žiť večne s Bohom. Kto vie aké by boli reakcie okoloidúcich, možno by to niekoho zaujalo, niektorí by si v duchu povedali, že asi v hlave nemáte všetkých pohromade, maximálne by vám niekto zakričal, aby ste boli ticho.

Ale spomeňme si na svedectvo Jána Krstiteľa, ktorý tiež kričal na verejnosti o prichádzajúcom Spasiteľovi. Aj o ňom si niektorí mysleli, že nie je v poriadku, ale mnohí sa zastavili, uverili jeho slovám, niektorí sa s Jánom stotožnili natoľko, že sa stali jeho učeníkmi. Ale keď ľudia počúvali Jána, buď

³⁷⁶ VARGA, Miroslav, Pamiatka diakona Štefana. Nepochikované. Poskytnuté autorom.

mu uverili, alebo to medzi nimi aspoň vyvolalo diskusiu a otázkach viery. Ľudia mali záujem o vieru a preto počúvali.

Mohli by sme vymenovať niekoľko osôb z Biblie, ktoré nahlas vydávali svedectvo o Bohu, a určite by sme mohli spomenúť aspoň apoštola Pavla, ktorý prednášal, rečnil a vyučoval ľud na mnohých miestach. Áno, presne ten apoštol Pavol, ktorý je spomenutý aj v dnešnom príbehu o kameňovaní Štefana.

Diakon Štefan vydával svedectvo, hovoril nahlas o Bohu, hoci to bolo riskantné a nebezpečné. Nuž a práve pri tejto udalosti je zaznamenané, že keď ukameňovali Štefana, bol tam a schvaľoval to aj Pavol, ktorý sa neskôr stal apoštolom a zvestovateľom Božieho slova.

V niektorých krajinách je aj v súčasnej dobe priam nebezpečné verejne vyznávať vieru v Boha. Sú krajiny, v ktorých sa ľudia boja, či im niekto nehodí granát do kostola počas bohoslužby, boja sa, že ich niekto zbije, keď pôjdu domov z bohoslužby.

Aj naši predkovia si museli veľa vytrpieť pre vieru v Ježiša Krista. Od čias reformácie, v časoch protireformácie a v ďalších obdobiach boli naši prarodičia nútení obraňovať svoju vieru, hoci boli tiež ohrození. Ale nebáli sa, pretože svoju vieru vnímali smrteľne vážne.

A takto smrteľne vážne prežíval vieru v Ježiša Krista aj diakon Štefan, ktorý pred nazlostenými židmi chcel vydať svedectvo, v čo vlastne verí. Židov urážala a provokovala pravda, ktorú Štefan vyslovil nahlas. Obvinili ho, že sa rúha Bohu a Mojžišovým zákonom, zavolali proti nemu falošných svedkov, len aby dokázali, že sa Štefan rúha Bohu. Štefan sa snažil úprimne osloviť tento zatvrdilý národ, ktorý nechcel prijať Ježiša Krista.

Nuž ale skúsme sa porovnať so Štefanom. Akým spôsobom a či vôbec sa dnes odo mňa vyžaduje vyznanie viery. Pýtali sa vás niekedy v škole, v práci, alebo niekde inde či veríte v Boha a čo to pre vás znamená? Nehanbili ste sa odpovedať, alebo ste pri odpovedi cítili aj akýsi nepríjemný pocit, čo si o vás dotýčny človek pomyslí, že ste veriaci?

A tak si možno niekedy poviem: veď načo hovoriť o viere, o Bohu pred ostatnými. Kým sa ma niekto na to priamo nepýta, tak nemusím o tom vôbec hovoriť. Veď načo. Asi to nikoho ani nezaujíma.

Nuž a presne v tomto bode môžeme vidieť rozdiel medzi nami a Štefanom. O našu vieru sa dnes zaujíma málokto, možno to zaujíma farára či zopár veriacich, ale v dobe diakona Štefana sa veľmi skúmalo to, v čo vlastne verí človek tej doby. Či sa náhodou jeho viera, jeho názory neodlišujú, či náhodou človek neverí hlúposti. Štefana ukameňovali preto, lebo boli presvedčení, že verí hlúpostiam, že uznáva Krista.

Ako trpíš ty brat, sestra kvôli svojej viere? Áno, myslím aj na to, že človek niekedy trpí, aj keď je veriaci a naša viera je často skúšaná v mnohých veciach a situáciách. Lenže myslím aj na také utrpenie, ktoré zažil Štefan – teda myslím na psychickú a fyzickú likvidáciu.

A tu si zrejme každý z nás povie, že ja naozaj nie som takto kvôli viere likvidovaný, nikto ma pre vieru neukameňuje, hoci sú takí ľudia, ktorí kresťanstvo kameňujú rôznymi provokačnými otázkami. Nuž a niekto si môže povedať: čo ja mám spoločné so Štefanom, prečo by som sa touto osobnosťou mal zaoberať, veď mám pokojný život, nikto ma neprenasleduje kvôli viere v Ježiša. Prečo by ma utrpenie Štefana malo zaujímať?

Ak sa na vec pozrieme z iného uhla pohľadu, tak zistíme, že hoci nie sme prenasledovaní, naše svedectvo je o to viac potrebnejšie. Niekedy si hovorím, že by sme potrebovali hoci len také malé prenasledovanie pre vieru, aby sa ukázala úprimnosť a oddanosť, to, že viera nie je mojím výplodom, ale že je to Boží dar. A keď je viera Božím darom, tak je trvalá hodnota, ktorý vytrvá aj v skúškach.

Naše kresťanstvo je však vystavené jednej veľkej skúške, ktorú si možno až tak neuvedomujeme. A tou skúškou je práve to, že my dnes s nikým nebojujeme, netrpíme kvôli zachovaniu našej viery a je to preto, lebo dnešného človek veľmi nezaujíma viera v Boha a dnes asi málokto stojí o to, prieť sa s kresťanmi o nejaké náboženské otázky.

Preto nám veriacim hrozí isté nebezpečenstvo, lebo ak nie sme nútení bojovať a trpieť pre svoju vieru, tak sa môže stať, že začneme byť ľahostajní a utiahneme sa do ulity svojho kresťanstva, svojej viery, kedy už nebudeme cítiť potrebu vyznať vieru, kedy už nebudeme cítiť potrebu zdokonaľovať svoje vyznanie.

Lenže to je veľmi nebezpečné, pretože ak človek nie je vystavený skúškam viery, môže sa stať, že sa nebude snažiť spoznávať svoju vieru hlbšie, že nebude mať zodpovedané otázky viery, že nebude pestovať, riešiť rôzne záležitosti viery.

A práve preto je svedectvo diakona Štefana pre nás podnetným, že hoci nás nekameňujú pre vieru, ale predsa, môže byť naša viera ohrozená našou vlastnou ľahostajnosťou, akousi samozrejmosťou a ľahkovážnosťou.

Preto nech ťa nezaujíma tento svet neprivedie k nezájmu o tvoje vlastné presvedčenie o Bohu. Práve preto, že dnes ľudí nezaujíma v čo veríš, práve preto vydaj svedectvo o tom, že si v Bohu našiel nový život a nádej, ktorá zostáva na veky. Práve preto, že ľudia nechcú počuť o Bohu, práve preto o ňom hovor nahlas, pretože každý potrebuje počuť, ale aj vidieť naše svedectvo.

Obetuj svoj život pre vzdelávanie sa vo viere a hľadaj odpovede na mnohé veci, ktoré prežívaš. Vzdelávaj sa v Božom slove, aby si mohol odpovedať, pretože skúška tvojej viery môže stáť za dverami a ty ani netušíš, či zajtra nebudeš zahanbený, že si nevedel odpovedať na takú jednoduchú otázku.

Hoci mnohých viera v Boha nezaujíma, predsa sa môže nájsť niekto, kto o otázky duchovného života prejaví záujem a my nezabúdajme, že práve naše vyznanie môže spôsobiť zmenu v živote takto hľadajúceho človeka. Preto

nebuďme uzavretí v ulite svojej viery, ale prinášajme obeť svedectva a to práve preto, že nás nikto pre vieru neprenasleduje a práve preto, že ľudia nezaujímajú, práve preto, že si kvôli pravde zapchávajú uši. Buďme soľou, ktorá chýba tomuto svetu. Povedzme ľuďom, prečo by ich viera mohla a mala zaujímať. Amen

Vzor 11³⁷⁷

Text: Sk 7, 54-8,3

Sestry a bratři, Štěpán viděl nebe otevřené. Musel to být náramně zvláštní pohled. Jakkak asi taková nebesa vypadají? Svine se kus oblohy jednoduše jako koberec, roztrhne se nebeská modř jako závěs, anebo se rozevře jako obrovská vrata? Těžko povědět. Štěpán hleděl k nebi ze zvláštních důvodů. Nehledal zde nadpřirozený úkaz ani stopy mimozemských civilizací. Nebyl naplněn zvědavostí, jež všetečně slídí po záhadných místech. Nebyl ale naplněn ani zoufalstvím, jež obrací oči v sloup. Štěpán byl plný Ducha, neobyčejného Ducha, který dává sílu žít. Ducha svatého, jak říkají křesťané. Tento Duch nás učí vyhlížet Boha a nejen vyhlížet, nýbrž jej také vzhlednout. Když tedy zbožný diakon Štěpán obracel svůj zrak vzhůru, obracel se k Bohu. Možná ani nepotřeboval otevřít oči. Možná spatřil otevřená nebesa pod svými zavřenými víčky. Uviděl otevřené nebe v hloubce své naděje. Zahleděl se tak daleko, že zpozoroval, jak se otvírá vstup do Božího království a Bůh jde lidem vstříc.

Štěpán viděl nebe otevřené. Víra proměnila jeho zrak. Viděl svět jinou optikou nežli druzí lidé. Velekněz a zákoníci, ustydní staršovstvo i kněžstvo, celá židovská rada naslouchala Štěpánovým slovům a měla na věc zásadně odlišný názor. Nelíbilo se jim, co Štěpán povídal. Jak jim ve své dlouhé řeči na příkladech z izraelských dějin dokazoval, že lidmi odmítnutý Kristus byl přijat Bohem a má své výsadní místo v plánu spásy. Když to členové rady slyšeli, začali na Štěpána v duchu zuřit a zlostí zatínali zuby. Dotkla se jich jeho kritika. Byli naštvaní, co si to Štěpán dovoluje. – Opírat se do nich, náboženských předáků, osob s dobrou pověstí a proslulých zbožností! Vztekali se na Štěpána, že zpochybnil jejich postavení a přístup k Bohu. Zpočátku se však ještě krotili. Nevrhli se na Štěpána. Drželi na uzdě svůj hněv. Zuřili v duchu, zuřili v srdci, stojí doslova psáno. Ale pak Štěpán nasadil své drzosti korunu. Odvážil se mluvit o otevřených nebesích, o Kristu po pravici

³⁷⁷ TENGLER, Jiří, in: *Sbírka kázání pro čtené služby Boží II. 2003/2004*, Praha: Vydáva synodní rada ČCE, 2004.

nebeského Otce. To už bylo pro posluchače příliš. Poslední kapka a pohár zloby přetekl. Nepřátele Štěpána popadli a chystali se jej zabít.

Štěpán viděl nebe otevřené. Naskytl se mu pohled skulinou mezi dvěma světy. Mezi přítomným světem, v němž se zabydlelo trápení, a mezi budoucím světem, ve kterém vládne pokoj, a trápení tam nenajdete. Za otevřeným nebem Štěpán spatřil dárce pokoje. Uzřel Boží slávu i Ježíše, jak stojí po pravici Boží, a řekl: „Hle, vidím nebesa otevřená a Syna člověka, stojícího po pravici Boží.“ Podobně jako starozákonní Daniel v prvním čtení (Daniel 7, 11-18) vidí také Štěpán Syna člověka. Pro Daniela byla tato postava ještě nezřetelná, jakoby rozostřená a zahalená do mlhavého oparu. Štěpán již ale dobře ví, o koho jde. Zná jej jménem: Ježíš Nazaretský. Sun člověka a Syn Boha, Kristus obnovitel. Jeho příchod znamená změnu mocenských poměrů. Podle Danielova proroctví zajdou zastaralí, pochybní mocipáni jako zvířata a vlády se ujme ten, kdo je spravedlivý a má s lidmi soucit.

Rovněž židovští předáci očekávali příchod mesiáše, očekávali však příchod slavného, velkolepého muže. Štěpán rozlítl své protivníky tím, upozoroval pospolu Boží slávu a Ježíše. To nešlo Štěpánovým odpůrcům dohromady. Jak se může sláva Otce, Stvořitele světa, dárce života a původce vši moudrosti, jak se může spojit tato Boží sláva s obyčejným člověkem? A navíc s člověkem umučeným, poplivaným, vysmívaným? Co pohledává tenhle zjev vedle Boží slávy?!, pohoršovali se mnozí. Štěpán urazil své okolí, neboť viděl Boží majestát současně s ponížením, s ranami po hřebech. Viděl, že zavržený, ukřižovaný Ježíš patří do Boží společnosti. Tahle Štěpánova vize způsobila skandál. Pro posluchače to bylo hotové rouhání, znevažování Boha. I početli Štěpánovi jeho smělost a udělili mu trest pro rouhače. Ukamenování.

Štěpán viděl nebe otevřené. Možná jeho vidění trvalo pouhý okamžik. Mohl to být jenom záblesk. Chvilíčka, kdy mu bylo dopřáno pohlédnout do pramene života. Přesvědčit se u Vzkříšeného, že pravá sláva vyrůstá z oběti. Ať už byl Štěpánův pohled jakkoliv krátký, každopádně mu dodal sílu. Potvrdil Štěpánovo dosavadní přesvědčení. Jeho víra nebyla marná. Nežil nadarmo, jeho naděje ho nezklamala. Uviděl svůj cíl přímo před sebou. Spatřil, jak Otec vyhlíží své dítě. Štěpán nejde do ztracena. Směřuje do rodného domu, kde ho čeká bratr Ježíš, který si Štěpána zamiloval, pro něho zemřel a z mrtvých vstal a tak mu prošlapal cestu domů.

Při pohledu do otevřeného nebe uviděl Štěpán svůj život v Božích souvislostech. Již ne ve všedních souvislostech pozemského pachtění. Tváří tvář Kristu se Štěpán ujistil, že jeho život nemine cíl. Že má smysl, i když v lidských očích skončí špatně. Tahle jistota vlila Štěpánovi sílu. Dodala mu odvalu spolehnout se na evangelium i ve chvíli záhuby. Štěpán věděl, že cesta za Ježíšem je ta nejlepší cesta. Proto se přidržel Kristova učení o lásce a až do poslední chvíle miloval své nepřátele. Ve vyprávění stojí za povšimnutí jedna drobnost: jak se chová Štěpán a jak se chovají jeho protivníci. Obě strany se

totiž hlasitě projevují. Volají silným hlasem. Členové velerady, když slyšeli Štěpána, začali hrozně křičet a zacpávat si uši; všichni se na něho vrhli. Řeč se jim stala nástrojem nenávisti. Zlobná řev sloužil k umlčení, byl prvním krokem k likvidaci nepohodlného jedince. Naproti tomu Štěpán používá svůj jazyk ve prospěch svých odpůrců. Když jej zabíjeli, on se za ně přimlouvá. Klesl na kolena a zvolal mocným hlasem: „Pane, odpusť jim tento hřích!“ To řekl a zemřel. Jako poctivý učedník se u svého Mistra naučil odpuštění a odpuštění nepřestal prosazovat. Už jen tehle propastný rozdíl, jak kdo užíval zvýšeného hlasu, napovídá, na čí straně byl Bůh.

Štěpán viděl nebe otevřené. Viděl Krista po pravici Boží a tou svou troufalou vizi mnohé lidi urazil. Mocní mu vyměřili trest. Ukamenovat jako rouhače a znevažovatele náboženských zákonů. S lidmi se tenkrát nejednalo v rukavičkách. Žádný soucit, natož tolerance k odlišnému názoru. Ostatně leckde to není lepší dodnes. Štěpána vyvedli za město a tam zahynul pod návalem kamení. Nikomu neudělal nic zlého, přesto mu lidé přichystali zlý konec. Jenže Bůh nemá rád špatné konce a proto připravil dobrý konec – lidské zlobě navzdory. Štěpán se tedy dovolává toho, který sám prošel smrtí a mnohé další smrti ochotně provede. Když Štěpána kamenovali, modlil se: „Pane Ježíši, přijmi mého ducha.“

Sestry a bratři, Štěpán viděl nebe otevřené. A co my? Pootevřela se již nebesa i před námi? Zahlédli jsme již jako Štěpán Boží slávu? Ano! Už jsme spatřili kus Boží slávy. Svět kolem sebe nepovažujeme jen za soukolí přírodních zákonů. Náš svět je dílo Boží, není výplodem náhody. Jsme vděční Pánu Bohu, že náš svět má svůj řád. Dostává se nám všeho potřebného k životu. V Přijatých dobrých darech se našemu zraku víry nabízí pohled na Boží slávu. Z Boží dobroty jsme živi a jako Štěpán se s Boží dobrotou jednou plně setkáme. Když pátráme po Boží slávě, pamatujme na to, že k ní patří také Kristus, umučený Vykupitel. On, Beránek zbitý, byl kvůli našim vinám trápen a utrápen. I tohle ponížení zahrnuje Boží sláva. Pána Boha poznáváme ve stvoření – v pevném řádu, v požehnané úrodě, ve zdaru, ve štěstí a v úspěchu. Jsou to slavné činy Boží péče. Neméně slavné jsou však i činy Boží obětavosti. Ježíš Kristus přišel do lidské bídy, vstoupil do našich trápení a zasel tam naději. A my jsme díky němu poznali, že Bůh má blízko k nešťastným, opuštěným a trpícím. Nemusíme se tedy bát, že nastane doba, kdy budeme bez Boha.

Štěpán viděl otevřené nebe. Avšak mládenec, jenž jeho katům hlídal odložené pláště, otevřené nebe neviděl. Jmenoval se Saul. Schvaloval, že Štěpána zabili a snažil se církev zničit: pátral dům od domu a zatýkal muže i ženy a dával je do žaláře. Saula nenapadlo hledat Boží slávu tam, kde je zavržený Kristus. Hledal Boha silného a vždy vyhrávajícího. Mučedník Štěpán ovšem Saulovi naznačil, že Bůh se nemusí nutně projevovat silou. I slabost dokáže být mocná a působivá. Jednoho dne to však Saul pochopí. Nebe se před

ním otvère a ze Saula se stane Pavel. Zásľuhu na jeho obráćení bude mít i Štěpánovo svědectví. Kéž také naše svědectví života je druhým ku pomoci a dovoluje jim vidět nebesa otevřená a Syna člověka stojícího na pravici Boží. Amen.

Vzor 12³⁷⁸

Text: Sk 7, 56

Milí bratia a milé sestry!

Pred niekoľkými rokmi na pešej zóne v Košiciach hodľali položiť novú dlažbu. Pri kopaní boli odhalené zvyšky starých mestských hradieb. Prišli archeológovia, urobili vykopávky a tieto dnes mnohí návštevníci mesta obdivujú. Nejednen človek sa čuduje, čo všetko bolo v zemi ukryté. V Košiciach som študoval a predtým som popri miestach, kde sa našli zvyšky starých mestských hradieb, nespočetne krát chodil; mnohí tam chodili – a vôbec sme netušili, že sa tam nachádza čosi cenné.

Podobne je to aj s Vianocami. Veľa ľudí ich slávi, pripravuje sa na ne, všeličo k Vianociam chystajú, ale mnohí si ani nevšimnú, čo je na Vianociach to cenné, pôvodné. I na vianočné sviatky sa v priebehu storočí všeličo usadilo. Rôzne nánosy, ktoré zakrývajú ich prvotnú zvesť. V priebehu rokov sa z Vianoc stali sviatky darčekom, stromčeka, kolied a dobrého jedla. Sviatky, keď vyslovujeme krásne prania a často tušíme, že sa nesplnia, že to nie je v nás, aby sme k sebe boli vždy takí ako na Vianoce. Tri dni ešte vydržíme, ale viac? A tak sa Vianoce stávajú únikom z reálneho sveta, z okolností, v ktorých žijeme. Niekoľkodňovým únikom, keď preceňujeme ľudskú dobrú vôľu, dobro človeka, keď sa opájame tým, ako by to na svete malo a mohlo byť. No len čo je po sviatkoch, sen sa rozplynie a všetko je po starom. Biblicky veriaci kresťania vnímajú, že Vianoce nie sú sviatky zidealizovaných snov, rozprávkového šera, nie sú to predovšetkým sviatky kolied, koláčikov, hračiek a stromčeka. S Vianocami nezačala nejaká krásna rozprávočka, ako si to dnes idealizujeme, ale začala dráma. Dráma Božej lásky, ktorá vstupuje do nášho skutočného, skazeného sveta. Do sveta tvrdej reality. Stačí spomenúť namáhavú cestu Jozefa s tehotnou Máriou z Nazareta do Betlehema: niekoľkodňové putovanie po zlých, prašných cestách. Stačí spomenúť

³⁷⁸ ŠEFRANKO, Martin, *Druhá slávnosť vianočná*,
http://ecavba.sk/kazne_old_detail.php?id=1792&r=2, citované 21.2.2013

narodenie Ježiša na mieste a v pomeroch, v akých sa sotva kto z ľudí dnes narodí. Stačí si všimnúť i ďalší priebeh Ježišovho života a musíme priznať, že tie naše Vianoce sú oproti údely Pána Ježiša a potom aj oproti údely prvých kresťanov poriadne prisladené, „ocukrované, do ružova prifarbené, aromatizované“. Sú skôr snom, než realitou.

S príchodom Pána Ježiša však na náš svet, medzi nás prichádza Božie kráľovstvo. – Nie ako sen, ako ilúzia, ale skutočne, pravdivo, reálne, hoci tá realita je tvrdá. Písmo sväté zvestuje, že kráľovstvo Božie vo svete nemožno uskutočňovať inak, ako obeťou a mučením (porovnaj Sk 14, 22). Preto je 2. sviatok vianočný venovaný pamiatke Štefana – muža, ktorého viera bola vskutku vianočná: nie zidealizovaná, plná ilúzií, ale zato verná a obetavá. Pri Vianociach nejde iba o sen, o ilúziu, ale o skutočnosť. Dokladom toho sú aj Štefanove slová: „Ajhľa, vidím nebesá otvorené a Syna človeka stáť na pravici Božej.“ Dve veci stáli pred jeho zrakom: na jednej strane fanatizmus, hriech, zlo, kamene, ktoré mu nepriatelia vrhali na hlavu. Na druhej strane však očami viery videl nebesá otvorené a Syna Božieho po pravici Božej. Skutočnosť viditeľná len telesnými očami by ho priviedla k pesimizmu a k zúfalstvu. No telesnému zraku neviditeľný Boží svet, svet viery, viedol Štefana k optimizmu a k nádeji. Nebo sa otvára svetu. Pán Ježiš Kristus Božou mocou – silou Ducha víťazí nad zlom. To je evanjelium Vianoc, ich podstatná – prvotná zvesť, ktorú by sme nemali prestať vnímať napriek všetkým nánosom, ktoré sa v priebehu stáročí na Vianoce „nalepili“.

Je skutočnosťou, že historické bádanie odhalilo mnohé podružné javy okolo Vianoc: Faktom je, že Vianoce sa v kresťanskej cirkvi nespätili od počiatku, ale až od 4. storočia. Čas ich svätenia pripadol na termín pohanského sviatku boha nepremožiteľného slnka, ktorý sa slávil 25. decembra, v období zimného slnovratu. Kresťania tým chceli vyjadriť, že nie boh nepremožiteľného slnka je tým pravým slnkom a svetlom, ale je ním Pán Ježiš Kristus. On o sebe povedal: „Ja som svetlo sveta. Kto mňa nasleduje, nebude chodiť v tme, ale bude mať svetlo života“ (J 8, 12; porovnaj tiež L 1, 78).

Ani vianočný stromček nie je čosi pôvodne – prvotne vianočného. Aj na tento symbol sa „naplavili“ v priebehu dlhých rokov mnohé nánosy. Viete prečo vešiame na vianočný stromček gule a medovníky? Pretože stromček predstavoval pôvodne strom poznania dobra a zla (1M 2, 9) a používal sa pri vianočných (divadelných) hrách v oblasti súčasného Nemecka. Dnešné vianočné gule sú iba náhradou jablák, ktorými sa stromček pôvodne ozdoboval. Jablká znázorňovali zakázané ovocie rajského stromu poznania dobra a zla (1M 2, 17) – až neskôr sa z jablák na vianočnom stromčeku stali iba ozdoby a jablká na stromčeku boli nahradené vianočnými guľami. Zo spomínaných divadelných hier vyplýva kresťanský význam vianočného stromčeka: na (prvé) Vianoce sa narodil Ježiš a to preto, aby zmieril náš hriech, lebo v Ježišovi vzal na seba Pán Boh podobu človeka a zobral na seba trest,

ktorým sme mali byť za hriech potrestaní my. Strom poznania dobra a zla i jeho ovocie (predstavujú ho jablká) nadobúdajú kvôli Ježišovi Kristovi znovu svoju rajskú dôstojnosť a strom poznania dobra a zla sa už nelíši od stromu života (1M 2, 9). Vianočný stromček takto ľuďom pripomína nanovo otvorený prístup k stromu života. Niekedy sa stromček ozdoboval aj hostiou – nekvaseným chlebom – oplátkou, podobnou tej aká sa používa pri Večeri Pánovej. Táto bola predchodkyňou dnešných medovníkov a predstavovala chlieb tela Kristovho, ktoré keď s vierou jeme, máme večný život (J 6, 54). Tieto historické poznatky nemenia nič na tom, že Pán Ježiš Kristus je nepremožiteľným slnkom – Svetlom tohto sveta. Je víťazom nad zlom a hriechom práve tak, ako je slnko víťazom nad tmou a zimou. Stanovenie Vianoc na obdobie zimného slnovratu má znázorňovať, že ako sa od zimného slnovratu dni predlžujú a v prírode slnko deň čo deň čoraz viac žiari, tak Kristus uskutočňuje svoje víťazstvo nad tmou hriechu. Príchod Ježiša na náš svet znamená víťazstvo duchovného sveta nad vládou duchovnej tmy. Víťazstvo tepla Božej lásky nad sebeckým a „zimou“ sveta. V čase Vianoc je v našich končinách príroda spravidla uzavretá mrazom – to symbolizuje uzavretý, neprístupný raj pre človeka. Keď však práve v tomto čase stavíme vianočný stromček ozdobený guľami (predtým ovocím) – tým sa naznačuje, že raj sa ľuďstvu opätovne otvára – ako to spievame v krásnej vianočnej piesni (ES 590, 2. verš: „Pokoj, v ľuďoch zaľúbenie, raj sa opäť otvoril...“) Narodený Ježiš je vchodom – dverami (J 10, 9), ktorými môžeme opäť vojsť do strateného raja. Práve v 4. storočí po Kristovi, keď prestalo kruté prenasledovanie kresťanov, keď ustala vláda tmy a hriechu, ktorá v Rímskej ríši panovala, ožila táto prvotná zvesť Vianoc. – Bola posilnená viera prvých kresťanov, že Kristus ako nepremožiteľné slnko zvíťazí nad všetkou temnotou sveta.

Na Vianoce sa všeličo „nalepilo“; rozličné nánosy, mnohé podružné javy. Všeličo iluzórne, zidealizované. No my neveríme rozprávkam, snom ani ilúziám. Hoci Ježiša telesnými očami nevidíme, veríme v Božieho Syna, v Krista – kráľa, ktorý je slnkom, ktoré nepremôže nijaká tma. Ani temnota nášho hriechu. Veríme v Ježiša, vierou a poslušnosťou v ktorého sa nanovo otvára raj celému ľudskému pokoleniu. Hoci mnohé okolo nás tomu nenasvedčuje, my chceme žiť vierou – reálnou, skutočnou a živou vierou v Krista, nie „prifarbeným“, prikrášeným, iluzórnym videním (porovnaj: 2K 5, 7). Kiež i my žijeme vierou a nie videním ako Štefan. Kiež i my, vidíme nebesá otvorené a Krista ako Toho, ktorý vládne nad všetkými okolnosťami života. Kiež i naša viera nie je zidealizovaná, plná ilúzií, ale zato verná a obetavá ako Štefanova dôvera Kristovi. Nie je únikom zo sveta, ale silou, ktorá nám pomáha obstať aj v najtvrdšej realite. Ako čítame v Žid 10, 35, táto dôvera má veľkú odmenu (Žid 10, 35), má Božie zaľúbenie pre večnosť. Amen.

Vzor 13³⁷⁹

Text: Mt 23,34

Bratia a sestry v Pánovi Ježišovi!

Rwanda je Africký štát, pár stupňov južne od rovníka, v ktorom je najväčší podiel kresťanov na tomto kontinente. Pracujú tam rôzne misionárske organizácie, ktoré ľuďom pomáhajú prakticky zlepšiť ich situáciu, podporujú ich vzdelávanie, zabezpečujú zdravotnú starostlivosť, ale hlavne prinášajú zvesť o Pánovi Ježišovi podľa Jeho príkazu: Chodte teda a čiňte mi učeníkmi všetky národy. V takejto misii pôsobila aj mladá žena, ktorá sa volala Felicita. Okrem iného viedla biblické stretávanie pre 30 dievčat. Počas jedného ich stretnutia ich napadli vojaci. Všetky dievčatá mali v úmysle povraždiť. Ale Felicite dali možnosť utiecť, lebo bola Európanka a mohli by z toho byť veľké problémy. Felicita však túto možnosť odmietla a vyhlásila, že umrie spolu s tými, ktorým zvestovala evanjelium. A tak zomrela posledná, potom ako videla smrť všetkých svojich žiačok. V Rwande dochádza k takýmto ukrutnostiam často. Je nebezpečné byť tu. Napriek tomu sa našli kresťania, ktorí chceli pomáhať ľuďom tejto krajiny a chceli im priniesť dobrú zvesť o Ježišovi. Aj za cenu vlastných životov.

Dnes si, bratia a sestry, pripomíname pamiatku mučeníka Štefana. Aj o ňom čítame v Skutkoch apoštolov informácie, ktoré hovoria o jeho pôsobení medzi ľuďmi. „*Štefan však, plný viery, milosti a moci, činil veľké znamenia a zázraky medzi ľuďmi.*“ Jeho pôsobenie sa stalo trňom v oku Židov, medzi ktorými sa pohyboval. Mohli by sme opýtať, prečo sa tam vôbec pohyboval a prečo provokoval Židov. Ale jemu išlo o naplnenie poslania, ktorým nás poveruje Pán Ježiš: „*Budete mi svedkami aj v Jeruzaleme, v Judsku, až do posledných končín zeme.*“ A to Štefan robil. Bol jedným z prvých diakonov a svedčil nielen ústami, ale najmä svojou službou a pomocou ľuďom okolo seba. Nehanbil sa otvorene vyznať v koho verí a to sa stalo aj príčinou jeho smrti v mladom veku. Bol prvým z nasledovníkov Pána Ježiša, ktorí pre svoju vieru umreli mučeníckou smrťou. Ktovie koľká v poradí bola spomínaná Felicita? Koľko bolo tých, ktorých krv bola preliata pre túto príčinu?

Akoby sa táto téma ani nehodila ku vianočným sviatkom, kedy hovoríme o radostnej udalosti Ježišovho narodenia. Akoby ju niekto zaradil do týchto sviatkov omylom. Ale má to svoj veľký a hlboký význam. Utrpenie patrí k životu Pána Ježiša ako jeho neoddeliteľná súčasť. To malé betlehenské dieťaťko totiž prišlo práve preto, aby vyrástlo a na svojom tele vynieslo na

³⁷⁹ KRIVUŠ, Marián, *Druhý sviatok vianočný*,
<http://www.vrutky.estranky.sk/clanky/kazne/2.sviatok-vianocny.html>, citované 5.2.2013

Golgotský kríž hriechy celého sveta. Ježiško z jasličiek sa stal mužom, ktorý bolestnou smrťou zaplatil dlh za všetkých nás. Môžeme povedať, že Vianoce sa nikdy neskončia, lebo Slovo sa stalo telom, aby to telo umrelo za nás a my posilnení Jeho smrťou a vzkriesením, stali sme sa svedkami celému svetu. On položil život za nás, aby nám vydobyl večnosť. Mnohí pred nami neváhali ísť v Jeho stopách a pri svojej službe dať aj život za svojich bratov.

Ani nemusíme ísť do Rwandy alebo inej vzdialenej zeme, aby sme našli tých, ktorí pre svoju vieru v Boha museli trpieť. Stačí sa nám obzrieť pár rokov späť a nájdeme príklady aj vo vlastnej histórii. Komunistický režim tiež priniesol kresťanom utrpenie. Čo viedlo a dodnes vedie nepriateľov kresťanstva ku takýmto ukrutnostiam? To isté, čo viedlo kráľa Herodesa, aby po návšteve mudrcov z východu, dal vyvraždiť betlehenské deti do dvoch rokov. Strach. Strach, ktorý má z Ježiša diabol. Strach, ktorý vlieva do srdc ľudí, aby boli ochotní robiť veci proti Božej vôli a spôsobovali utrpenie Ježišovým nasledovníkom. Satan si totiž veľmi dobre uvedomuje, že príchodom Božieho Syna na svet Mu bol uštedrený smrteľný úder a že na Golgote sa udialo víťazstvo nad jeho mocou. Vie, že prehral a že pri druhom príchode Pána Ježiša Krista je jeho vyčíňaniu koniec. Preto ešte využíva posledné možnosti.

Meno Štefan znamená veniec, alebo ovenčený. Ovenčení vencom bývali a v niektorých športoch stále bývajú víťazi. A Štefan takýmto víťazom aj skutočne bol. Zvíťazil v boji so strachom. Nepodľahol obavám o svoj život a neprestal konať svoju službu, lebo miloval Pána Ježiša viac ako svoj život. Ako je to s nami, bratia a sestry? Nosíme vo svojich srdciach a mysliach slová Lukášovho evanjelia: „*Kto by si chcel zachrániť život, stratí ho; a kto by stratil život pre mňa, zachráni si ho.*“? Uvedomujeme si, že sa máme usilovať hlavne o ten večný život? Chápeme, že tieto pozemské dni máme na to, aby sme v nich budovali svoj vzťah s Pánom Ježišom, ktorý jediný má moc darovať nám večnosť? My dnes nie sme postavení pred otázku, či pre Ježiša umrieme. Nemusíme sa báť prísť do tohto spoločenstva, alebo otvoriť Bibliu. Nezaspávame so strachom, či sa dožijeme nasledujúceho rána. Riešime len také situácie, kedy sa rozhodujeme, či sa verejne ku svojej viere priznáme a či sa tým náhodou nezosmiešime pre kolegami v práci, alebo spolužiakmi. Rozmýšľame, či si neskrátíme cestičku ku niečomu, po čom nám srdce túži tak, že obídeme Božie prikázania. Uvažujeme, či sa vzdáme tepla obývačky, aby sme prišli do spoločenstva bratov a sestier v chráme. Nie sme si istí, či nám upozornenie druhého na hriech stojí za to, aby sme si s ním narušili dobré vzťahy. Ale ak sme sa, bratia a sestry, narodili z Krista, ak sme sa s Ním skutočne stretli, nemáme čo riešiť a je nám jasné, že v našich životoch má prvenstvo Božia vôľa.

Dnes máme možnosť oľutovať svoje váhanie pri nasledovaní Pána a vyznať Mu svoju nedokonalosť v spovedi. Môžeme Mu s pokorou v srdci predložiť

všetky svoje nedostatky, hriechy, poklesky a pády, ktorých sa denne dopúšťame. Je taký milostivý, že nám chce odpustiť a dať nám novú silu vo svojej svätej večery. Jeho telo, ktoré za nás umrelo a Jeho krv, ktorá za nás tiekla, nám dáva odpustenie všetkých našich hriechov. Dostávame milosť, ktorú si nezaslúžime, ale ktorú nesmierne potrebujeme, aby sme mohli jedného dňa vstúpiť do Božieho kráľovstva.

Mučeníckou smrťou, bratia a sestry, zomrelo do dnešných dní nespočetne veľa kresťanov. Viac ako si dokážeme predstaviť. Všetci Ježišovi apoštolovia, okrem Jána, umreli mučeníckou smrťou. Situácia v prvej cirkvi nebola tiež nebola prechádzkou ružovým sadom. Prenasledovanie zo strany Ríma a jeho cisárov nabralo veľké rozmery. A predsa. Aj keď boli takéto udalosti, ťažké obdobia, vieru v Ježiša sa diablu nepodarilo zničiť. Stále pokračujú Vianoce, kedy sa Ježiš Kristus rodí v srdciach nových a nových ľudí. Keď sa dostaneme do situácie, kde nie je jednoduché vyznať svoju vieru a diabol nás bude navádzať k Jeho zapretiu, majme pred očami Štefana, ktorý vďaka svojej pevnej viere získal víťazný veniec spásy. Aby sme aj my mohli s radosťou vyznávať s apoštolom Jakobom: „*Blahoslavený muž, ktorý vytrvá v pokúšaní, lebo keď sa osvedčil, prijme veniec života, ktorý zaslúbil (Pán) tým, čo Ho milujú.*“ Amen.

Vzor 14³⁸⁰

Text: Sk 7, 59 – 60

Milí bratia a milé sestry!

Nezdalo sa vám niekedy čudné, že práve na Vianoce – sviatky radosti z Ježišovho narodenia, si pripomíname aj smutnú udalosť umučenia diakona Štefana? Nedošlo k nejakej chybe? Veď na Vianoce počujeme z Biblie (L 2,14) či spievame v piesňach (ES č. 33,1; 53,3; 60,3; 592 – refrén; 596,4) o pokoji ľuďom dobrej vôle. No dnes nám v kostole znie práve opačná zvesť – o násilí spáchanom na Štefanovi. Aj on bol predsa človekom dobrej vôle, prečo mu nebol dopriaty pokojný život?

Patria naozaj radosť 1. vianočného sviatku (pripomínajúceho narodenie Ježiša) a bolesť 2. vianočného sviatku (hovoriacom o umučení Štefana) spolu? Fakt nenastala kdesi chyba? Odvažujeme sa tvrdiť, že nijaká chyba sa nestala, že radosť 1. vianočného sviatku a bolesť 2. vianočného sviatku patria k sebe, prinajmenšom zo štyroch dôvodov:

³⁸⁰ ŠEFRANKO, Martin, 2. *slávnosť vianočná*, http://www.ecavba.sk/kazne_old_detail.php?id=1508&r=2, citované 5.3.2013

(I.) Druhý vianočný sviatok (pamiatka umučenia Štefana) je symbolom toho, ako sa svet stavia voči Božej milosti. Hriech, pýcha a tvrdohlavosť zaslepili ľudí natoľko, že škripu zubami, keď počujú zo Štefanových úst Božiu pravdu (Sk 7,54). Tak to bolo už za Ježišovho života. Pán plakal nad nekajúcimi obyvateľmi Jeruzalema: „Jeruzalem ..., koľko ráz som chcel zhromaždiť tvoje dietky, ako si sliepka zhromažďuje kuriatka pod krídla, a nechceli ste“ (Mt 23,37; por. aj (L 19,41-42). Tak to bolo aj v dejinách kresťanskej cirkvi, keď tým, ktorí zvestovali a obhajovali radostné posolstvo evanjelia, sa iní hneď stavali na odpor. Stačí spomenúť mená ako Majster Ján Hus či Dr. Martin Luther a proti nim zubami škripuce koncily zosvetáčenej stredovekej cirkvi. Žiaľ, vinou nás ľudí, je postavená vedľa radosti prvého vianočného sviatku aj bolestná pamiatka na Kristových mučeníkov. Štefan bol prvým z nich.

Nám, bratia a sestry, si treba spytovať svedomie a klásť otázku: Ako my prijímame evanjelium? Zrejme neškripec zubami, no či nie sme voči mnohému z Božieho slova ľahostajní? Neobchádzame často Jeho požiadavky? Nepodceňujeme a neoslabujeme význam evanjelia? Či nie sú v našom živí nezriedka situácie, v ktorých sa stavíme evanjeliu – Pánovi Ježišovi na odpor? Každá povrchnosť a ľahostajnosť v duchovnom živote nás stavia na stranu Ježišových nepriateľov.

(II.) Poďme k druhému dôvodu, prečo k radosti 1. vianočného sviatku patrí aj bolesť 2. vianočného sviatku – spomienka na mučeníka Štefana. Slovo mučeník je prekladom gréckeho výrazu MARTYR. Prvotný význam tohto gréckeho slova je svedok. Tým ďalším významom je mučeník. Martýr je teda najmä svedok, prípadne aj mučeník. Dnešný deň nám má pripomenúť, že kto zažil pravé Vianoce, komu sa Kristus narodil v srdci, ten nutne musí byť Ježišovým svedkom. Pán Ježiš pred vstúpením na nebesá povedal svojim učeníkom: „Budete mi svedkami“ (Sk 1,8). To je Jeho vôľa, pranie, úloha – daná aj nám. Opäť sa nám treba pýtať, či radšej nezostávame v pasivite, či sa neuspokojíme s tým, že – mnohokrát anonymne – sedíme v kostolnej lavici. Prichádzať do kostola má určite svoj dobrý a veľký zmysel, tým však kresťanova viera nemôže skončiť. Ide o to, preniesť v kostole počuté Božie slovo do praxe. Vedia naši kolegovia, naši spolužiaci, naši susedia a známi odčítať z nášho života, že sme svedkami Pána Ježiša, Jeho lásky? Štefan bol Kristovým svedkom v každom ohľade. V slove, v spôsobe reči, v láske k nepriateľom, vo vernosti k Pravde (por. J 14,6). Všetko to o ňom prezrádzalo, že viera pre neho nebola súkromnou vecou. Skutočná kresťanská viera nikdy nie je súkromnou záležitosťou. Nebráňme teda Kristovmu svetlu, ktoré preniklo do našich srdc v ceste k druhým ľuďom, v ceste na verejnosť. Ako Štefan, ani my sa nehanbime za Kristovo evanjelium a to, čo v srdci veríme, potvrdíme vyznaním úst i svedectvom kresťanského života.

(III.) Tretím dôvodom, prečo hneď za radostným prvým vianočným sviatkom nasleduje smutná pamiatka na umučenia Štefana je naznačenie dôsledkov – ďalekosiahlosti toho, keď sa rozhodneme pre vieru - pre nasledovanie Pána Ježiša. Dnešná príležitosť nám vraví: Kresťanstvo nie je „sladkasté“ – pohodlné náboženstvo. Ku kresťanstvu nepatrí iba romantika Štedrého večera. Kresťanský veriť, to je rozhodná vec – na celý život, dennodenné rozhodovanie sa pre Božiu vôľu a to sa neobíde bez obetí. Pán Ježiš hovorí: „Kto neberie svoj kríž a nenasleduje ma, nie je ma hoden“ (Mt 10,38). Bohatý mládenec lipol na svojom majetku, ktorý mu bránil otvoriť sa naplno Ježišovi. Iným Ježiš vyčíta, že milujú viac svojich rodičov a deti ako Boha (por. Mt 10,37; L 9,59-61). Nie že by bolo zlé, keď milujeme svojich rodičov, keď máme radi naše deti. Bolo by však chybou zabúdať, že rodičia sú darom pre deti a deti darom pre rodičov – a v tomto zmysle nie je správne milovať viac dary (rodičov, deti) ako Darcu (Pána Boha). – V tomto zmysle zaznieva Ježišova výčitka proti tým, ktorí, milujú viac rodičov či deti ako Boha. Ďalší nedokážu bojovať so svojou prudkosťou, precitlivosťou, s pokúšeniami, ktoré na nás prichádzajú, s tým, čo nás premáha.

V záverečnom verši našej ev. hymny spievame: (Nepriatel) „môžu zničiť všetok rod i majetok, vziať časť hrdlo dom, náš poklad nie je v tom, nebesá nám zostanú“ (ES č. 263,4). V inej známej piesni vyznávame: „Ježiši, drahý poklad môj“ (ES č. 453,1). – Chceme tieto vyznania uskutočňovať vo svojich životoch – ako Štefan, ale sú to pre nás, síce pekné, ale už len staré pesničky bez aktuálnosti? Keď plne dôverujeme Pánu Bohu, môže to mať ďalekosiahle dôsledky – ako u Štefana. On však zostal verným, vzdialeným každej polovicitosti. Hoci priniesol obeť, nebesá mu zostali! Nech k tomu – k takejto vernosti, k viere, ktorá sa neľaká dôsledkov, Pán Boh aj nám dá silu. A nebesá nám zostanú!

(IV.) Štvrtým dôvodom zvláštnej kombinácie dvoch vianočných sviatkov je, že na Štefanovi krásne vidno: Kristus sa nenarodil nadarmo – zvesť o pokoji, ktorý nám Ježiš priniesol, nevyznela naprázdno. Tento pokoj môžeme v búrkach života aj my prežívať. Anjeli v Betleheme spievali o Božom pokoji pre ľudí (L 2,14). Tento pokoj mal Štefan v srdci, keď v bolestiach zomieral. Uprostred týrania a súženia prežíval „pokoj Boží, ktorý prevyšuje každý rozum“ (F 4,7). Tí, ktorí zažili pravé Vianoce, ktorí prijali ich posolstvo, dostávajú Boží pokoj i v situáciách, keď sa rozumu prieči byť – zostávať pokojným. Ich srdcia chráni Boží pokoj aj v chorobách, aj v krivdách i v prenasledovaniach a trápeniach. – Boží pokoj, ktorý prevyšuje každý rozum! Tento Boží pokoj si môžeme prijímať i v daroch Večere Pánovej.

Pamiatka mučeníka Štefana, ale aj pamiatka všetkých tých, ktorí nám boli svedkami živej viery, sú potvrdením vianočného evanjelia o pokoji. Len si predstavme Štefana. Nie je to úžasný pokoj, keď si pred popravou nepraje nič

iné ako to, aby Pán Ježiš prijal jeho ducha a Pán Boh nepočítal falošným svedkom ich hriech? (Sk 7,59-60)

Možno ste, videli nejaký film, kde niekoho odsúdili na smrť. Aké prania mávajú odsúdení pred popravou? – Väčšine stačí cigaretka, dobrý obed, iní chcú napísať list alebo ešte dokončiť čosi z toho, čo začali. Štefanovým práním bolo, byť s Kristom a odpustiť svojim nepriateľom. Také je pranie človeka, ktorému sa Pán Ježiš Kristus stal všetkým – pokladom – najcennejšou hodnotou. Preto môže z tejto časnosti odchádzať s takým pokojom. Kiež by to Pán Boh dal i nám, takto štefanovsky víťazne žiť a v takej dôvere ako Štefan i zomierať. Možné to je, lebo aj dnes platí dávne vianočné posolstvo: Ježiš je náš pokoj (por. Ef 2,14). On nás v daroch svojej Večere chce obdarit' svojim pokojom.

Amen.